

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ในสาระพัฒนสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

THE CRITICAL THINKING ABILITY BY USING CONFRONTATION LEARNING PROCESS
IN SOCIAL AND COMMUNITY DEVELOPMENT COURSE OF MATHAYOMSUKSA
STUDENTS FROM KHAO CHAMAO DISTRICT NON-FORMAL AND INFORMAL
EDUCATION CENTRE RAYONG

วิทยานิพนธ์
ของ
จิระ ว่องไววิริยะ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตุลาคม 2556

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
THE CRITICAL THINKING ABILITY BY USING CONFRONTATION LEARNING
PROCESS IN SOCIAL AND COMMUNITY DEVELOPMENT COURSE OF
MATHAYOMSUKSA STUDENTS FROM KHAO CHAMAO DISTRICT NON-FORMAL
AND INFORMAL EDUCATION CENTRE RAYONG

วิทยานิพนธ์
ของ
จิระ ว่องไววิริยะ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตุลาคม 2556

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ในสาระ พัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
The Critical Thinking Ability by Using Confrontation Learning Process in Social and Community
Development Course of Mathayomsuksa Students from Khao Chamao District Non-Formal and
Informal Education Centre Rayong

จระ ว่องไววิริยะ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานสอบวิทยานิพนธ์

(ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์เจลา ประเสริฐสังข์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพุดิ)

..... กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีศา จรดล)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.สุริย์มาศ สุขกลี)

วันที่ ๒1 เดือน ๗ ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

จิระ ว่องไววิริยะ. (2556). ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการ
เผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์เนลา ประเสริฐสังข์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพุดติ ศศ.ม. (ศึกษาศาสตร์-การสอน) กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experimental Design) มีจุดมุ่งหมายเพื่อ
1) เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการ
เผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ก่อนเรียนและหลังเรียน
โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้
ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การเรียนชุมชนตำบลห้วยทับมอญ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551
โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง
ได้รับการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการ
เผชิญสถานการณ์ แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการ
เผชิญสถานการณ์ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Jira Wongwaiwiraya. (2013). **The Critical Thinking Ability by Using Confrontation Learning Process in Social and Community Development Course of Mathayomsuksa Students from Khao Chamao District Non-Formal and Informal Education Centre Rayong.** M.Ed. (Curriculum and Instruction). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Thesis Advisors

Associate Professor Chalao Prasertsung M.Ed. (Psychological Development)	Chairman
Associate Professor Kesinee Polprapruet M.A. (Education -Teaching)	Member

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the critical thinking ability of the students in Mathayomsuksa who were trained for critical thinking by using confrontation learning process and 2) to compare their critical thinking ability before and after being trained by using confrontation learning process. The sample was consisted of 25 students in Mathayomsuksa from Khao Chamao District Non-formal and Informal Education Centre in the second semester of the academic year 2008. The research instruments were lesson plans designed for using the critical thinking ability and the critical test. The statistical analysis employed were mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test.

The results were revealed that the students were trained for critical thinking ability by using confrontation learning process had higher critical thinking ability, showing .01 level of statistical significance.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดีเนื่องมาจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำอย่างดียิ่งจาก ดร.วิวัฒน์ เพชรศรี ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ เฉลลา ประเสริฐสังข์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพุดิ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีศา จรชล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ช่วยให้ได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการทำวิจัยครั้งนี้ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ดังปรากฏนามในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ได้ให้ความกรุณาและอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งขอขอบคุณ ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทุกอำเภอในจังหวัดระยอง คณะครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกอำเภอ ในจังหวัดระยอง ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกอำเภอเขาชะเมา ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและให้คำแนะนำ ตลอดจนทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจสำคัญยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

จิระ ว่องไววิริยะ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานการวิจัย.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549).....	9
หลักการ.....	10
จุดหมาย.....	11
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้.....	11
การจัดสาระการเรียนรู้.....	13
การจัดกระบวนการเรียนรู้.....	15
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้.....	16
หลักสูตรสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	
อำเภอเขาชะเมา สารพัฒนาสังคมและชุมชน.....	17
จุดหมาย.....	17
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้.....	18
การจัดกระบวนการเรียนรู้.....	22
วิธีการเรียนรู้.....	23
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้.....	23
แผนการจัดการเรียนรู้.....	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้.....	25
ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้.....	26
องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้.....	27
ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้.....	28
การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้.....	29
ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้.....	29
เกณฑ์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้.....	29
ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้.....	31
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	31
ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	31
วัตถุประสงค์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	33
องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	34
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	35
ขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	38
ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	41
ประโยชน์ของการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	44
การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	45
ประเภทและแนวทางการวัด.....	45
หลักการและขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถทางการคิด.....	48
ตัวอย่างแบบทดสอบความคิดวิจารณ์.....	51
การเรียนรู้ตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์.....	54
ความหมายของกระบวนการเผชิญสถานการณ์.....	54
ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์.....	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	65
งานวิจัยต่างประเทศ.....	65
งานวิจัยในประเทศ.....	67

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	70
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	70
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	86
วิธีดำเนินการวิจัย.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	88
ข้อเสนอแนะ.....	89
บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก.....	99
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	100
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย.....	102
ภาคผนวก ค แผนการจัดการเรียนรู้สาระพัฒนาสังคมและชุมชน สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม.....	112
ภาคผนวก ง แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	133

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก จ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ สาระพัฒนาสังคมและชุมชน สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม.....	147
ภาคผนวก ฉ ตารางเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน.....	177
ภาคผนวก ช ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณ.....	180
ภาคผนวก ซ ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น.....	185
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	188

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตัวอย่างผังข้อสอบสำหรับแบบวัดความสามารถทางการคิดทั่วไป.....	49
2 แสดงแผนผังการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	77
3 แสดงแผนผังการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	79
4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ วิธีการ เครื่องมือ และแหล่งข้อมูลในการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	80
5 แสดงคะแนนการทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	85
6 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนที่ได้จากการทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนและหลังเรียน.	85
7 แสดงคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียนเพื่อหาผลต่าง (D) และผลต่าง ² (D ²).....	178
8 แสดงค่าความสอดคล้องของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	181
9 แสดงผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	183
10 แสดงค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	186

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 หลักการสร้างแบบทดสอบความสามารถทางการคิด	48
3 ขั้นตอนของการพัฒนาแบบทดสอบความสามารถทางการคิด.....	50
4 การรับข้อมูลข่าวสารของมนุษย์.....	61
5 แสดงขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้.....	75
6 แสดงขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	82

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การเปลี่ยนแปลงสังคมจากยุคอุตสาหกรรม เข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสารและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้มนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินชีวิต เพื่อให้อยู่ในสังคมปัจจุบันได้ นอกจากนี้กระแสยุคโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้ประเทศให้เป็นสากล ทำให้คนไทยต้องแข่งขันกับคนในสังคมโลกมากขึ้น จึงต้องเพิ่มสมรรถภาพของคนไทยให้มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ที่ต้องอาศัยพื้นฐานที่สำคัญ คือ การคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักนำความรู้ที่สร้างขึ้น ไปใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำจันง (2544 : 5 - 6) ได้กล่าวถึงทิศทางการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ต้องสอนเด็กให้คิดเป็น เพื่อให้รู้จักคิด ในการเลือกรับข้อมูลข่าวสาร เลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีประโยชน์สูงสุดกับตนเอง ซึ่งการคิดเป็นนามธรรมที่มีลักษณะซับซ้อนไม่สามารถมองเห็นหรือสังเกตได้ซึ่งเป็นกิจกรรมทางสมองของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ ซึ่งมีศักยภาพสูง ทั้งยังเป็นส่วนที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์โลก รวมทั้งยังเป็นการคิด ที่มีลำดับขั้นตอน ที่นำไปสู่ผลสำเร็จตามความคิด กระบวนการคิดที่สำคัญ จึงมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น กระบวนการคิดตัดสินใจ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระบวนการคิดไตร่ตรอง กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นต้น ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่สำคัญ และมีความจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกระดับ เนื่องจากเป็นกระบวนการคิดที่มีเป้าหมาย เพื่อให้ได้ความคิด ที่ผ่านการพิจารณาถึงข้อมูลหลักฐานและเหตุผลมาอย่างรอบคอบแล้ว ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับทุกสถานการณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคิดและการสอนคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูง ซึ่งทั่วโลกได้หันมาเน้นเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสติปัญญาจะได้รับความเอาใจใส่อย่างสูงสุด เพราะเห็นผลเด่นชัดและได้รับการยอมรับมากกว่า และนโยบายการปฏิรูปการศึกษา จึงเน้นการพัฒนากระบวนการคิด ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องพัฒนากันอย่างจริงจัง เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 37) ได้นำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งมีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่รับพระราชทานรางวัล เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พุทธศักราช 2522 กล่าวโดยสรุปว่า การศึกษาวิชาการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอจำเป็นต้องมีการศึกษาด้านความคิด ด้านจิตใจ และด้าน

ความประพฤติปฏิบัติ ดังนั้นผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีการฝึกฝนขัดเกลาให้มีความรู้ ความคิด มีเหตุผล รู้จักรับผิดชอบ และรู้จักตัดสินใจตามทางที่ถูกต้องเป็นธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 12 - 15) มาตรา 23 กำหนดว่าในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านคุณภาพ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านบูรณาการ โดยเฉพาะด้านความรู้ เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มาตรา 24 ข้อ 2 ระบุว่าสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาส่วน ข้อ 3 การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกระบบตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) (สำนักบริหารงานการศึกษานอกระบบ. 2549 ค : 10 - 11) ได้กำหนดหลักการที่สำคัญๆ ดังนี้ เป็นการศึกษาสำหรับผู้พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ มุ่งให้ผู้เรียน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้เรียนปฏิบัติจริง สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เห็นคุณค่าและมีความเชื่อมั่นในตนเอง และได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรเป็น 2 กลุ่มหมวดวิชา คือ กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน ประกอบด้วย หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ และกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ ประกอบด้วยหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 2 หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ สาระพัฒนาสังคมและชุมชน ประกอบด้วยกลุ่มสาระ 5 กลุ่มสาระ คือ สาระการเรียนรู้ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และ สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ยังได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนไว้ 3 ด้าน โดยเฉพาะด้านทักษะและกระบวนการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ทักษะทางวิชาการ เป็นทักษะความสามารถในการคิดและการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งได้แนะนำทักษะการสื่อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ การจัดระบบข้อมูล ศึกษาค้นคว้า การตีความ วิเคราะห์ สรุป ประเมิน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนอย่างมีวิจารณญาณดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของทักษะย่อย และกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 25) เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ 14 ทักษะ คือ ตรวจสอบ ใฝ่รู้ ทำให้กระจ่าง จัดระบบ ให้เหตุผล ยอมรับความคิดเห็น

ของผู้อื่น วิเคราะห์ รอบคอบ แจกแจงข้อสรุป เปรียบเทียบ ตั้งสมมติฐาน ทำนายคาดการณ์ประเมิน และสังเคราะห์

ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการคิดที่จะส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางที่เสนอแนะไว้ในคู่มือการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 200) ซึ่งมีหลายแนวทางด้วยกัน คือ การจัดการเรียนการสอน ที่มีความหมาย การสอนที่บูรณาการ การสอนเน้นการพัฒนา การสอนที่ท้าทายและการสอนที่เน้นการปฏิบัติ

ผลการจัดกิจกรรมดังกล่าวปรากฏว่า ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่ เมื่อให้ศึกษาข่าวกรณีศึกษาแล้ว ไม่สามารถใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ คิดไม่เป็นระบบ และแก้ปัญหาไม่ได้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ ทำให้ผู้เรียนไม่ผ่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา. 2551 : 1 - 3) นอกจากนี้ ยังมีการรายงานผลการวิจัยการประเมินคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ คะแนนเต็ม 50 คะแนน ได้คะแนนเฉลี่ย 23.62 (สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. 2549 ข : 252) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนระดับจังหวัด คะแนนเต็ม 50 คะแนน ได้คะแนนเฉลี่ย 22.41 และจากการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 - 2548 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน. 2550 : 67 - 84) พบว่า ผู้เรียนไม่ได้มาตรฐาน ด้านความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ จากผลการประเมินดังกล่าว แสดงว่าผลการเรียนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระพัฒนาสังคมและชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ เฉลี่ยร้อยละ 75 ปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของจรัสศรี ศรีรัตนวิบูลย์ (2548 : 2) ที่มีปัญหาในเรื่องผลการทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโรงเรียนสมาคมสตรีไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ผลความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นร้อยละ 8 แสดงว่านักเรียนคิดไม่เป็น คิดไม่ถูกทาง ซึ่งผู้วิจัยปัญหาดังกล่าวใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาส่งเสริมการคิดได้ดีขึ้น โดยการจัดรูปแบบการสอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแบบคิดต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่วนงานวิจัยของสำรว จันทะภา (2550 : 2) ที่มีปัญหาในเรื่อง การอ่านข้อความ บทความ ข่าว การนำข้อมูลมาตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ซึ่งทำให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ขาดความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยปัญหาดังกล่าวใช้วิธีสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ทั้งยังทำให้มี

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ดีในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งงานวิจัยของรุ่งสุริย์ ศรีสุวะ (2551 : 1 - 3) ที่มีปัญหาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนมักใช้วิธีการบรรยายและท่องจำเป็นส่วนมาก ขาดการส่งเสริมกระบวนการคิดทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขาดความสามารถในการคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ ซึ่งผู้วิจัยปัญหาดังกล่าวใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มาฝึกทักษะ 3 ทักษะ คือ ทักษะการจำแนก ทักษะการจัดกลุ่ม และทักษะการวิเคราะห์ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี และนักเรียนที่ใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีความสามารถในการคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบดีขึ้นในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และงานวิจัยของณัทย ชนะกุล (2551 : 1 - 2) ที่มีปัญหาในเรื่องเนื้อหาของการเรียนขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนรู้สึกวุ่นวายเนื้อหาที่เรียน เป็นเรื่องไกลตัวผู้เรียนทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งผู้วิจัยปัญหาดังกล่าวใช้การสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ โดยให้ผู้เรียนนำปัญหาเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ทำให้นักเรียนที่ใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จากความสำคัญของปัญหาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และจากการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่นำกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของสุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 42 - 160) มาพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณเนื่องจากมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ การประเมินค่า และประโยชน์ การเลือกและตัดสินใจ และการปฏิบัติ ซึ่งแต่ละขั้นตอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการใฝ่รู้ การรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริง ใช้เหตุผลมาประกอบการตัดสินใจ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะลักษณะเด่นของกิจกรรมนี้คือ เน้นการปฏิบัติจริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชน

ประโยชน์ของการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชน ของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จะใช้เป็นแนวทางให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของผู้เรียนในการส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักวิเคราะห์ ไตร่ตรอง คิดหาเหตุผล คิดให้มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง จำนวน 91 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ศูนย์การเรียนชุมชนตำบลห้วยทับมอญ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เรียน หมายถึง นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ในศูนย์การเรียนชุมชนตำบลห้วยทับมอญ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหา จนเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินค่าและประโยชน์ ขั้นตอนที่ 3 การเลือกและตัดสินใจ และขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดอย่างละเอียด รอบคอบ สมเหตุสมผล มีการกลั่นกรองและไตร่ตรองถึงคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้น ให้มีเหตุผลมากเพียงพอ ที่จะนำไปสู่ การตัดสินใจ หรือแก้ปัญหา นั้น ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม

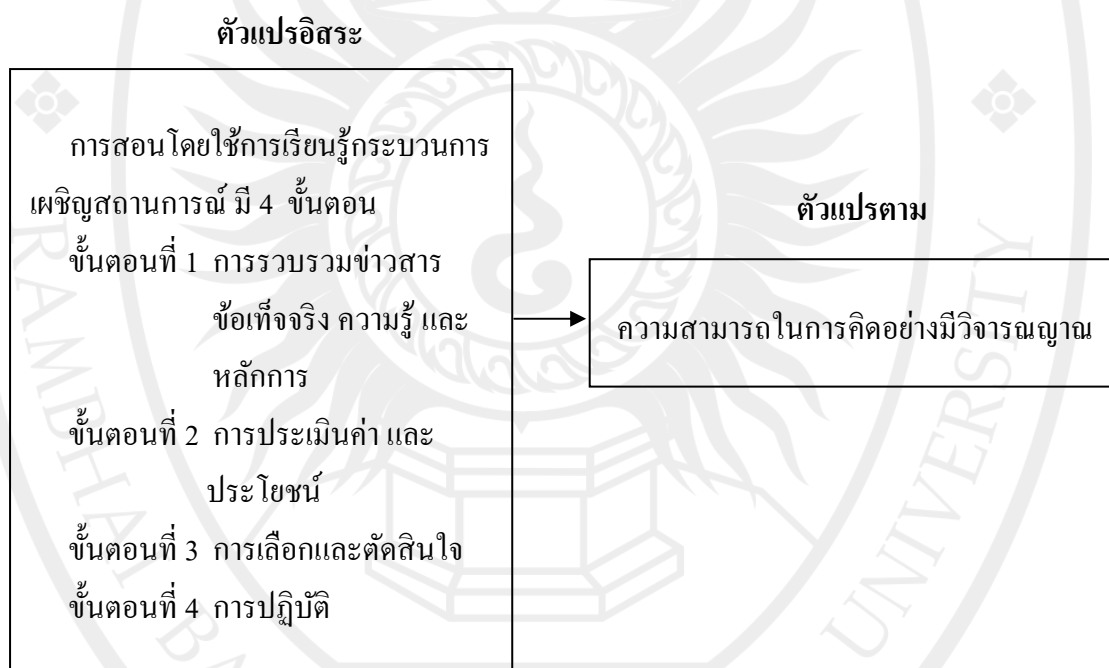
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ซึ่งใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติของบุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การวัดความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะของความสามารถที่ประกอบด้วย 14 ทักษะ คือ ตรวจสอบ ใฝ่รู้ ทำให้กระจ่าง จัดระบบ ให้เหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น วิเคราะห์ รอบคอบ แจกแจงข้อสรุป เปรียบเทียบ ตั้งสมมติฐาน ทำนาย/คาดการณ์ ประเมิน และตั้งเคราะห์

สาระพัฒนาสังคมและชุมชน หมายถึง วิชาหนึ่งในกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ที่ใช้ ในการจัดการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบโดยยึดถือสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อสำเร็จ การศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการเผชิญสถานการณ์ของสุนน อมรวิวัฒน์ (2542 : 45 - 55) ซึ่งประกอบด้วย การเผชิญ การผจญ การผสมผสาน และการเผชิญปัญหา โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินค่าและประโยชน์ ขั้นตอนที่ 3 การเลือกและตัดสินใจ ขั้นตอนที่ 4 ปฏิบัติ ผู้วิจัยนำมาใช้จัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคม และชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา โดยนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ สาระพัฒนาสังคมและชุมชน มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัด ระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่สำคัญ มาใช้ในการดำเนินงาน ได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549)

- 1.1 หลักการ
- 1.2 จุดหมาย
- 1.3 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
- 1.4 การจัดสาระการเรียนรู้
- 1.5 การจัดกระบวนการเรียนรู้
- 1.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. หลักสูตรสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา สาระพัฒนาสังคมและชุมชน

- 2.1 จุดหมาย
- 2.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
- 2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้
- 2.4 วิธีการเรียนรู้
- 2.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. แผนการจัดการเรียนรู้

- 3.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้
- 3.2 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้
- 3.3 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้
- 3.4 ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
- 3.5 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
- 3.6 ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้

- 3.7 เกณฑ์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้
- 3.8 ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้
4. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.2 วัตถุประสงค์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.3 องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.4 ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.5 ขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.6 ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.7 ประโยชน์ของการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ
5. การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 5.1 ประเภทและแนวทางการวัด
 - 5.2 หลักการและขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถทางการคิด
 - 5.3 ตัวอย่างแบบทดสอบความคิดวิจารณ์
6. การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
 - 6.1 ความหมายของกระบวนการเผชิญสถานการณ์
 - 6.2 ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยในประเทศ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549)

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2549 ค : 1 - 30) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษามาจากพื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา ความเชื่อ และการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎี หลักสูตรและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับธรรมชาติ และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ใหญ่ที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับโดยมีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ มีคุณลักษณะและเป้าหมายในการเรียนรู้

ที่แตกต่างไปจากเด็ก กล่าวคือ ผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพแล้วต้องการการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงอาชีพที่มีอยู่ ต้องการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อการศึกษาต่อหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ต้องการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของตนในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ผู้ใหญ่บางคนจะมีปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนรู้ เช่น ไม่มีเวลาเรียน ขาดความมั่นใจ เรียนรู้อย่างเรื่องได้ช้า ดังนั้นการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะเหล่านี้ การพัฒนาหลักสูตร วิธีการจัดสาระและกระบวนการจัดการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับทฤษฎี หลักสูตร ตามแนวทางการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ตลอดจนธรรมชาติการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว โดยใช้หลักการและศาสตร์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ รวมทั้งผู้จัดการเรียนรู้ก็ต้องมีความรู้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่ การกำหนดสาระและประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาผู้ใหญ่ และปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการวิเคราะห์สภาพสังคม และการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการ “คิดเป็น” เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสร้างองค์ความรู้และนำสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การจัดสาระและกิจกรรม การเรียนรู้ จำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนั้นหลักสูตรจึงได้ กำหนด หลักการ จุดมุ่งหมาย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดสาระการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

หลักการ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาสำหรับผู้พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับหรือผู้ที่พลาดโอกาสและขาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบหรือในพื้นที่ที่สถานศึกษาในระบบไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้ได้
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการและการปฏิบัติจริงสอดคล้องกับวิถีชีวิตนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพได้ทันที
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เห็นคุณค่าและมีความเชื่อมั่นในตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. เป็นการศึกษาที่ให้เห็นคุณค่าของความรู้ประสบการณ์และอาชีพของผู้เรียน โดยสามารถนำมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนตามหลักสูตรได้
5. ส่งเสริมให้บุคคล องค์กร ชุมชนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมุ่งให้ผู้เรียน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตลอดจนส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จุดหมาย

เพื่อให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทย และมีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา กล่าวคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ภูมิใจในความเป็นไทย ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักภาษา ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะและมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพการงาน มีทักษะในการดำเนินชีวิตโดยใช้เทคนิค วิทยาการ ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีมาปรับใช้ ในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และสังคม ได้อย่างมีความสุข

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

การจัดการศึกษาโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้ยึดถือสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาซึ่งสาระและมาตรฐาน การเรียนรู้ดังกล่าวได้กำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติม ตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายนอกโรงเรียน โดยกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

1. สาระการเรียนรู้

การกำหนดสาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน ได้ยึดกรอบสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) ประกอบด้วย องค์ความรู้ที่ผู้เรียนต้องเรียน เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ ทักษะ กระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มหมวดวิชา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต การงานและอาชีพ และการพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ประกอบด้วย

1. หมวดวิชาภาษาไทย เพื่อเสริมสร้างทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการติดต่อสื่อสาร

2. หมวดวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะในทางคณิตศาสตร์ในเรื่องเกี่ยวกับ จำนวน การวัด เลขาคณิต พีชคณิต และข้อมูลสถิติ

3. หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ด้วยหลักของความเป็นเหตุเป็นผล การเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ

4. หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ เพื่อพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลและสืบค้นข้อมูลข่าวสารกับสังคมโลก ตลอดจนการแสวงหาความรู้เพื่ออาชีพที่ทำอยู่ให้ก้าวทันกับยุคโลกาภิวัตน์

สาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนวิชาภาษาอังกฤษทุกระดับ การศึกษา ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ เป็นองค์ความรู้ที่เป็น ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีความสุนทรียภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในชีวิตมาพอสมควร องค์ความรู้และสาระการเรียนรู้ที่จัดให้จึงพัฒนาให้เหมาะสมกับวัย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ทันที ประกอบด้วย

1. หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อัมมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตลอดจนความรู้เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม

2. หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษา พลศึกษา) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะชีวิตในด้านสุขภาพอนามัย รู้วิธีการดูแล บำรุงรักษาร่างกายให้แข็งแรง และการป้องกันโรคภัย ตลอดจนความรู้ด้านการกีฬา เช่น การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา เพื่อให้ผู้เรียน มีสุขภาพอนามัยดี

3. หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ) เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านศิลปะ มีความสุนทรียภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

4. หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ มองเห็นช่องทางและแนวทางในการประกอบอาชีพ รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้และรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการงานอาชีพ

สำหรับกลุ่มเป้าหมายใดมีความจำเป็นต้องเรียนรู้องค์ความรู้กระบวนการและค่านิยมต่าง ๆ ก็สามารถเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ ได้ทุกหมวดวิชา

2. มาตรฐานการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของหมวดวิชา 8 หมวดวิชา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) ซึ่งเป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียน ด้านความรู้ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของแต่ละหมวดวิชา เพื่อใช้เป็นจุดหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชา เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ยึดถือมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) ทั้งนี้ได้มีการเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ เพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

2.2 มาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษา

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชา เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละระดับการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้ปรับและพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะทางธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนการศึกษานอกระบบ ทั้งนี้มาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาของแต่ละหมวดวิชาจะกำหนดไว้ในเอกสารกรอบมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของหมวดวิชาต่าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาได้กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนสำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคม การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม

การจัดสาระการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้ยึดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549)

(สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. 2549 ก : 9 - 11) โดยได้มีการปรับสาระการเรียนรู้ในแต่ละระดับการศึกษาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน การศึกษานอกระบบดังนี้

1. สาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนในแต่ละระดับการศึกษา สาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน มี 8 หมวดวิชาดังกล่าว ซึ่งผู้เรียนทุกระดับการศึกษาต้องเรียนให้ครบทั้งกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐานและกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวนหน่วยกิตที่ต้องเรียนตลอดหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษาได้กำหนดค่าสาระการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชาเป็นหน่วยกิต โดยกำหนดให้ 1 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 40 ชั่วโมง จำแนกได้ดังนี้

1.1 ระดับประถมศึกษา ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 5 หน่วยกิต รวม 20 หน่วยกิต กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 7 หน่วยกิต รวม 28 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

1.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 6 หน่วยกิต รวม 24 หน่วยกิต กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 8 หน่วยกิต รวม 32 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 7 หน่วยกิต รวม 28 หน่วยกิต กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวน 4 หมวดวิชา หมวดวิชาละ 12 หน่วยกิต รวม 48 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

2. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้นำมาลงประสบการณ์ และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร จำนวน 100 ชั่วโมง ไปพัฒนาความสามารถของตนเอง ศักยภาพเพิ่มเติม จากกิจกรรมที่จัดให้เรียนรู้ในหมวดวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ครอบครั้ว ชุมชน และสังคม โดยใช้กระบวนการคิดเป็นในการดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่มอันจะส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม และมีความสุข โดยสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มานับรวมเป็นกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 กิจกรรมพัฒนาตนเองและครอบครั้วเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมของครอบครั้ว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2 กิจกรรมพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ตลอดจนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พุทธศักราช 2544 ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2549 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็น 2 ลักษณะ คือการจัดการเรียนรู้โดยการพบกลุ่ม จะเน้นหนักการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก มีการพบกลุ่มเพื่อนำสิ่งที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามานำเสนอ อภิปรายและสรุปร่วมกันในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมไปถึงการจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาทางไกล เป็นวิธีที่ผู้เรียนเรียนรู้ โดยผ่านสื่อสารศึกษาทางไกล ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยยึดแนวทางที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยปรัชญา “คิดเป็น” ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันในการคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา โดยเริ่มตั้งแต่รวบรวมและวิเคราะห์สภาพปัญหาการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยการใช้ข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ในกระบวนการคิดวิเคราะห์ หาแนวทางในการแก้ปัญหา และหาแนวทางปฏิบัติด้วยหลักของความเป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินชีวิตของตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุขในการจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงจิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ที่ต้องการเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพได้ทันที ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรจึงมีความจำเป็นต้องจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดตามแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 12 - 14) โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต้องจัดสาระการเรียนรู้และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ จึงมีกระบวนการเรียนรู้และวิธีการที่หลากหลายให้เหมาะสมแต่ละบุคคล เน้นกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากวิถีชีวิต และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเหล่านี้ เป็นต้น

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้ในหมวดวิชาเดียวกันหรือสาระการเรียนรู้ต่างหมวดวิชามานบูรณาการร่วมกับสภาพวิถีชีวิตในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้ชี้แนะ

ตลอดจนเป็นวิทยากรในสาขาวิชาที่นำมาบูรณาการ ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน การบูรณาการแบบสหวิทยาการ และ การบูรณาการแบบโครงการ เป็นต้น

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อประเมินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จ ในการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ ประกอบด้วย

1. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลระดับสถานศึกษาที่กระทำควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนโดยให้สถานศึกษาใช้วิธีการประเมินที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพียงใดและเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียนอีกด้วย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1 การวัดและประเมินผลหมวดวิชา รายวิชา สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการประเมินผู้เรียนใน 3 ลักษณะ คือ ประการแรก การประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ประการที่สอง การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อทราบความก้าวหน้า ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การประเมินให้ประเมินอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ ประการที่สาม การประเมินผลปลายภาคเรียน เพื่อทราบผลการเรียนรู้ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้โดยภาพรวม ทั้งนี้กระบวนการและวิธีการประเมินผลจะต้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวัดและประเมินผลมีส่วนร่วมทุกประการ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติจริง ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

1.2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้เรียนต้องเข้าร่วมและผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.3 การประเมินลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาจะต้องประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกคน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.4 การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สถานศึกษาต้องประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ผู้เรียนทุกคน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในภาคเรียนสุดท้ายของทุกระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติในหมวดวิชาที่สำคัญ ตามที่สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนกำหนด มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายสถานศึกษา รายอำเภอ รายจังหวัด รายภาค และภาพรวมของประเทศ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาต่อไป

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) เป็นการจัดการศึกษานอกระบบสอดคล้องกับทฤษฎีหลักสูตรตามแนวทางการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ มุ่งเน้นการส่งเสริม การวิเคราะห์สภาพสังคม และการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการ “คิดเป็น” เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสร้างองค์ความรู้ และนำสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการค้นคว้าประสบการณ์จริง สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

หลักสูตรสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา สาระพัฒนาสังคมและชุมชน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา (2549 : 6 - 296) ดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิด หลักการ และจุดมุ่งหมายของการศึกษานอกโรงเรียนและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของประเทศ แล้วนำสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวได้ กำหนด จุดมุ่งหมาย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดสาระการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้และการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

จุดหมาย

สาระพัฒนาสังคมและชุมชน (สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม) ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ ให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดี ในวิถีประชาธิปไตย ภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งยังทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะและมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพการงาน มีทักษะในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสู่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางสะพาน (2549 : 135 - 184) โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ยึดถือ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษโรงเรียน. 2549 ค : 1 - 30) เป็นเกณฑ์ ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา ซึ่งสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าวได้ กำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบโดยกำหนดสาระและมาตรฐาน การเรียน ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส.1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส.1.2 ยึดมั่นในศีลศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธา ในพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส.1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพุทธศาสนาหรือ ศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ ต่อสังคม สังเกตล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส.2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส.2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบ เศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูลภูมิศาสตร์ อันจะนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำอธิบายสาระพัฒนาสังคมและชุมชน รหัสสาระ พช 20 (Co 20) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 8 หน่วยกิต สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

เป็นสาระที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ในฐานะเป็นสมาชิกทางสังคม มีวัฒนธรรม ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ศึกษาสถาบันทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม มุ่งให้เกิดความเข้าใจต่อระบบการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยและหลักกฎหมายที่สำคัญ องค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรม รู้จักแสวงหาความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชุมชน สังคม ที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึง และแตกต่างกันมีการขัดเกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในฐานะที่เป็นสมาชิกที่อยู่ร่วมกัน มีบรรทัดฐานทางสังคม มีระบบค่านิยม ความเชื่อประเพณีทางสังคม สถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคม รวมทั้งสามารถวิเคราะห์สภาพทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ระหว่างสังคมไทยกับสังคมอื่นในโลก เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน แสวงหาประสบการณ์ทางด้านการเมือง การปกครองของประเทศต่าง ๆ ในโลก โดยเฉพาะระบบการเมือง การปกครองของประเทศต่าง ๆ ในโลก ระบบการเมือง การปกครองของไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ระบบการปกครองท้องถิ่น และกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องในชีวิตของคนไทย เพื่อจะได้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีเหตุผล

สารพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 64 - 72)

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้

1. เข้าใจสิทธิ และหน้าที่ที่มีต่อระบบสถาบันทางสังคมและปฏิบัติตามแนวทางของสถาบันนั้น ๆ เพื่อรักษาวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของชาติ
2. ตระหนักถึงสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของสังคม และประเทศชาติ เช่น ตระหนักในความสำคัญของสิทธิมนุษยชนเพื่อคุ้มครองปกป้องตนเอง และผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข
3. วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลก ที่มีผลกระทบต่อสถาบันทางสังคมพร้อมทั้งเล็งแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง

กรอบสาระการเรียนรู้

1. สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของสังคมและประเทศ
2. สิทธิมนุษยชนพื้นฐาน
3. การจัดระเบียบทางสังคม
4. สถาบันทางสังคม
5. กระบวนการทางประชาธิปไตย
6. คุณธรรมของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยระดับประเทศชาติ
7. ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมที่สำคัญของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน
8. ความเหมือนและความแตกต่างของค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน
9. หลักการยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของวัฒนธรรมประเพณีของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน
10. ความเหมือนและความแตกต่างของภูมิปัญญาของประเทศเพื่อนบ้าน
11. การนำภูมิปัญญาของไทยและประเทศเพื่อนบ้านมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับตนเอง และชุมชน
12. การอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นชาติ

13. กฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและกฎหมายอื่น ๆ ที่ควรรู้ ได้แก่ กฎหมายทะเบียนราษฎร กฎหมายครอบครัว กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายจราจร กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ กฎหมายที่ออกโดยท้องถิ่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายการประกันสังคม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ

ระยะเวลา 320 ชั่วโมง

จำนวนหน่วยกิต 8 หน่วยกิต

สาระพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐานการเรียนรู้

1. เข้าใจระบบการเมืองการปกครองและโครงสร้างของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน
2. เข้าใจความเป็นมาหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
3. วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวทางการเมือง การปกครองทั้งของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อใช้เป็นหลักการในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
4. ตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการประสานประโยชน์และปฏิบัติตามระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กรอบสาระการเรียนรู้

1. ระบบการเมือง การปกครองในสังคมโลก
2. หลักการอยู่ร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตยบนพื้นฐานของคุณธรรม
3. โครงสร้างการเมือง การปกครองของไทย ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

4. ความเป็นมา หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญไทย
5. การปฏิบัติตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญและผลของการนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน

6. กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

7. สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

8. ปัญหาและสถานการณ์การเมือง การปกครองที่เกิดขึ้นในชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ ตลอดจนแนวทางแก้ไข

9. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองระดับชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ

10. สถานการณ์ทางการเมือง การปกครองในสังคมไทยและสังคมโลก

ระยะเวลา 320 ชั่วโมง

จำนวนหน่วยกิต 8 หน่วยกิต

การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549) ได้ยึดแนวทางที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยปรัชญา “คิดเป็น” ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันในการคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาโดยเริ่มตั้งแต่รวบรวมและวิเคราะห์สภาพปัญหา การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยการใช้ข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ในกระบวนการคิดวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหา และหาแนวทางปฏิบัติด้วยหลักของความเป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินชีวิตของตนเอง และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดตามแนวทางการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 12 - 14) โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ยังต้องจัดสาระการเรียนรู้และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนรู้ในสาระต่างๆ จึงมีกระบวนการเรียนรู้และวิธีการที่หลากหลายให้เหมาะสมแต่ละบุคคล เน้นกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากวิถีชีวิต และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เป็นต้น

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้ในหมวดวิชาเดียวกันหรือสาระการเรียนรู้ต่างหมวดวิชามารวมกันบูรณาการร่วมกับสภาพวิถีชีวิตในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้ชี้แนะ ตลอดจนเป็นวิทยากรในสาขาวิชาที่นำมาบูรณาการ ประกอบด้วย บูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว

(2) การบูรณาการแบบคู่ขนาน (3) การบูรณาการแบบสหวิทยาการ และ (4) การบูรณาการแบบโครงการ

วิธีการเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากกลุ่ม การเรียนรู้จากการสอน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ดังนี้

1. การเรียนรู้จากกลุ่ม นอกจากผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเอง การเรียน การสอนตามหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้นำ มีการนำความรู้โครงการที่เกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมานำเสนอและเรียนรู้ร่วมกัน และเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ประสบการณ์ การอภิปรายในหมวดวิชา ที่ผู้เรียนเรียนแล้ว โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษา

2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งรวบรวมสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร หนังสือ และสื่อประเภทต่าง ๆ ที่หลากหลาย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วีดีโอ แผ่นเสียง CD-ROM สื่อบุคคล ได้แก่ ผู้รู้ ผู้ชำนาญการ ปราชญ์ชาวบ้าน แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ สถานประกอบการ แหล่งท่องเที่ยว และสื่อการศึกษาทางไกล ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ เหล่านี้ เป็นต้น

3. การเรียนรู้จากการเสริมความรู้ เป็นการเรียนรู้โดยการสอนเสริม ผู้เรียนต้องจัดการ การสอนเสริมในกลุ่มสาระวิชาที่เป็นองค์ความรู้ ซึ่งเป็นทฤษฎี กฎเกณฑ์ที่มีเนื้อหาซับซ้อนและ เข้าใจยาก โดยครูผู้สอนอาจจะสอนเสริมในกรณีที่มีวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือเชิญวิทยากรหรือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชานั้น ๆ มาให้ความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในศาสตร์นั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง

4. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้โดยผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและค้นพบ ความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการปฏิบัติจริงจากการทำโครงการเหล่านี้ เป็นต้น

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อประเมิน การพัฒนา คุณภาพผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จในการเรียนของ ผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ อย่างเต็มตามศักยภาพ ประกอบด้วย

1. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลระดับสถานศึกษา ที่กระทำ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน โดยให้สถานศึกษาใช้วิธีการประเมินที่โปร่งใสและ ตรวจสอบได้ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยม อันพึงประสงค์ อีกทั้งนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ และ

นำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียนอีกด้วย การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ประกอบด้วย การวัดและประเมินผลหมวดวิชา รายวิชา สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ ประเมินผู้เรียนใน 3 ลักษณะ คือ ประการแรก การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ พื้นฐานของผู้เรียน ประการที่สอง การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อทราบความก้าวหน้า ทั้งด้าน ความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อันเป็นผลมาจากการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมิน และประการที่สาม การประเมินผลปลายภาคเรียน เพื่อทราบผลการเรียนรู้ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้โดยภาพรวม ทั้งนี้กระบวนการและวิธีการ ประเมินผลจะต้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วย โดยใช้ วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติจริง ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระและมาตรฐานการ เรียนรู้ การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้เรียนต้องเข้าร่วมและผ่านการประเมินกิจกรรม พัฒนา ตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด การประเมินลักษณะ อันพึงประสงค์ สถานศึกษาจะต้องประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกคน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด และการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สถานศึกษาต้องประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ผู้เรียนทุกคน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียน ในภาคเรียนสุดท้ายของทุกระดับ เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติในหมวดวิชา ที่สำคัญ ตามที่สำนักบริหารงานการศึกษาภายนอกโรงเรียนกำหนด การประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับชาติไม่มีผลต่อการได้หรือตกของผู้เรียน แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นรายสถานศึกษา รายอำเภอ รายจังหวัด รายภาค และภาพรวมของประเทศ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาต่อไป

ดังนั้น จำนวนหน่วยกิต ที่ต้องเรียนตลอดหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษาได้กำหนดค่า สาระการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชาเป็นหน่วยกิต โดยกำหนดให้ 1 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 40 ชั่วโมง จำแนกได้ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 สาระ ๆ ละ 5 หน่วยกิต รวม 20 หน่วยกิต กลุ่มหมวดวิชา ประสพการณ์ จำนวน 4 สาระ ๆ ละ 7 หน่วยกิต รวม 28 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 สาระ ๆ ละ 6 หน่วยกิต รวม 24 หน่วยกิต

กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวน 4 สาขา ๆ ละ 8 หน่วยกิต รวม 32 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน จำนวน 4 สาขา ๆ ละ 7 หน่วยกิต รวม 28 หน่วยกิต กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ จำนวน 4 สาขา ๆ ละ 12 หน่วยกิต รวม 48 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

สรุปได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา สาขาพัฒนาสังคมและชุมชน ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย สาขาการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรู้ ความสามารถ และดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เป็นผลการเตรียมการอย่างเป็นรูปธรรมของการแปลงหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เห็นภาพรวมและการดำเนินการในการสอนอย่างชัดเจน ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวได้ กำหนดความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ เกณฑ์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ และประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและเพิ่มประสิทธิภาพในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

รัชนี ภาเข็ม (2543 : 40) กล่าวว่า การเตรียมการสอนอย่างมีระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า และเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำลี รักสุทธี (2544 : 42) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้หรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า และเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนรูปแบบการเรียน การสอนในบทเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์ การวัดผลประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอนต่อไป

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

การควบคุมงานก่อสร้างวิศวกรหรือสถาปนิกจะขาดพิมพ์เขียวไม่ได้ฉันใด ผู้เป็นครูผู้สอนก็ขาดแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ได้ฉันนั้น ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้การเรียนการสอน มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นพอสรุปความสำคัญ ได้ดังนี้

สำลี รักสุทธี (2544 : 43 - 44) ได้สรุปความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นผลงานทางวิชาการชิ้นสำคัญของครูผู้สอน นักวิชาการศึกษิต่างยอมรับว่าแผนการจัดการเรียนรู้ คือ นวัตกรรม ผลผลิต ผลการเตรียมผลการศึกษาค้นคว้าในวิชาที่ตนเองจะสอนเพื่อแสดงถึงผลึกภูมิปัญญาของตนเองให้คนอื่นได้รับทราบ ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้จึงถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการชิ้นสำคัญของครูผู้สอน นั้นหมายความว่าแม้ว่าครูจะไม่มีผลงานทางวิชาการด้านอื่น แต่อย่างน้อยที่สุดครูผู้สอนต้องมีแผนการจัดการเรียนรู้เป็นของตนเอง จึงจะเรียกได้ว่าครูมืออาชีพ ด้วยเหตุผล แผนการจัดการเรียนรู้เป็นที่ยอมรับในฐานะผลงานทางวิชาการชิ้นสำคัญ เมื่อครูผู้สอนจะส่งผลงานทางวิชาการทุกครั้ง จึงต้องส่งแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยเสมอ

2. แผนการจัดการเรียนรู้ คือ เข็มทิศบอกทางครู เข็มทิศมีความจำเป็นต่อกับต้นเรือต่อนักเดินป่าฉันใด แผนการจัดการเรียนรู้ก็มีความสำคัญต่อครูผู้สอนฉันนั้น นักเดินเรือมีโอกาสหลงทางลอยเคี้ยวกว้างในกลางมหาสมุทร อาจพบจุดอับปาง ไม่สามารถส่งผู้โดยสารถึงฝั่งได้หรือนักเดินป่าที่อาจหลงป่า เป็นอาหารของสัตว์ร้ายในป่าได้ ถ้าไร้ซึ่งเข็มทิศ เช่นเดียวกันหากครูผู้สอนไม่มีแผนการจัดการเรียนรู้ อาจพาผู้เรียนเดินทางอย่างไร้จุดหมาย การเรียนการสอนอาจจบหลักสูตร แต่ผู้เรียนไม่จบ เนื่องจากนำผู้โดยสารขึ้นฝั่งแห่งการเรียนรู้อย่างโง่เขลา เบาปัญญา อวิชชายังครอบงำผู้เรียนต่อไป

3. แผนการจัดการเรียนรู้เหมือนพิมพ์เขียวของครูผู้สอน วิศวกร สถาปนิกเป็นผู้ออกแบบสร้างบ้าน สร้างอาคาร ตึกรามบ้านช่อง ให้มีความแข็งแรงทนทาน ครูผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบ ทางการศึกษาเพื่อสร้างคน นายช่างจะสร้างบ้าน อาคารพิมพ์เขียว (แปลน) บ้านหรือตึกอาจทรุด หรือพังลงได้เพราะขาดมาตรฐานในการก่อสร้าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอาจผ่านไปอย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ หากครูผู้สอนสักแต่ว่าสอนโดยไม่มีการเตรียมการสอนหรือทำแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า ดังนั้นพิมพ์เขียวมีความจำเป็นต่อการสร้างบ้านฉันใด แผนการจัดการเรียนรู้ก็ย่อมมีความจำเป็นต่อครูผู้สอนฉันนั้น

4. แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนที่บอกเป้าหมายการเดินทาง ครูผู้สอน ผู้เรียน ในการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ที่เราไม่เคยไปถึงที่จะช่วยให้เราไปสู่เป้าหมายได้ นอกจากคำบอกเล่าของคนอื่นแล้วก็คือ “แผนที่” โดยเฉพาะนักเดินทางต่างประเทศ เขาจะเห็นความสำคัญของแผนที่มาก

โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษา เขาจะให้ผู้เรียน เรียนรู้ การใช้แผนที่ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเลยทีเดียว ดังนั้นชาวต่างประเทศจึงใช้แผนที่ได้ดีกว่าคนไทยเป็นส่วนใหญ่ แผนที่ช่วยนักเดินทางไม่ให้หลงทิศทาง เช่นเดียวกับเข็มทิศ แผนการจัดการเรียนรู้ก็เช่นเดียวกัน กับแผนที่ครูผู้สอนจะพาผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างไร จะต้องมีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทำหน้าที่เหมือนแผนที่ชีวิต แผนที่ทางการศึกษาที่จะชี้บอกว่า คุณจะต้องเดินทางวิธีนั้น วิธีนี้ ยานพาหนะเช่นนี้ จึงจะนำพาผู้เรียนไปสู่หลักชัยได้ เป้าหมายการเดินทางของ ผู้เรียนจะมีไว้อย่างชัดเจน ในแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะพาผู้เรียนสู่จุดหมาย เช่นในแผนการจัดการเรียนรู้ก็มีบอกชี้ไว้ ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต่อนักเดินทาง อันใด แผนการจัดการเรียนรู้ก็มีความจำเป็นต่อครูผู้สอนอันนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าแผนการจัดการเรียนคือ ลายแทงผู้ชมทรัพย์มหาสมบัติก็คงไม่ผิดเพราะเมื่อนักเรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ถูกจัดลงสู่ภาคปฏิบัติอย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ผู้เรียนสามารถจะนำความรู้ไปสู่การดำเนินชีวิตหาเลี้ยงชีพตนเองได้อย่างไม่มีปัญหา ซึ่งนั่นแหละคือ ชุมทรัพย์อันล้ำค่าของเขา

5. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพครูผู้สอน อาจารย์ แม้ว่าจะสอนมานานเพียงใด มีความสามารถเพียงใด คงจะให้คนในวงการศึกษายอมรับได้ยาก หากท่านไม่มีอุปกรณ์ หรือเครื่องมือสื่อสาร บอกให้คนอื่นทราบได้ว่า ท่านมีขั้นตอนการสอน มีการวางแผนการสอน มีการเตรียมการสอน การจัดการศึกษาไว้อย่างไรและดำเนินการทางการศึกษาอย่างไร เฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคงไม่เพียงพอสำหรับเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของครูผู้สอนได้

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 203 ; อ้างถึงใน สุวิทย์ เขาแก้ว. 2551 : 41 - 42) ได้สรุปองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. วิชา หน่วยที่สอน และสาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) ของเรื่อง
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. สาระการเรียนรู้
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. วัดผลประเมินผล

กรมวิชาการ (2540 : 7 ; อ้างถึงใน สุวิทย์ เขาแก้ว. 2551 : 42) ได้สรุปองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. สาระสำคัญ
2. จุดประสงค์ปลายทาง

3. จุดประสงค์นำทาง

4. ชนิดของสมรรถภาพ

5. ประสบการณ์เดิม

6. สาระการเรียนรู้

7. ลำดับขั้นตอนการเรียนการสอน เช่น สร้างความสนใจ แจกแจงจุดประสงค์สำรวจความรู้เดิม เสนอความรู้ใหม่ ให้แนวทางการเรียนรู้ ให้นักเรียนปฏิบัติ ให้ข้อมูลป้อนกลับ ประเมินผลระหว่างปฏิบัติ และส่งเสริมความแม่นยำ

8. สื่อการเรียนการสอน เช่น รูปภาพ แผนภูมิ ใบความรู้ ใบงาน ชุดฝึก เป็นต้น

9. การวัดและประเมินผล เช่น ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน คำถามท้ายบท เป็นต้น

10. กิจกรรมสืบเนื่อง และกิจกรรมเสนอแนะ รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2543 : 33 ; อ้างถึงใน สุวิทย์ เขาแก้ว. 2551 : 42) ได้สรุปขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรเพื่อให้เข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง ของกลุ่ม ประสบการณ์ต่าง ๆ ประสบการณ์ และคำอธิบายกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้วิชาที่ครูผู้สอนจะสอนในแต่ละรายวิชา

2. ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือหลักการสอน แนวการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้นของหลักสูตร เหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร สาระสำคัญที่ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง บทบาทของครูผู้สอน ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ พัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน

3. นำโครงสร้างเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของกลุ่ม ประสบการณ์ และจุดประสงค์รายวิชามากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลาเรียนให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหาโดยให้ความสัมพันธ์กับอัตราเวลาเรียน ที่กำหนดให้แต่ละหัวข้อ กลุ่มประสบการณ์เป็นการกำหนดการสอนระยะยาว

4. ศึกษาแนวตัวอย่าง แนวทางการสอนในคู่มือครูผู้สอนแล้วทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลาเรียนให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ของแต่ละหัวข้อ เพื่อให้ครูผู้สอนปรับสอนให้เหมาะสมกับเวลาเรียนที่จัดไว้ในตารางเรียนของแต่ละสัปดาห์ต่อไป

5. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยครูจะต้องพิจารณาหัวข้อจากแหล่งต่าง ๆ มาประกอบการเรียนการสอน เช่น หนังสือค้นคว้าอ้างอิง สาระสำคัญสำหรับครูผู้สอน หนังสือเรียน การสอน วัตถุประสงค์ สำหรับนักเรียนฝึกปฏิบัติ ทดสอบสำหรับวัดและประเมินผลผู้เรียน

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 219 ; อ้างถึงใน สุวิทย์ เชาแก้ว. 2551 : 43) ได้สรุปวิธีการแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เขียนให้ชัดเจนในทุกหัวข้อ เพื่อให้ความกระจ่างแก่ผู้อ่านมีรายละเอียดพอสมควร ไม่ย่อและไม่ละเอียดมากเกินไป
2. ใช้ภาษาเขียนที่สื่อความหมายได้เข้าใจตรงกันเป็นประโยชน์ที่ได้ใจความไม่ยืดเยื้อและไม่เป็นภาษาพูด
3. เขียนทุกหัวข้อหรือทุกช่วงให้สอดคล้องกัน เช่น
 - 3.1 สารสำคัญจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหา
 - 3.2 จุดประสงค์จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหา กิจกรรม และการวัดผล
 - 3.3 สื่อการเรียนจะต้องสอดคล้องกับกิจกรรม

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้

คำลี รักสุทธี (2544 : 69) ได้สรุปลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้ได้มากที่สุด โดยครูผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นกิจกรรมที่นักเรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบ หรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนพยายามลดบทบาทของผู้บอกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมนั่นเอง
3. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ กระบวนการ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรับรู้ และนำกระบวนการไปใช้จริง
4. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์ สำเร็จรูปราคาสูง

เกณฑ์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2536 : 50 - 51 ; อ้างถึงใน สุวิทย์ เชาแก้ว. 2551 : 45 - 46) กล่าวว่า เกณฑ์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับผู้ผลิต แผนการจัดการเรียนรู้ จึงพอใจว่า หากแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ถึงระดับนั้นแล้ว แผนการจัดการเรียนรู้นั้นก็มีคุณค่าที่จะนำไปสอนผู้เรียน และคุ้มค่าแก่การลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำได้โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E1 (ประสิทธิภาพของกระบวนการ) E2 (ประสิทธิภาพของผลลัพธ์)

1. การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (Transitional Behavior) คือ การประเมินผลต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยหลาย ๆ พฤติกรรมการเรียนว่า กระบวนการ (Process) ของผู้เรียน ที่สังเกตจากการประกอบกิจกรรมกลุ่ม (รายงานของกลุ่ม) และรายงานบุคคล ได้แก่ งานที่มอบหมาย และกิจกรรมอื่นใดที่ผู้สอนกำหนดไว้

2. การประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (Terminal Behavior) คือ ประเมินผลลัพธ์ (Product) ของผู้เรียนโดยการพิจารณาจากการสอบหลังเรียนและการสอบไล่ ประสิทธิภาพของ แผนการจัดการเรียนรู้จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่สอน คาดหมายว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นที่พึงพอใจโดยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของผลคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรม ของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมดนั้น คือ E1/E2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนจาก แผนการจัดการเรียนรู้แล้วผู้เรียนสามารถทำแบบฝึกหัดหรืองานที่ผลเฉลี่ย 80% และทำแบบทดสอบ หลังเรียนได้ผลเฉลี่ย 80% การที่จะกำหนดเกณฑ์ E1/E2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณา ตามความพอใจโดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80 หรือ 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติศึกษาอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น

จากนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้ความสำคัญต่อแผนการจัดการเรียนรู้ไว้เพื่อช่วยให้ การเรียนการสอนประสบความสำเร็จและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงเห็น ความสำคัญต่อแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงได้ นำเกณฑ์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ 80/80 มาใช้กับผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป โดยใช้สูตรของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 154)

เมื่อผลิตแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้นเป็นต้นแบบแล้ว ต้องนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปหา ประสิทธิภาพตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แบบเดี่ยว (1 : 1) คือ ทดลองกับผู้เรียน 3 คนโดยใช้เด็กอ่อน ปานกลาง และเด็กเก่ง คำนวณหาประสิทธิภาพ เสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยว นี้จะได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาก แต่ไม่ต้องวิตก เมื่อปรับปรุงแล้วจะสูงขึ้นมาก

2. แบบกลุ่ม (1 : 10) คือ ทดลองกับผู้เรียน 6-10 คน คละผู้เรียนที่เก่งกับอ่อนคำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วปรับปรุง ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าเกณฑ์โดยเฉลี่ย จะห่างจากเกณฑ์ประมาณ 10% นั้น คือ E1/E2

3. ภาคสนาม 1/100 ทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น 25 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วทำการ ปรับปรุงผลลัพธ์ที่ได้ใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

ลำลี รักสุทธิ (2544 : 101) ได้สรุปประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ทำให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีขั้นตอน ไม่สับสน วนไปวนมา
2. ทำให้เกิดกระบวนการจัด วัสดุอย่างมีระบบ
3. ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเป็นลำดับขั้นตอนจากหัวไปท้าย จากง่ายไปยาก
4. เป็นรูปธรรมชัดเจน มองเห็นความเคลื่อนไหวของกิจกรรมอย่างสอดคล้องเป็นลูกโซ่ สัมพันธ์กันตลอดตั้งแต่เริ่มจนจบ
5. ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างชัดเจนมีขั้นตอน มีผลสะท้อนกลับอย่างจับพละน
6. ผู้เรียนได้รวมกิจกรรมอย่างมีชีวิตชีวา มีความสุขสนุกสนานกับการเรียน
7. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการวางแผน รูปแบบการเรียน เป็นเหมือนพิมพ์เขียวของผู้สอน ทั้งยังเป็นการแปลงหลักสูตรการจัดการเรียน ให้แก่ผู้เรียนและเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิด เป็นนามธรรมที่มีลักษณะซับซ้อนไม่สามารถมองเห็นหรือสังเกตได้ซึ่งเป็น กิจกรรมทางสมองของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ ซึ่งมีศักยภาพสูง ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังกล่าวได้ กำหนดความหมายของการคิด อย่างมีวิจารณญาณ วัตถุประสงค์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ องค์ประกอบการคิดอย่างมี วิจารณญาณขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ ประโยชน์ ของการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดของคนเราที่จะให้เกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นประเภทหนึ่งซึ่งมักจะเกิดขณะเกิดการเรียนรู้ สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดอย่างมี วิจารณญาณ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

วนิดา ปานโต (2543 : 11) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ กระบวนการใช้ สติปัญญาในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างสุขุม รอบคอบ มีเหตุผล มีการประเมินสถานการณ์ เชื่อมโยงเหตุการณ์ สรุปความ ตีความโดยอาศัยความรู้ ความคิดและประสบการณ์ของคน ในการสำรวจหลักฐานอย่างละเอียด เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

คารุณี บุญวิก (2543 : 6) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความสามารถในการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยเหตุผลในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ

สุนีย์ ผจญศิลป์ (2547 : 22) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดพิจารณาไตร่ตรองที่ต้องอาศัยเหตุผล ความรู้และประสบการณ์ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาที่ปรากฏเพื่อการตัดสินใจ

ทิพาวิดี คลีขาย (2547 : 10 - 11) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความสนใจในการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ใคร่ครวญ วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลในข้อความที่เป็นปัญหาหรือข้อโต้แย้งโดยหาหลักฐานที่มีเหตุผลหรือข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ มาสนับสนุน ยืนยันในการตัดสินใจขาดตามเรื่องราวหรือสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อลงสรุปอย่างสมเหตุสมผลที่ถูกต้องว่าควรเชื่อหรือไม่เชื่อ ในสถานการณ์หรือเรื่องราวที่ได้รับมา

ทิสนา แคมมณี (2548 : 304 - 305) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความคิดที่รอบคอบสมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณาปัจจัยรอบด้านอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และผ่านการพิจารณากลับกรอง ไตร่ตรอง ทั้งด้านคุณ-โทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นมาแล้ว

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 9) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดที่มีเหตุผล โดยผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐานที่เชื่อถือได้เพื่อนำไปสู่การสรุปตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือก หรือสิ่งใดควรทำ

คิวอี้ (Dewey. 1933 : 30) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ ที่มีความยุ่งยากและสิ้นสุดด้วยสถานการณ์ที่ชัดเจน

วัตสัน และเกลเซอร์ (Watson and Glaser. 1964 : 24) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ เป็นกระบวนการคิดที่ประกอบด้วย เจตคติ ความรู้และทักษะโดยเน้นที่เจตคติในการแสวงหาความรู้ การยอมรับการแสวงหาหลักฐานมาสนับสนุนข้ออ้าง ใช้ความรู้ในการอนุมาน การสรุปผลการประเมินผล และตัดสินใจความถูกต้องของข้อความอย่างเหมาะสม

ฮิลการ์ด (Hilgard. 1962 : 12) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความสามารถในการตัดสินใจหรือปัญหาว่าสิ่งใดเป็นจริง สิ่งใดเป็นเหตุเป็นผลกัน

กู๊ด (Good. 1973 : 680) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดอย่างรอบคอบตามหลักของการประเมินและมีหลักฐานอ้างอิงเพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้ อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล

ฮัดจิ้นส์ (Hudgins. 1977 : 173 - 206) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การมีเจตคติในการค้นคว้าหาหลักฐาน เพื่อการวิเคราะห์และประเมินข้อโต้แย้งต่าง ๆ การมีทักษะในการใช้ความรู้ จำแนกข้อมูล และตรวจสอบข้อสมมติฐาน เพื่อหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล

บลูม (Bloom. 1979 : 38) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความสามารถทางกระบวนการทางปัญญา ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ เกิดความจำ เข้าใจ จนถึง ขั้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

ฟาเซียน (Facione. 1984 : 253 - 261) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ กระบวนการหาข้อสรุปจากข้อความกลุ่มหนึ่งอย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักตรรกวิทยา

เรจจิโร (Reggiero. 1984 : 253) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การตรวจสอบคำตอบของประเด็นปัญหาหรือปัญหาที่เสนออย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อตัดสินใจที่มั่นคงแน่น และความไม่มั่นคงแน่นของคำตอบนั้น

เอนนิส (Ennis. 1985 : 122 - 131) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ที่มีจุดหมายเพื่อการตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดควรทำ ช่วยให้เกิดตัดสินใจสภาพการณ์ได้ถูกต้อง

มัวร์ และบาร์เกอร์ (More and Parker. 1986 : 4 - 5) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ในการตัดสินใจที่จะรับหรือปฏิเสธข้ออ้างต่าง ๆ เป็นการตัดสินใจอย่างฉลาด โดยมีการประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสุ่มรอบคอบ และเชื่อมโยงประเด็นปัญหา เพื่อพิจารณาตัดสินใจการกระทำต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม

สรุปได้ว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดอย่างมีขั้นตอนที่จะต้องพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ สมเหตุสมผล ลึกซึ้ง กลั่นกรอง ไตร่ตรองคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้น มากเพียงพอที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คันสนีย์ นัตริคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544 : 40 - 41) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้รู้จักคิดวิเคราะห์
2. เพื่อให้รู้จักหาเหตุผลที่ถูกต้องได้
3. เพื่อให้รู้จักสืบค้นหาความจริงออกมาได้

ซีเจล และคณะ (Siegel and et al. 1988 : 4) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการเพิ่มพลังอำนาจแก่ผู้เรียนในการควบคุมตนเอง
3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำเหตุผลมาใช้ในการพิจารณา

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 10) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ได้ความคิดที่รอบคอบสมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณาก่อนการลงมือปฏิบัติ
2. เพื่อประเมินหรือทำให้ความคิดชัดเจนเพื่อบ่งชี้การตัดสินใจว่าควรทำหรือควรเชื่อ
3. เพื่อการหาคำตอบที่ถูกต้องเหมาะสมกับปัญหา มีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และสอดคล้อง
4. เพื่อการศึกษาวิจัยและเรียนรู้
5. เพื่อการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการสร้างความคิดใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย การใช้ความรอบคอบในการคิด การตัดสินใจที่ถูกต้อง แก้ปัญหาอย่างเหมาะสม เพื่อการศึกษาวิจัยการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 11) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. จุดหมาย คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการคิด เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาหรือคิดเพื่อหาความรู้
2. ประเด็นคำถาม คือ ปัญหาหรือคำถามที่ต้องการรู้โดยผู้คิดสามารถระบุปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไข หรือคำถามสำคัญที่ต้องการรู้คำตอบ
3. สารสนเทศ คือ ข้อมูลหรือความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการคิด ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาควรมีความกว้าง ลึก ชัดเจน ยึดหยุ่นได้และมีความถูกต้อง
4. ข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ข้อมูลที่ได้มานั้นต้องเชื่อถือได้ มีความชัดเจน ถูกต้อง และมีความเพียงพอในการใช้เป็นพื้นฐานของการคิดอย่างมีเหตุผล
5. แนวคิดอย่างมีเหตุผล คือ แนวคิดทั้งหลายที่มีอาจรวมถึงกฎ ทฤษฎี หลักการ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความจำเป็นสำหรับการคิดอย่างมีเหตุผล แนวคิดที่ได้มาแล้วนั้นต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือคำถามที่ต้องการหาคำตอบ และต้องเป็นแนวคิดที่ถูกต้องด้วย
6. ข้อสันนิษฐาน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล เพราะผู้คิดต้องมีความสามารถในการตั้งข้อสันนิษฐานให้มีความชัดเจน สามารถตัดสินใจเพื่อประโยชน์ในการหาข้อมูลมาใช้ในการคิดอย่างมีเหตุผล
7. การนำไปใช้และผลที่ตามมา เป็นองค์ประกอบสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งผู้คิดต้องคำนึงถึงผลกระทบ สามารถมองการไกล มองถึงผลที่ตามมา รวมถึงการนำไปใช้ได้หรือไม่เพียงใด

เดคาโรลี (Decaroli. 1973 : 67 - 68) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา
2. การแสวงหาสมมติฐาน
3. การประมวลข่าวสาร
4. การตีความข้อเท็จจริงและการลงสรุปอ้างอิงจากหลักฐาน
5. การใช้เหตุผลโดยระบุเหตุผลความสัมพันธ์เชิงตรรกศาสตร์
6. การประเมินผลโดยอาศัยความสัมพันธ์เชิงตรรกศาสตร์
7. การประยุกต์ใช้การสรุปอ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติ

แมทธิว (Matthew. 1993 : 58) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. การประเมินค่า
2. การประเมินผล
3. การตั้งข้อสันนิษฐาน
4. การวินิจฉัย
5. การวางหลักการ
6. การหาความสัมพันธ์
7. การตั้งสมมติฐาน
8. การเสนอข้อคิดเห็น
9. การตัดสินใจ

สรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือจุดหมาย ประเด็นคำถาม สารสนเทศ ข้อมูลเชิงประจักษ์ แนวคิดอย่างมีเหตุผล ข้อสันนิษฐาน และการนำไปใช้และผลที่ตามมา

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นความสามารถทางสมองซึ่งเป็นการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่สามารถเอาเครื่องมือวัดสิ่งนั้นได้โดยตรง เนื่องจากไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง การวัดแต่ละครั้งต้องผ่านกระบวนการทางสมอง (Mental Process) แต่สามารถอนุมานโดยทางอ้อมว่าเกิดพฤติกรรมภายในขึ้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

วัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser, 1964 : 1) ได้สรุปความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. สามารถจำแนกความน่าจะเป็นของข้อสรุปและการแยกความคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง ที่คาดคะเนจากสถานการณ์ที่กำหนดไว้
2. สามารถจำแนกได้ว่าข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้นที่ต้องยอมรับก่อนมีการโต้แย้ง
3. สามารถจำแนกได้ว่าข้อสรุปใดเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของสถานการณ์ที่กำหนดไว้
4. สามารถจำแนกได้ว่าข้อสรุปใดเป็นลักษณะหรือคุณสมบัติทั่วไปที่ได้จากสถานการณ์ที่กำหนดไว้
5. สามารถจำแนกได้ว่าการอ้างเหตุผลใดมีความหนักแน่นเชื่อถือได้หรือไม่หนักแน่นเมื่อพิจารณาตามความสำคัญและความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา

เอนนิส (Ennis, 1985 : 44 - 46) ได้สรุปความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. สามารถกำหนดหรือระบุประเด็นคำถามหรือปัญหา
2. สามารถคิดวิเคราะห์ข้อโต้แย้ง
3. สามารถถามด้วยคำถามที่ท้าทายและตอบคำถามได้อย่างชัดเจน
4. สามารถพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
5. สามารถสังเกต และตัดสินผลข้อมูลที่ได้จากการสังเกตด้วยตนเอง
6. สามารถนิรนัยและตัดสินผลนิรนัย
7. สามารถอุปนัยและตัดสินผลอุปนัย
8. สามารถตัดสินคุณค่าโดยพิจารณาทางเลือก ช่างน้ำหนักระหว่างผลดี ผลเสีย ก่อนตัดสินใจได้
9. สามารถให้ความหมาย และตัดสินความหมายของคำต่าง ๆ ได้
10. สามารถระบุข้อสันนิษฐานได้
11. สามารถตัดสินใจเพื่อนำไปปฏิบัติได้
12. สามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้

กรมวิชาการ (2543 : 4 - 5 ; อ้างถึงใน อารีย์ วาสุเทพ, 2549 : 35) ได้สรุปความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. มีกระบวนการคิดที่รอบคอบ สมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณาข้อมูลรอบด้านอย่างรอบคอบ กว้างไกล ลึกซึ้ง
2. มีการตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งที่ให้ข้อมูล มีการกลั่นกรองความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

3. มีการได้ตรงผลที่สามารถเกิดได้จากการตัดสินใจทั้งด้านคุณและโทษ คุณค่าที่แท้จริง หรือคุณค่าที่ยมของสิ่งนั้น

4. มีการทบทวนเพื่อหาข้อสรุปก่อนนำไปสู่การตัดสินใจ พฤติกรรมที่แสดงแบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้

4.1 ระดับการตัดสินใจโดยใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนเองเป็นหลัก

4.2 ระดับการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลรอบด้านในการพิจารณา

4.3 ระดับการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลรอบด้านพิจารณาอย่างมีเหตุผล ทั้งด้านดีและด้านเสีย

4.4 ระดับการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลรอบด้านพิจารณาอย่างมีเหตุผล และมีการทบทวนคำถามของการตัดสินใจ

สรุปได้ว่าความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นจัดเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ซึ่งใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติของบุคคลที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หากบุคคลได้แสดงพฤติกรรมนั้นๆ ออกมาก็สามารถสรุปได้ว่าเขาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้น การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องวัดจากพฤติกรรมที่แสดงออก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์นำเอาพฤติกรรมที่แสดงออกตามความสามารถด้านต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นพฤติกรรมบ่งชี้ที่สะท้อนคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำไปพัฒนาแบบทดสอบ จากการวิเคราะห์ทฤษฎีการคิดอย่างมีวิจารณญาณความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยสรุปความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ 5 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการระบุประเด็นปัญหา หมายถึง ความสามารถในการระบุใจความสำคัญหรือกำหนดประเด็นปัญหาที่ชัดเจนจากข้อมูล บทความ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

2. ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการสังเกต หมายถึง ในการพิจารณาตัดสินความถูกต้องของข้อมูล ความเป็นไปได้ของข้อความจากรายงานที่ได้จากการสังเกตของบุคคลต่าง ๆ

3. ความสามารถในการอุปนัย หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาข้อมูลและสถานการณ์ต่าง ๆ จากการตั้งข้อสังเกตของบุคคลต่างๆ แล้วสามารถตัดสินใจว่าข้อเท็จจริงใดสนับสนุน คัดค้าน หรือไม่เกี่ยวข้องกับข้อสรุปที่คาดคะเนไว้

4. ความสามารถในการนิรนัย หมายถึง ความสามารถในการหาข้อสรุปในสถานการณ์จากประโยคหลักที่กำหนดให้ โดยอาศัยเหตุผลจากส่วนใหญ่ไปสู่ส่วนย่อย ซึ่งข้อสรุปที่ได้ต้องสมเหตุสมผล

5. ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น หมายถึง ความสามารถในการระบุว่าใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งเป็นข้อความจำเป็นต้องมีก่อนข้อสรุปที่กำหนดให้ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าการลงข้อสรุปมีความถูกต้องสมเหตุสมผล

ขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคิดนับตั้งแต่การกำหนดปัญหาจนถึงการประเมินสรุปและตัดสินใจ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ โดยมีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังต่อไปนี้

ทิสนา เขมมณี (2548 : 305) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. ตั้งเป้าหมายในการคิด
2. ระบุประเด็นในการคิด
3. ประมวลข้อมูลทั้งทางด้านข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่คิด ทั้งทางกว้าง ลึก และไกล
4. วิเคราะห์ จำแนกแยกแยะข้อมูล จัดหมวดหมู่ของข้อมูล และเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้
5. ประเมินข้อมูลที่จะใช้ในแง่ความถูกต้อง ความเพียงพอ และความน่าเชื่อถือ
6. ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูล เพื่อแสวงหาทางเลือก/คำตอบที่สมเหตุสมผลตามข้อมูลที่มี
7. เลือกทางเลือกที่เหมาะสมโดยพิจารณาถึงผลที่จะตามมา และคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของสิ่งนั้น
8. ชั่งน้ำหนัก ผลได้ ผลเสีย คุณ - โทษ ในระยะสั้นและระยะยาว
9. ใคร่ครวญ ทบทวนกลับไปมาให้รอบคอบ
10. ประเมินทางเลือกและลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 13) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา หมายถึง การรู้จักและทำความเข้าใจกับปัญหาโดยพิจารณารวบรวมประเด็นปัญหา แยกแยะปัญหาและจัดลำดับปัญหาเพื่อกำหนดปัญหา ข้อโต้แย้งหรือข้อมูลที่คลุมเครือรวมทั้งการนิยามความหมายของคำหรือข้อความ สิ่งเร้าที่เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดอย่างมีวิจารณญาณคือปัญหานั้นเอง

2. การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อโต้แย้งจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งการเลือกข้อมูลหรือความรู้จากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาใช้ ดังนั้น วิธีการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญสำหรับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ การสังเกต ด้วยตนเองและการรวบรวมข้อมูลจากรายงานผลการสังเกตของผู้อื่น

3. การจัดระบบข้อมูล หมายถึง การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความเพียงพอของข้อมูล การจัดระบบของข้อมูล ขณะเดียวกันก็ต้องประเมินความถูกต้องและความเพียงพอของข้อมูลที่รวบรวมได้ว่าจะนำไปสู่การอ้างอิงได้หรือไม่ โดยแยกแยะความแตกต่างของข้อมูลคือ จำแนกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ชัดเจนกับข้อมูลที่คลุมเครือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา การระบุข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อนำมาจัดกลุ่มและจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐาน

4. การตั้งสมมติฐาน หมายถึง การพิจารณาแนวทางสรุปอ้างอิงปัญหาข้อโต้แย้งโดยนำข้อมูลที่มีการจัดระบบแล้วมาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์เพื่อสรุปแนวทางที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

5. การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ หมายถึง การพิจารณาเลือกแนวทางที่สมเหตุสมผลที่สุดจากข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่ในการตัดสินใจสรุป ซึ่งคุณลักษณะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลแบบตรรกศาสตร์หรือใช้เหตุผลแบบอุปมานและอนุมาน

6. การประเมินสรุปอ้างอิง หมายถึง การประเมินความสมเหตุสมผลตามหลักตรรกศาสตร์ โดยประเมินว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร ถ้าข้อมูลที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลง

เดรสเซล และเมย์ฮิว (Dressel and Mayhew, 1957 : 179 - 181) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. การนิยามปัญหา ประกอบด้วย

1.1 การตระหนักถึงความเป็นไปของปัญหา ได้แก่ การล่วงรู้ถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ในสภาพการณ์ การรู้ถึงความขัดแย้งและเรื่องราวที่สำคัญในสภาพการณ์ การระบุจุดเชื่อมต่อที่ขาดหายไปของชุดเหตุการณ์ หรือความคิดและการรู้ถึงสภาพปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบ

1.2 การนิยามปัญหา ได้แก่ การระบุถึงธรรมชาติของปัญหาความเข้าใจถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องและจำเป็นในการแก้ปัญหา นิยามองค์ประกอบของปัญหา ซึ่งมีความยุ่งยากและเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม จำแนกแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาที่มีความซับซ้อนออก เป็นส่วนประกอบที่สามารถจัดกระทำได้ ระบุงค์ประกอบที่สำคัญของปัญหาจัดองค์ประกอบของปัญหาให้เป็นลำดับขั้นตอน

1.3 การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหา คือ การตัดสินใจว่าข้อมูลใดมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหา การจำแนกแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้กับแหล่งข้อมูลที่ไม่ได้ การระบุว่าข้อมูลใดควรยอมรับหรือไม่ การเลือกตัวอย่างของข้อมูลที่มีความเพียงพอและเชื่อถือได้ตลอดจนการจัดระบบระเบียบของข้อมูล

1.4 การระบุข้อตกลงเบื้องต้น ประกอบด้วย การระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ผู้อ้างเหตุผล ไม่ได้กล่าวได้ การระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่คัดค้านการอ้างเหตุผล และการระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอ้าง

1.5 การกำหนดและเลือกสมมติฐาน ประกอบด้วย การค้นหา การชี้แนะ (Clues) ต่อคำตอบปัญหา การกำหนดสมมติฐานต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้น การเลือกสมมติฐานที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดมาพิจารณาเป็นอันดับแรก การตรวจความสอดคล้องระหว่างสมมติฐานกับข้อมูล และข้อตกลงเบื้องต้น การกำหนดสมมติฐาน ที่เกี่ยวข้องข้อมูลที่ยังไม่ทราบและเป็นข้อมูลที่จำเป็น

1.6 การสรุปอย่างสมเหตุสมผล และการตัดสินความสมเหตุสมผลของการคิดหาเหตุผล

2. การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหา คือ การตัดสินใจว่าข้อมูลใดมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหา การจำแนกแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้กับแหล่งข้อมูลที่ไม่ได้ การระบุว่าข้อมูลใดควรยอมรับหรือไม่ การเลือกตัวอย่างของข้อมูลที่มีความเพียงพอ และเชื่อถือได้ ตลอดจนการจัดระบบระเบียบของข้อมูล

3. การระบุข้อตกลงเบื้องต้น ประกอบด้วย การระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ผู้อ้างเหตุผล ไม่ได้กล่าวได้ การระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่คัดค้านการอ้างเหตุผล และการระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอ้าง

4. การกำหนดและเลือกสมมติฐาน ประกอบด้วย การค้นหา การชี้แนะ (Clues) ต่อคำตอบปัญหา การกำหนดสมมติฐานต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้น การเลือกสมมติฐานที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดมาพิจารณาเป็นอันดับแรก การตรวจความสอดคล้องระหว่างสมมติฐานกับข้อมูล และข้อตกลงเบื้องต้น การกำหนดสมมติฐานที่เกี่ยวข้องข้อมูลที่ยังไม่ทราบและเป็นข้อมูลที่จำเป็น

5. การสรุปอย่างสมเหตุสมผล และการตัดสินความสมเหตุสมผลของการคิดหาเหตุผล ประกอบด้วย

5.1 การสรุปอย่างสมเหตุสมผล โดยอาศัยข้อตกลงเบื้องต้นสมมติฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การระบุความสัมพันธ์ระหว่างคำกับประพจน์ การระบุถึงเงื่อนไขที่จำเป็นและเงื่อนไขที่เพียงพอ การระบุความสัมพันธ์เชิงเหตุ และการระบุกำหนดข้อสรุป

5.2 การพิจารณาตัดสินความสมเหตุสมผลของกระบวนการที่นำไปสู่ข้อสรุป ได้แก่ การจำแนกการสรุปที่สมเหตุสมผลจากการสรุปที่อาศัยค่านิยม ความพึงพอใจ และความลำเอียง การจำแนกระหว่างการคิดหาเหตุผลที่มีข้อสรุปได้แน่นอนกับการคิดหาเหตุผล ที่ไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นข้อยุติได้

5.3 การประเมินข้อสรุป โดยอาศัยเกณฑ์การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การระบุเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพิสูจน์ข้อสรุป การรู้ถึงเงื่อนไขที่ทำให้ข้อสรุปไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้และการตัดสินความเพียงพอของข้อสรุปในลักษณะที่เป็นคำตอบของปัญหา

สรุปได้ว่าขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การจัดระบบข้อมูล ขั้นตอนที่ 4 การตั้งสมมติฐาน ขั้นตอนที่ 5 การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ ขั้นตอนที่ 6 การประเมินสรุปอ้างอิง

ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณไว้หลากหลาย ซึ่งจะได้นำเสนอให้เห็นลักษณะที่เหมือนกันและลักษณะเฉพาะของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณดังนี้

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง (2544 : 63) ได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. คิดอย่างอิสระ
2. ใส่ใจในความคิดของผู้อื่น
3. รู้ข้อจำกัดในการคิดของตน
4. กล้าทางปัญญา
5. ซื่อสัตย์
6. มีความเพียร
7. ใช้เหตุผล
8. อยากรู้ อยากเห็น
9. มีคุณธรรม
10. รับผิดชอบ

สุนีย์ ผงยุติศิลป์ (2547 : 40) ได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. การตระหนักและเห็นปัญหาที่มีอยู่
2. การตั้งสมมติฐาน
3. การคิดหาวิธีทดสอบสมมติฐาน
4. การรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริง
5. การรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน
6. การสรุปผล

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 25) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. ตรวจสอบ
2. ใฝ่รู้
3. ทำให้กระจ่าง
4. จัดระบบ
5. ให้เหตุผล
6. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
7. วิเคราะห์
8. รอบคอบ
9. แจกแจงข้อสรุป
10. เปรียบเทียบ
11. ตั้งสมมติฐาน
12. ทำนาย/คาดการณ์
13. ประเมิน
14. สังเคราะห์

เกรก (Craig, 1966 : 108 - 111) ได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. ใช้คำถามที่เป็นลักษณะอธิบายเหตุการณ์
2. ค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
3. ตระหนักว่าปรากฏการณ์บางอย่างนักวิทยาศาสตร์อธิบายไม่เหมาะสม
4. ไม่ยกให้เป็นเรื่องของธรรมชาติในการอธิบาย
5. ไม่เชื่อเรื่องวิญญาณ
6. ตระหนักว่าคำของนักวิทยาศาสตร์อาจถูกต้องในวันนี้และอาจปรับปรุงใหม่

โดยนักวิทยาศาสตร์คนเดิมหรือคนใหม่ในวันข้างหน้า

7. ยอมรับเปลี่ยนความคิดเมื่อมีหลักฐานใหม่ที่ดีกว่า
8. ไม่ใช่การเดาในการหาข้อเท็จจริง
9. ทำการทดลองซ้ำ ๆ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง
10. หาหลักฐานเพิ่มเติมเมื่อมีหลักฐานไม่เพียงพอ
11. ละทิ้งความคิดที่ผิด ๆ
12. เต็มใจที่จะรับการตรวจสอบคำสรุป

13. ถ้ามึงแหล่งความรู้ที่ผิด ๆ
14. พิสูจน์คำกล่าวของคนอื่น ๆ
15. ไม่ยอมรับความเชื่อหรือความกลัวที่ไม่มีเหตุผล
16. ถ้ามึงเกี่ยวกับความเชื่อหรือความกลัวที่ไม่มีเหตุผล
17. ตั้งสมมติฐานในการแก้ปัญหา
18. เสนอวิธีการในการตรวจสอบสมมติฐาน
19. ตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ที่เชื่อถือได้
20. เชื่อมั่นในวิธีการทางวิทยาศาสตร์

นอริส และเอนนิส (Norris and Ennis. 1989 : 144 - 146) ได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. ค้นหาข้อความที่ชัดเจนของประเด็นหรือข้อคำถาม
2. ค้นหาเหตุผล
3. พยายามแสวงหารับรู้ข้อมูลที่ดี
4. ใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้และอ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลนั้น
5. คำนึงถึงสถานการณ์ทั้งหมด
6. คงความสอดคล้องของประเด็นสำคัญไว้
7. จดจำเรื่องเดิมหรือความรู้พื้นฐาน
8. ค้นหาทางเลือกต่าง ๆ
9. เปิดใจกว้าง
10. ตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลและเหตุผลอย่างเพียงพอ
11. มีจุดยืนและสามารถเปลี่ยนแปลงจุดยืนได้ถ้ามีหลักฐานและเหตุผลเพียงพอ
12. ค้นหาความถูกต้องให้มากที่สุด
13. จัดเรื่องราวที่ซับซ้อนให้มีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอน
14. นำความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้
15. มีความไวต่อความรู้สึก ระดับความรู้และการอ้างอิงเหตุผลของผู้อื่น

สรุปได้ว่า ลักษณะของผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย การคิดตั้งคำถามที่ชัดเจน ใฝ่รู้ อยากหาคำตอบใหม่ ๆ แสวงหาข้อมูล เพื่อตอบคำถาม รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อเท็จจริง ยอมรับว่าตัวเองยังมีความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนความคิดได้ ประเมินข้อถกเถียงได้ และตัดสินใจเรื่องราวจากการรวบรวมข้อเท็จจริง ความแม่นยำสามารถ ถกเถียงอย่างสร้างสรรค์

ประโยชน์ของการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การพัฒนาเด็กให้มีพลังทางด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ รู้จักวิเคราะห์ ไตร่ตรอง คิดหาเหตุผล คิดให้มีประสิทธิภาพ ต้องฝึกในหลาย ๆ สถานการณ์ โรงเรียนควรนำแนวทางการฝึกเข้าไปผสมผสานกับทุกเนื้อหาวิชา ซึ่งเด็กจะได้วิธีคิดอย่างเป็นธรรมชาติ ประโยชน์และความสำคัญของการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณที่จะให้เด็กมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วย

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง (2544 : 64) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้อุปนิสัยปฏิบัติงานได้อย่างมีหลักการและมีเหตุผล
2. ช่วยให้การประเมินงานโดยใช้เกณฑ์ที่สมเหตุสมผล
3. ช่วยให้ผู้รู้จักประเมินตนเองอย่างมีเหตุผลและฝึกการตัดสินใจ
4. ช่วยให้ผู้รู้เนื้อหาอย่างมีความหมายและเป็นประโยชน์
5. ช่วยให้การฝึกทักษะการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา
6. ช่วยให้ผู้ฝึกการกำหนดเป้าหมายรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ค้นหาความรู้ที่ถูกต้อง
หลักการตั้งข้อสันนิษฐานตีความหมายและลงข้อสรุป
7. ช่วยให้การฝึกประสบความสำเร็จในการใช้ภาษาและสื่อความหมาย
8. ช่วยให้เกิดอย่างชัดเจน คิดอย่างถูกต้อง คิดอย่างแจ่มแจ้ง คิดอย่างกว้าง คิดอย่างลุ่มลึก
และคิดอย่างสมเหตุสมผล
9. ช่วยให้เป็นผู้มีปัญญา มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความเมตตา และเป็นผู้มี
ประโยชน์
10. ช่วยให้อ่าน เขียน พูด ฟัง ได้ดี
11. ช่วยให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์
ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลสารสนเทศ

อุษณีย์ อนุรุทธีวงศ์ (2545 : 88 - 89) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการฝึกคิดอย่างมี
วิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. ให้เข้าใจที่จะประเมินข้อมูล
2. ชี้ประเด็นที่ชอบเอียงอำพราง ๆ ถูก ๆ
3. มีความเข้าใจสิ่งที่ถูกเอียงอำพราง
4. สามารถแยกแยะความแตกต่างว่า อะไรคือความรู้ อะไรคือความจริง และอะไรเป็น
เพียงความคิดเห็น

5. รู้จักประมวลข้อมูล ประมวลความคิด
6. รู้จักจัดลำดับข้อมูล
7. รู้จักสรุปเหตุผลข้อมูลหรือประเด็นต่าง ๆ
8. มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ รู้ว่าอะไรสำคัญหรือไม่สำคัญ
9. รู้จักใฝ่หาทางออกที่หลากหลายมากขึ้น หาหนทางใหม่ ๆ
10. รู้จักตั้งเป้าหมาย
11. รู้จักที่จะวางแผนงานล่วงหน้า
12. ทำงานเป็นระบบมากขึ้น
13. มีความสามารถในการเชิงเปรียบเทียบ และมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น
14. ตัดสินใจได้ดี แม่นยำ มีหลักเกณฑ์
15. สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี
16. รู้จักเปิดใจกว้าง ฟังความรอบด้าน ไม่ด่วนตัดสินใจโดยขาดข้อมูล
17. มีการคาดการณ์ได้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย รู้จักประมวลข้อมูล ประมวลความคิด รู้จักจัดลำดับข้อมูล รู้จักสรุปเหตุผลข้อมูลหรือประเด็นต่าง ๆ มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ รู้ว่าอะไรสำคัญหรือไม่สำคัญ รู้จักใฝ่หาทางออกที่หลากหลายมากขึ้น หาหนทางใหม่ ๆ รู้จักตั้งเป้าหมาย มีการทำงานเป็นระบบมากขึ้น มีความสามารถในการเชิงเปรียบเทียบ และมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น ตัดสินใจได้ดี แม่นยำ มีหลักเกณฑ์ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี

การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และนำเสนอใน 3 ประเด็น คือ ประเภทและแนวทางการวัด หลักการและขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และตัวอย่างแบบวัดความสามารถในการคิดแบบมีวิจารณญาณ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเภทและแนวทางการวัด

ทิสนา แคมมณี (2544 : 169 - 170) ได้กล่าวถึง การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. แนวทางนักวัดกลุ่มจิตมิติ (Psychometric) เป็นของนักวัดทางการศึกษา และจิตวิทยาที่พยายามศึกษาและวัดคุณลักษณะภายในของมนุษย์มาเกือบศตวรรษ เริ่มจากการศึกษาและวัดเชาว์ปัญญา (Intelligence) ศึกษาโครงสร้างทางสมองของมนุษย์ด้วยความเชื่อมีลักษณะเป็น

องค์ประกอบและมีระดับความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละคน ซึ่งสามารถวัดได้โดยการใช้แบบวัดมาตรฐาน ต่อมาได้ขยายแนวคิดของการวัดความสามารถทางสมองสู่การวัดผลสัมฤทธิ์ วัตถุประสงค์ภาพ ความถนัดและความสามารถในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการคิด

2. แนวทางของการวัดจากการปฏิบัติ (Authentic Performance Measurement) แนวทางนี้เป็นทางเลือกใหม่ที่เสนอโดยนักวัดการเรียนรู้ในการบริบทที่เป็นธรรมชาติ โดยการเน้นการวัดจากการปฏิบัติในชีวิตจริงหรือคล้ายจริงที่มีคุณค่าต่อผู้ปฏิบัติและการประเมินตนเองเทคนิคการวัดใช้การสังเกตสภาพงานที่ปฏิบัติ จากการเขียนเรียงความ การแก้ปัญหาในสถานการณ์เหมือนโลกแห่งความเป็นจริงและการรวบรวมงานในแฟ้มสะสมผลงาน / หรือพัฒนางาน (Portfolio)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 85 - 91 ; อ้างถึงใน อารีย์ วาสุเทพ. 2549 : 37) ได้กล่าวถึง การวัดความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยแบบทดสอบ ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ แบบทดสอบมาตรฐานที่มีผู้สร้างไว้แล้ว กับแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สร้างขึ้นใช้เอง ไว้ดังนี้

1. แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มีผู้สร้างไว้แล้ว ตามแนวของวัตสันและเกลเซอร์ (Watson-Glaser Thinking Appraisal, Cornell Critical Thinking Test)

2. แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สร้างขึ้นใช้เอง ซึ่งผู้สร้างแบบวัดต้องมีความรู้ในทฤษฎีเกี่ยวกับการคิด เพื่อนำมาเป็นกรอบหรือโครงสร้างของการคิดเมื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของโครงสร้างหรือองค์ประกอบของการคิดแล้ว จะทำให้เห็นลักษณะพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม จากนั้นจึงเขียนข้อความ ตามตัวชี้วัดที่แสดงลักษณะเฉพาะของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เสนอการสร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งผู้พัฒนาแบบทดสอบที่ใช้วัด จะต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบด้วยว่าต้องการใช้วัดความสามารถในการคิดทั่ว ๆ ไป หรือต้องการวัดความสามารถในการคิดเฉพาะวิชา

2.2 กำหนดกรอบของการวัดและนิยามเชิงปฏิบัติการ คือ การที่ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของการคิดที่ต้องการ

2.3 การสร้างผังข้อสอบเป็นการกำหนดโครงสร้างของแบบวัดความสามารถทางการคิดที่ต้องการสร้างว่า ต้องการสร้างให้ครอบคลุมองค์ประกอบใดบ้างและแต่ละส่วนมีน้ำหนักความสำคัญมากน้อยเพียงใด

2.4 เขียนข้อสอบ กำหนดรูปแบบของการเขียนข้อสอบ ตัวคำถามตัวคำตอบ และวิธีการตรวจให้คะแนน จากนั้นจึงลงมือร่างข้อสอบ ตามผังข้อสอบที่กำหนดไว้จนครบทุกองค์ประกอบ ตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้ โดยผู้เขียนข้อสอบเอง และผู้ตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญในการสร้างข้อสอบ

2.5 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ วิเคราะห์คุณภาพและปรับปรุง วิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบเป็นรายข้อในด้านความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ และปรับปรุงข้อสอบที่ไม่เหมาะสม

2.6 การนำแบบทดสอบไปใช้จริง ในการทำวิจัยนี้ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณขึ้นเอง โดยดำเนินการสร้างแบบทดสอบตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

เอนนิส (Emmis. 1985 : 85 - 102) ได้กล่าวถึง การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดการคิดวิจารณ์ตามแนวคิดของเอนนิส (Cornell Critical Thinking Test, Level X and Level Z) เป็นแบบทดสอบวัดการคิดวิจารณ์ที่สร้างและพัฒนาโดยเอนนิสได้สร้างแบบทดสอบเป็น 2 ฉบับ ใช้วัดกับกลุ่มกลุ่มบุคคลต่างระดับกัน ดังนี้

1. แบบทดสอบวัดการคิดวิจารณ์คอร์เนลล์ระดับเอกซ์ (Cornell Critical Thinking Test, Level X) เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การอุปนัย เป็นการพิจารณาเนื้อความของข้อมูลโดยคณะสำรวจกลุ่มย่อย

ตอนที่ 2 ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการสังเกตข้อสอบแต่ละข้อ

ตอนที่ 3 การนิรนัย เป็นข้อสอบที่ผู้สำรวจให้เหตุผลในเรื่องต้องกระทำอะไรบ้าง และควรยกเว้นในเรื่องใดบ้าง

ตอนที่ 4 การระบุข้อตกลงเบื้องต้นของข้อสอบแต่ละข้อ ผู้ตอบต้องพิจารณาว่าตัวเลือกใดที่เป็นเหตุเป็นผลที่ยอมรับได้

2. แบบทดสอบวัดการคิดวิจารณ์คอร์เนลล์ระดับเอกซ์ (Cornell Critical Thinking Test, Level Z) เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปญญาเลิศ นักศึกษาระดับวิทยาลัย รวมทั้งผู้ใหญ่ แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

ตอนที่ 2 การพยากรณ์และการวางแผนการทดลอง

ตอนที่ 3 การอ้างเหตุผลผิดหลักตรรกะ

ตอนที่ 4 การนิรนัย

ตอนที่ 5 การอุปนัย

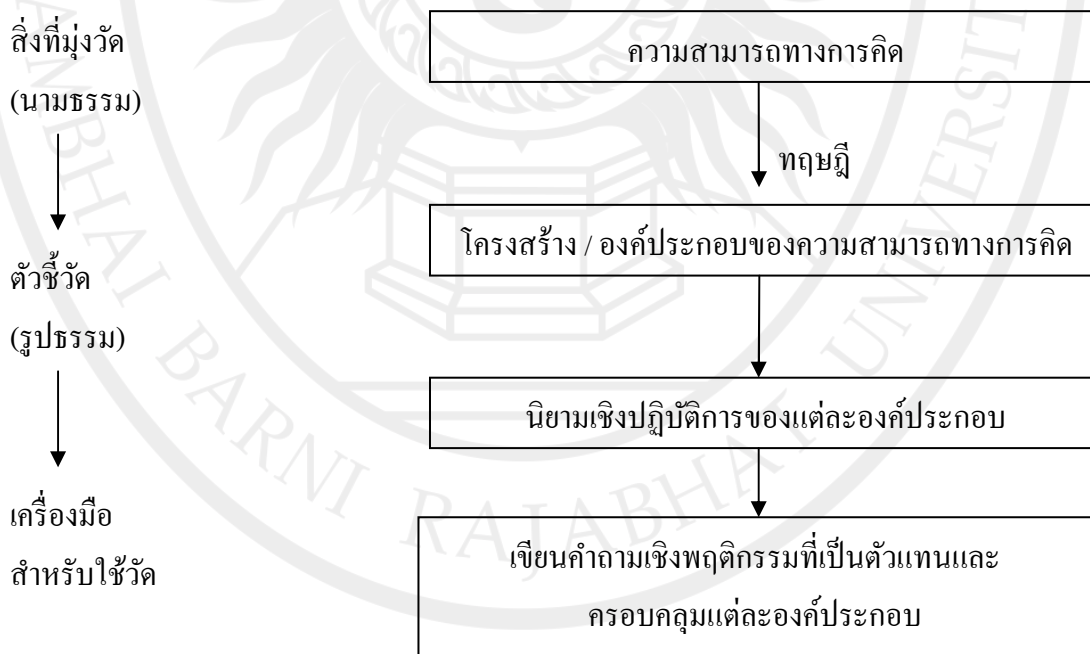
ตอนที่ 6 การให้คำจำกัดความ

ตอนที่ 7 การระบุข้อตกลงเบื้องต้น

สรุปได้ว่าการวัดความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถวัดโดยใช้แบบทดสอบที่สร้างขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอน กำหนดวัตถุประสงค์ กรอบการวัด นิยามเชิงปฏิบัติการ เขียนข้อสอบโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย วิเคราะห์คุณภาพและปรับปรุง และนำไปใช้จริง

หลักการและขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถทางการคิด

การวัดความสามารถทางการคิดของบุคคล ผู้สร้างเครื่องมือจะต้องมีความรอบรู้ในแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับ “การคิด” เพื่อนำมาเป็นกรอบหรือโครงสร้างของการคิด เมื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของโครงสร้างหรือองค์ประกอบของการคิดแล้ว จะทำให้ได้ตัวชี้วัดหรือลักษณะพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงโครงสร้างหรือองค์ประกอบของการคิดแล้วจะทำให้ตัวชี้วัดหรือลักษณะพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงโครงสร้างหรือองค์ประกอบของการคิด จากนั้นจึงเขียนข้อความตามตัวชี้วัดหรือลักษณะเฉพาะของพฤติกรรมแต่ละองค์ประกอบของการคิดนั้น ๆ ดังภาพประกอบ 2

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพประกอบ 2 หลักการสร้างแบบทดสอบความสามารถทางการคิด

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 87 ; อ้างถึงใน อริย์ วาสุเทพ. 2549 : 39)

ในการพัฒนาแบบทดสอบความสามารถทางการคิด มีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบ สิ่งสำคัญของการสร้างแบบทดสอบ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งผู้พัฒนาแบบทดสอบจะต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายของการนำแบบทดสอบไปใช้ว่าต้องการใช้วัดความสามารถทางการคิดทั่ว ๆ ไป หรือต้องการวัดความสามารถ ทางความคิดเฉพาะรายวิชา (Aspect - specific)
2. กำหนดกรอบของการทดสอบและนิยามเชิงปฏิบัติการผู้พัฒนาแบบทดสอบควรศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการคิดตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ
3. สร้างผังข้อสอบ (Table of Specification) การสร้างผังข้อสอบ เป็นการกำหนดเค้าโครงของแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดที่ต้องการสร้างว่าต้องการให้ครอบคลุมโครงสร้างหรือองค์ประกอบใดบ้าง และกำหนดว่าแต่ละส่วนมีน้ำหนักความสำคัญมากน้อยเพียงใด ดังตัวอย่างในตาราง 1

ตาราง 1 ตัวอย่างผังข้อสอบสำหรับแบบวัดความสามารถทางการคิดทั่วไป

องค์ประกอบที่ต้องการวัด	น้ำหนัก (%)	จำนวนข้อสอบ
1. ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและสังเกต	25	10
2. ความสามารถในการอุปนัย	25	10
3. ความสามารถในการนิรนัย	25	10
4. ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น	25	10
รวม	100	40

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 89 ; อ้างถึงใน อริย์ วาสุเทพ. 2549 : 40)

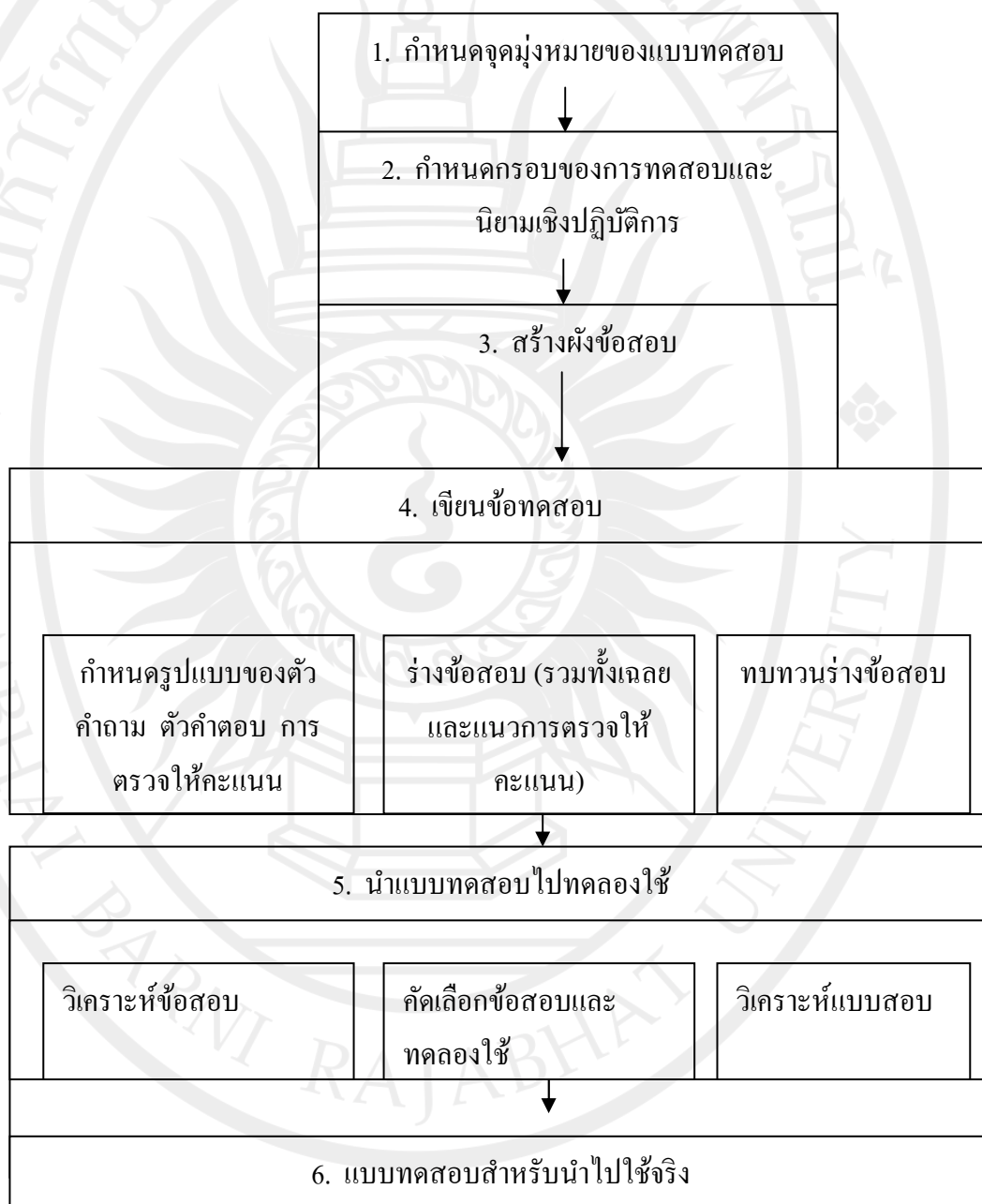
4. เขียนข้อสอบ กำหนดรูปแบบของการเขียนข้อสอบ ตัวคำถาม ตัวคำตอบ และวิธีการตรวจให้คะแนนจากนั้นลงมือร่างข้อสอบตามผังข้อสอบที่กำหนดไว้จนครบทุกองค์ประกอบ ตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้ โดยผู้เขียนข้อสอบเองและผู้ตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญในการสร้างข้อทดสอบเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

5. นำแบบทดสอบไปทดลองวิเคราะห์คุณภาพ วิเคราะห์ข้อทดสอบเพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อทดสอบเป็นรายข้อในด้านความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) เพื่อคัดเลือกข้อทดสอบที่มีความยากง่ายพอเหมาะและมีอำนาจจำแนกสูงไว้ และปรับปรุงข้อทดสอบที่ไม่เหมาะสม

6. นำแบบทดสอบไปใช้จริง

ขั้นตอนการพัฒนาแบบทดสอบความสามารถทางการคิดสามารถสรุปเป็นแผนผังได้

ผังภาพประกอบ 3

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนของการพัฒนาแบบทดสอบความสามารถทางการคิด

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 91 ; อ้างถึงใน อารีย์ วาสุเทพ. 2549 : 41)

ตัวอย่างแบบทดสอบความคิดวิจารณ์

1. แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตามแนวของวัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser. 1964 : 45) (Watson-glaser Critical Thinking Appraisal) เป็นแบบทดสอบที่สร้างโดยวัตสันและเกลเซอร์ ประมาณปี ค.ศ. 1937 และพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ฉบับปรับปรุงล่าสุดในปี ค.ศ. 1980 ใช้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถึงวัยผู้ใหญ่ ลักษณะของแบบทดสอบมี 2 รูปแบบ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบคู่ขนานกัน แบบฟอร์มเอและฟอร์มบี แต่ละฟอร์มประกอบด้วย 5 แบบทดสอบย่อย มีข้อสอบรวมทั้งหมด 80 ข้อ ใช้เวลาสอบ 50 นาที ในแต่ละแบบทดสอบย่อยวัดความสามารถต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความสามารถในการสรุปอ้างอิง เป็นการวัดความสามารถในการสรุปอ้างอิง เป็นการวัดความสามารถในการตัดสินใจว่าความน่าจะเป็นของข้อสรุปว่า ข้อสรุปใดเป็นจริงหรือเท็จ ลักษณะของแบบทดสอบมีการกำหนดสถานการณ์มาให้ แล้วมีข้อสรุปของสถานการณ์ 3 - 5 ข้อสรุป จากนั้น ผู้ตอบจะพิจารณาว่าข้อสรุปแต่ละข้อเป็นเช่นไรโดยเลือกจากตัวเลือก 5 ตัวเลือก ได้แก่ เป็นจริง น่าจะเป็นจริง ข้อมูลที่ให้ไม่เพียงพอ น่าจะเป็นเท็จ และเป็นเท็จ

1.2 ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น เป็นการวัดความสามารถในการจำแนกว่า ข้อความข้อตกลงเบื้องต้นหรือไม่เป็นข้อตกลงเบื้องต้นลักษณะของแบบทดสอบมีการกำหนดสถานการณ์มาให้ แล้วมีข้อความตามสถานการณ์ละ 2 - 3 ข้อจากนั้นผู้ตอบต้องพิจารณาตัดสินใจว่าข้อความในแต่ละข้อ ข้อใดเป็นหรือไม่เป็นข้อตกลงเบื้องต้นของสถานการณ์

1.3 ความสามารถในการนิรนัย เป็นการวัดความสามารถในการหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากข้ออ้างโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ ลักษณะของแบบทดสอบมีการกำหนดข้ออ้างมาให้แล้วมีข้อสรุปตามมาข้ออ้างละ 2 - 3 ข้อ จากนั้นผู้ตอบต้องพิจารณาตัดสินใจว่าข้อสรุปในแต่ละข้อสรุปเป็นข้อสรุปที่จำเป็น/เป็นไปได้ หรือไม่เป็นไปได้ตามข้ออ้างนั้น

1.4 ความสามารถในการตีความ เป็นการวัดความสามารถในการให้น้ำหนักข้อมูล/หลักฐาน เพื่อตัดสินใจความเป็นไปได้ของข้อสรุป ลักษณะแบบทดสอบมีการกำหนดสถานการณ์มาให้แล้ว มีข้อสรุปตามสถานการณ์ละ 2 - 3 ข้อจากนั้นผู้ตอบต้องพิจารณาตัดสินใจว่าข้อสรุปในแต่ละข้อน่าเชื่อถือ หรือไม่น่าเชื่อถือภายใต้สถานการณ์นั้น

1.5 ความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง เป็นการวัดความสามารถในการให้การให้เหตุผลว่าสิ่งใดเป็นความสมเหตุสมผล ลักษณะของแบบทดสอบมีการกำหนดชุดของข้อคำถามเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสำคัญมาให้ซึ่งแต่ละคำถามมีชุดของคำตอบพร้อมเหตุผลกำกับ จากนั้นผู้ตอบต้องพิจารณาตัดสินใจว่าคำตอบใดมีความสำคัญเกี่ยวข้องโดยตรงกับคำถามหรือไม่และให้เหตุผลประกอบ

คุณภาพของแบบทดสอบ ประเมินค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายใน โดยใช้วิธีแบ่งครึ่งข้อสอบ มีพิสัยระหว่าง 0.69 ถึง 0.85 และมีความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายใน โดยใช้วิธีสอบซ้ำ ซึ่งเว้นระยะห่างของการสอบซ้ำ 3 เดือน มีค่า 0.73 มีการตรวจความตรงของแบบทดสอบ โดยใช้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนทดสอบกับคะแนนจากแบบทดสอบเขาวัวปัญญา แบบวัดเจตคติ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวของเอนนิส (Ennis, 1985 : 85 - 102) (Cornell Critical Thinking Test; Level X and Level Z) เป็นแบบทดสอบความคิดวิจรรณญาณที่สร้างและพัฒนาโดยเอนนิสและมิลล์แมน ประมาณปี ค.ศ. 1961 และได้พัฒนามาเป็นระยะ ๆ ซึ่งฉบับปรับปรุงล่าสุดคือปี ค.ศ. 1985 เอนนิสและมิลล์แมนได้สร้างแบบทดสอบเป็น 2 ฉบับใช้วัดกับกลุ่มบุคคลต่างระดับกัน ดังนี้

2.1 แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณคอร์เนลล์ระดับเอกซ์ (Cornell Critical Thinking Test; Level X) เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษา ประกอบด้วยข้อสอบ 71 ข้อ ใช้เวลาประมาณ 50 นาที เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก แบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการสังเกต ความสามารถในการนิรนัย ความสามารถในการอุปนัย ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งแบบทดสอบระดับนี้ จะมีบริบทในรูปเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคณะสำรวจของโลกชุดที่สอง เดินทางไปดาวเคราะห์ดวงหนึ่ง มีชื่อว่า “นิโคมา” เพื่อค้นหาว่า คณะสำรวจชุดแรกที่ส่งไปศึกษาว่าดาวนี้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้หรือไม่ เมื่อสองปีก่อน มีเป็นอย่างไร ทำไม ไม่ส่งข่าวกลับมายังโลก ผู้ตอบแบบทดสอบถูกระบุให้เป็นบุคคลหนึ่งในคณะสำรวจชุดที่สอง ซึ่งมีรายละเอียดของแบบทดสอบในแต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การอุปนัย เป็นการพิจารณาเนื้อความของข้อมูลที่ได้อ่านพบ โดยคณะสำรวจกลุ่มย่อย ลักษณะของแบบทดสอบ มีสถานการณ์ให้ว่า ตัวผู้ตอบและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไปพบกระท่อมของคณะสำรวจชุดแรกได้สร้างไว้แล้ว เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตั้งข้อสังเกตว่า “บางคณะสำรวจชุดแรกอาจตายหมดแล้ว” จะมีข้อคำถาม ซึ่งเป็นเหตุการณ์หรือข้อมูลที่ค้นหาเพิ่มเติม ผู้ตอบต้องพิจารณาตัดสินใจว่า เหตุการณ์หรือข้อมูลนั้นเป็นเช่นไร จากตัวเลือก 3 ตัวเลือก คือ 1. สนับสนุนข้อสังเกต 2. ถัดค้านข้อสังเกต หรือ 3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อสังเกต จำนวน 23 ข้อ

ตอนที่ 2 ความน่าเชื่อถือ ของแหล่งข้อมูลและการสังเกต ข้อสอบแต่ละข้อจะให้ประโยคที่เป็นคำพูดจากสมาชิกแต่ละคนพูดถึงสิ่งเดียวกันที่ต่างมุมมองกันหรือมุมมองเดียวกันผู้ตอบต้องพิจารณาตัดสินใจว่าข้อความใดน่าเชื่อถือกว่ากันหรือทั้งสองข้อความน่าเชื่อถือได้เท่าเทียมกัน จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 การนิรนัย เป็นข้อสอบที่ผู้สำรวจให้เหตุผลในเรื่องต้องทำอะไรบ้าง ข้อสอบในแต่ละข้อผู้สอบต้องพิจารณาทางเลือกสามทางที่ให้มาตัดสินว่าทางเลือกใด มีความเป็นไปได้ ตามข้อมูลที่ให้มา มีจำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 4 การระบุข้อตกลงเบื้องต้น ข้อสอบแต่ละข้อจะเป็นการรายงาน ของสมาชิกในคณะสำรวจ ผู้สอบต้องพิจารณาว่าตัวเลือกใดที่เป็นเหตุผลที่ยอมรับว่าเป็นไปได้ ของข้อความที่รายงาน มีจำนวน 10 ข้อ

2.2 แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณคอร์เนลล์ระดับแซด (Cornell Critical Z Thinking Test, Level) เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปญญาเลิศ นักศึกษา ระดับวิทยาลัย รวมทั้งผู้ใหญ่ ประกอบด้วย ข้อสอบ 52 ข้อ ใช้เวลาประมาณ 50 นาที เป็นแบบทดสอบ ปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

คุณภาพแบบทดสอบความคิดวิจารณ์คอร์เนลล์ระดับเอ็กซ์ (Cornell Critical Thinking Test, Level X) มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.67 ถึง 0.79 ส่วนแบบทดสอบความคิด วิจารณ์คอร์เนลล์ระดับแซด (Cornell Critical Thinking Test, Level Z) มีค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.50 ถึง 0.77 ในด้านความเที่ยงตรงของแบบทดสอบได้พิจารณาขอบเขตเนื้อหา ของแบบทดสอบว่า มีความครอบคลุมบริบทของการคิดวิจารณ์ และได้หาความสัมพันธ์ กับแบบสอบที่เป็นมาตรฐานอื่น ๆ

3. แบบทดสอบวัดทักษะการใช้เหตุผลของนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey Test of Reasoning Skills) แบบทดสอบนี้สร้างโดยสถาบันส่งเสริมด้านปรัชญาสำหรับเด็กเมื่อปี ค.ศ. 1983 ใช้กับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา แบบทดสอบนี้ต้องการวัด ความสามารถด้านการใช้เหตุผลทางภาษา ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ข้อสอบมีทั้งหมด 50 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ การระบุ ข้อตกลงเบื้องต้น การอุปนัย การอ้างเหตุผลที่ดี และชนิดและระดับ

คุณภาพแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.85 ถึง 0.91 สำหรับความเที่ยงตรง ของแบบทดสอบ แบบทดสอบมีความครอบคลุมถึงทักษะสำคัญ 2 ประเภท ได้แก่ ทักษะการใช้ เหตุผลและทักษะการสืบเสาะ

4. แบบทดสอบวัดกระบวนการคิดทางสติปัญญาในระดับสูงของโรสส์ (Ross Test of Higher Cognitive Processes) แบบทดสอบนี้สร้างโดย จอห์นและแคธริน เมื่อปี ค.ศ. 1976 และ พัฒนาปรับปรุงในปี ค.ศ. 1979 ใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบทดสอบนี้มุ่งวัดความสามารถทางสมองขั้นสูงระดับการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน ตามการจัดระดับความมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม ประกอบด้วยข้อสอบ 105 ข้อ แบ่งสอบ

เป็น 2 ครั้ง โดยครั้งละประมาณ 60 นาที แบบทดสอบทั้งหมดมี 8 ตอน คือ การอุปมาอุปไมย การใช้เหตุผลแบบนิรนัย ข้อสมมุติที่ขาดหายไป ความสัมพันธ์เชิงนามธรรม การสังเคราะห์อย่างเป็นลำดับ กลยุทธ์การตั้งคำถาม การวิเคราะห์ความตรงประเด็นของสารสนเทศที่ใช้ และการวิเคราะห์คุณลักษณะ ซึ่งในแต่ละแบบของแบบทดสอบวัดความสามารถขั้นการวิเคราะห์จะเป็นตอนที่ 1, 3 และ 7 ขึ้นการสังเคราะห์เป็นตอนที่ 4, 5 และ 8 ส่วนขั้นการประเมินเป็นตอนที่ 2 และ 6 ถึง 8 ซึ่งการสอบ 2 ครั้ง เพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลของโครงการและสภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล

คุณภาพของแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นแบบแบ่งครึ่งข้อสอบเท่ากับ 0.92 และความเชื่อมั่นแบบทดสอบซ้ำเท่ากับ 0.94 ส่วนความเที่ยงตรงของแบบทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบทั้งหมดกับอายุสมองมีค่าเท่ากับ 0.67

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและตัวอย่างแบบทดสอบวัดความคิดวิจารณ์สรุปลงได้ว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดที่มีจุดมุ่งหมาย การวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานตามแนวทางการวัดของนักวัดกลุ่มจิตินิติ ผู้สร้างเครื่องมือจะต้องมีความรอบรู้ในแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคิด เพื่อนำมาเป็นกรอบหรือโครงสร้างของการคิด นิยามเชิงปฏิบัติการหรือลักษณะเฉพาะพฤติกรรมที่ใช้อธิบายลักษณะของการคิด สร้างผังข้อสอบ เขียนข้อสอบ นำแบบทดสอบไปทดลองหาคุณภาพ แล้วจึงนำแบบทดสอบไปใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยแนวทางการวัดของนักกลุ่มจิตินิติ และได้พัฒนาแบบทดสอบการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามทฤษฎีของเอนนิส เป็นแนวทางในการวิจัยด้านความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณใช้สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3

การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 42) ได้กล่าวว่า ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ สร้างสรรค์ขึ้นมาจากความรู้และประสบการณ์โดยใช้แนวทางของหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นหลัก และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อฝึกหัดอบรมให้บุคคลค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการสัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปัญหา และสถานการณ์ จนเกิดทักษะชีวิต และเกิดความชำนาญในการแก้ปัญหา สามารถมีชีวิตที่ดีตามวิถีทางสายกลาง

ความหมายของกระบวนการเผชิญสถานการณ์

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 46 - 55) ได้กล่าวว่า กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ในการจัดการกับปัญหาที่ประสบในชีวิต โดยมีแนวคิดสำคัญ

ได้แก่ การเผชิญ ผจญ ผสมผสานวิธีการและเผชิญปัญหา ซึ่งขออธิบายความหมายของแนวคิดทั้ง 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเผชิญ คือ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องประสบ แบ่งออกเป็นสถานการณ์ 2 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 สถานการณ์ที่พึงปรารถนา ได้แก่

1. ลาภ การได้มาซึ่งทรัพย์สิน ข้าทาสบริวาร สามารถนำมาใช้สนองความอยาก ความต้องการของตนได้
2. ยศ การได้รับตำแหน่ง ได้เลื่อนฐานะ ได้เกียรติยศ
3. สรรเสริญ การได้รับการยกย่อง เชิดชู คำชมเชย การประกาศคุณงามความดี การยกยอปอขึ้น ขอมรับนับถือ

4. สุข มีสถานะที่ประสบความสำเร็จ สมหวัง อิ่มเอมเปรมใจ พบแต่สิ่งที่ต้องการ

ด้านที่ 2 สถานการณ์ที่ปฏิกูลไม่พึงปรารถนา ได้แก่

1. การสูญเสียทรัพย์สิน เงินทอง ทำให้รู้สึกทุกข์ยาก ขัดสน อับจน
2. อยศ การสูญเสียตำแหน่ง ถูกลดฐานะ เสื่อมเกียรติยศ
3. นินทา การถูกตำหนิ ดิเสียน กล่าวหาในทางที่ไม่ดี ถูกด่าว่าทั้บถมให้รู้สึกด้อย
4. ทุกข์ มีสถานะที่เป็นปัญหา พบความล้มเหลว พลาดหวัง เดือดร้อน พบแต่สิ่งที่ไม่ต้องการ ไม่ได้สิ่งที่ต้องการ

มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ โดยมีโอกาสเผชิญสถานการณ์อย่างหลากหลาย ทั้งที่สถานการณ์จริง และสถานการณ์จำลอง เพื่อจะฝึกหัดสติ การรู้เท่าทันไม่ประมาท สามารถตั้งรับกับปัญหาที่เกิดขึ้น หรือสามารถป้องกันไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นได้

ประการที่ 2 การผจญ หมายถึง การต่อสู้ การแก้ไขเพื่อพ้นจากปัญหา เมื่อมนุษย์เจริญวัยขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น มีกระบวนการเรียนรู้จะต้องจัดการเรียนรู้โดยฝึกให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการแก้ปัญหา และมีวิธีการผจญสถานการณ์อย่างถูกทำนองคลองธรรมตามหลักธรรม 4 หลักธรรม ดังนี้

หลักธรรมที่ 1 ไตรสิกขา ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาและเป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคคลต่อสู้ แก้ปัญหาอย่างถูกต้องแบบคาบ ได้แก่

1. ศีล คือ การพูดดี ทำดี ดำรงชีพดี
2. สมาธิ คือ ความเพียร การกำหนดระลึกถึงความจริง จิตที่ตั้งมั่น
3. ปัญญา คือ ความเห็นที่ถูกต้อง และการดำริ-ความคิดที่ถูกต้อง

หลักธรรมที่ 2 กุศลกรรมบถ 10 คือ หนทางนำไปสู่ความเจริญ พ้นจากความเสื่อม ทั้งปวง ได้แก่

1. กายสุจจริต 3 คือ

- 1.1 ละการฆ่าเบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- 1.2 ละการถือเอาของของผู้อื่น เคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น
- 1.3 ละการประพฤติดิฉินคาม ไม่ล่วงละเมิดประเพณีทางเพศ

2. วีสุจจริต 4 คือ

- 2.1 ละการพูดเท็จ พูดแต่ความจริง
- 2.2 ละการพูดส่อเสียด พูดสมานสามัคคี
- 2.3 ละการพูดคำหยาบ พูดคำสุภาพอ่อนโยน
- 2.4 ละการพูดเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุผล มีสาระประโยชน์ถูกกาลเทศะ

3. มโนสุจจริต 3 คือ

- 3.1 ไม่เพ่งอยากได้ของผู้อื่น
- 3.2 ไม่มีจิตคิดร้ายพยาบาทผู้อื่น
- 3.3 มีสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ

หลักธรรมที่ 3 โภส 3 เป็นคำสอนที่สอนให้บุคคลรู้จักใช้วิธีการอย่างฉลาด และเชี่ยวชาญ ได้แก่

1. อายโกสล ความฉลาดในความเจริญ รอบรู้ทางเจริญ และเหตุผลของความเจริญ
2. อปายโกสล ความฉลาดในความเสื่อม รอบรู้ทางเสื่อม และเหตุของทางเสื่อม
3. อุปายโกสล ความฉลาดในอุบาย รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุการณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จ

หลักธรรมที่ 4 ปฏิสัมภิตา หมายถึง ปัญญาที่แตกฉาน ซึ่งมีลักษณะของการคิดวิเคราะห์สามารถจับประเด็นหลักและจำแนกเหตุปัจจัยของสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นความรู้ และทักษะในการผจญสถานการณ์ได้ ปฏิสัมภิตา 4 มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. อัคคปฏิสัมภิตา ปรีชาแจ้งในความหมาย คือ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ใด ก็สามารถเข้าใจประเด็น และทำนาย แยกแยะเหตุการณ์ต่อไปได้ว่าจะเกิดผลอย่างไร

2. ชัมมปฏิสัมภิตา ปรีชาแจ้งในหลัก สามารถสืบสาวกลับไปหาเหตุได้ เป็นความคิดวิธีการและความสามารถในการรวบรวมข้อมูลรวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ หลาย ๆ เรื่อง นำมาหาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ รวมถึงการเชื่อมโยงจนสามารถสรุปเป็นหลักการ หรือ มโนทัศน์ได้ชัดเจน

3. นิรุตติปฏิสัมภิตา ปรีชาแจ้งในภาษา รู้ศัพท์ ถ้อยคำบัญญัติ และภาษาต่างๆ เข้าใจใช้คำพูดชี้แจงผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้ เป็นความสามารถและทักษะทางการสื่อความหมาย ทักษะการสื่อความหมายนี้ มิได้หมายความว่าเพียงแต่การรู้จักใช้ถ้อยคำ การใช้ภาษา ทั้งนี้เป็นอวจนภาษา

มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมและการอบรมสั่งสอนที่แตกต่างกันด้วย นอกจากความสามารถในการเป็น “ผู้รับสาร” นิรุติปฏิบัติสัมภิตา ยังรวมถึงความสามารถในการเป็น “ผู้ส่งสาร” ที่ดีอีกด้วย หลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้อธิบายความสามารถในการเป็น “ผู้รับสาร” ที่ดีในข้อพหุสูตร หรือ พหุสูตร ประกอบด้วย

3.1 พหุสูตรตา ได้สดับมาก

3.2 ธตา จำความได้แม่นยำ จับสาระหลักได้

3.3 วจสา ปริจิตา ท่องบ่นได้คล่อง

3.4 มนสาอนุเปกจิตา ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนเจนใจ

3.5 ทิฏฐิยา สุปฏิวีธา เข้าใจทฤษฎีอย่างรู้แจ้งแห่งตลอด ประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล

เนื่องจากสมัยพุทธกาลยังไม่มีการส่ง-รับสาร หรือการสื่อความหมายเป็นลายลักษณ์อักษรจึงมุ่งเน้นการสื่อสารด้วยการพูดและการฟัง ปัจจุบันนี้จึงต้องรวมถึงการส่ง-รับสารด้วยการเขียนและการอ่านด้วย ส่วนการเป็น “ผู้ส่งสาร” ที่ดีนั้น มีข้อธรรมที่ว่าด้วยสัมมาวาจา, วชิสุจริต, ปิยวาจา เป็นต้น ดังนั้น นิรุติปฏิบัติสัมภิตา ปรีชาแจ้งในภาษา จึงมีความสำคัญมากในการผจญสถานการณ์ต่าง ๆ หากมีการสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจกันแล้ว เรื่องร้ายก็ย่อมกลายเป็นดีได้

4. ปฏิภาณปฏิบัติสัมภิตา ปรีชาแจ้งในความคิดทันการ นำมาใช้ประโยชน์ได้เหมาะสม เข้ากับกรณี เข้ากับเหตุการณ์

การผจญสถานการณ์นั้น ๆ พระพุทธองค์ทรงวางแนวไว้ว่า ต้องปฏิบัติให้เหมาะสมกับ เหตุผล คน ประमाण กาล บุคคล และชุมชน จึงจะสามารถพิชิตหรือเผด็จสถานการณ์นั้นได้ ปฏิภาณปฏิบัติสัมภิตา ข้อนี้เน้นความสามารถในการคิดเร็ว คิดคล่อง และนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที และเกิดผลในทางสร้างสรรค์ ดังนั้น สถานการณ์ที่คนเราต้องเผชิญนั้นมีหลายระดับ ทั้งที่เป็นไปในทางดีและในทางร้าย มีความรุนแรงเข้มข้น ชับซ้อน หรือผิวเผินเล็กน้อยเป็นธรรมดา นอกจากจะต้องคุมสติให้มั่นแล้ว การใช้ปฏิภาณไหวพริบก็มีความสำคัญมากที่จะทำให้สถานการณ์นั้น เกิดประโยชน์และเป็นไปในทางที่พึงประสงค์

ประการที่ 3 การผสมผสานและการเผด็จปัญหา

การผสมผสานวิธีการต่างๆ เพื่อสามารถเผด็จปัญหาได้ จัดว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและเป็นผลจากการที่บุคคลได้ฝึกฝนและผจญกับสถานการณ์ต่าง ๆ มาแล้วและได้เรียนรู้ว่า สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตนั้น มีลักษณะซับซ้อน มีองค์ประกอบ ปัจจัยหลายประการ ซึ่งไม่สามารถจะใช้วิธีการแก้ปัญหาวิธีใดวิธีหนึ่งเพียงอย่างเดียว

ลักษณะของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตนั้น ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ มีสถานะที่แตกต่างกัน เช่น เกิดขึ้นรวดเร็ว นับพัน หรือค่อยๆเกิดขึ้นทีละน้อยสะสมกลุ่ตามจนเป็นเรื่องใหญ่ เป็นสถานการณ์ที่รุนแรงหรือเป็นเรื่องเล็กน้อย เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแก่คนคนเดียว คนกลุ่มใหญ่ หรือคนทั้งประเทศ เป็นสถานการณ์ที่ต้องเกิดขึ้นเป็นธรรมชาติธรรมดา หรือเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ไม่คาดฝัน เป็นต้น ไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นเช่นใดบุคคล ต้องเรียนรู้ ฝึกฝน ที่จะใช้สติและปัญญาเป็นหลักเสมอ จึงจะแก้ปัญหาได้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2530 : 108 ; อ้างถึงใน รพีพรณ เอกสุภาพันธุ์. 2541 : 2) กล่าวว่า การสอนโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการเผชิญสถานการณ์สมัยใหม่ที่ประยุกต์มาจากพุทธวิธีสอน ซึ่งการศึกษาที่แท้ ย่อมสัมพันธ์สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตวิถีชีวิตมนุษย์ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง การขัดแย้ง มีสุข มีทุกข์ มีความหวัง ผิดหวังเป็นธรรมดา ผู้เรียนควรมีโอกาสได้เรียนรู้วิถีทางของชีวิตซึ่งสัมพันธ์กับวิธีการศึกษาซึ่ง สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 46 - 55) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. การเผชิญ ชีวิตเมื่ออุบัติขึ้นและเจริญเติบโตย่อมต้องได้ผ่านพบผู้คน สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์มากมายหลายแบบ คนทุกวัยต้องเผชิญกับความสับสน ความเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้ที่จะเข้าใจภาวะที่ต้องเผชิญนั้น
2. การผจญ ความสับสนและซับซ้อนของประสบการณ์ที่บุคคลได้ผ่านพบทำให้เกิดเงื่อนไขและปัญหา เขาต้องเรียนรู้วิธีการต่อสู้ แก้ไขปัญหาด้วยความพร้อมทุกด้าน มีวิธีการผจญสถานการณ์ที่ถูกต้องทำนองคลองธรรมและมีหลักการ
3. การผสมผสาน ชีวิตและสังคมอันมีองค์ประกอบที่ละเอียดอ่อนและหลากหลาย ย่อมต้องการความสัมพันธ์ที่ผสมกลมกลืนกันสนิทได้สัดส่วนพอเหมาะ มีเหตุผล และนำไปสู่ความวัฒนา เพราะเมื่อใดกลไกและองค์ประกอบของชีวิตไม่กินเกลียวกัน เกิดความขัดแย้งอย่างยากที่จะแก้ไข เมื่อนั้นชีวิตจักต้องวิบัติลง
4. การเผชิญปัญหา มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ ฝึกฝนความคิด ความสามารถ และวิธีการที่จะสามารถเอาชนะปัญหาได้สำเร็จ โดยไม่ก่อปัญหาสืบเนื่องต่อไป เมื่อการศึกษาสามารถช่วยให้มนุษย์เอาชนะปัญหาได้

สรุปได้ว่า การเผชิญ คือ การเรียนรู้ จากสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์มากมายหลายแบบ ทั้งสถานการณ์ที่พึงปรารถนา และสถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา การผจญ คือ การเรียนรู้วิธีการต่อสู้กับปัญหาอย่างถูกต้อง ตามทำนองคลองธรรมและมีหลักการ การผสมผสาน คือ องค์ประกอบที่ละเอียดอ่อนและหลากหลายย่อมต้องการความสัมพันธ์ที่ผสมกลมกลืนกันสนิทได้สัดส่วนพอเหมาะ มีเหตุผล และนำไปสู่ความวัฒนา และการเผชิญปัญหา คือ ความสามารถ และวิธีการที่จะสามารถเอาชนะปัญหาได้สำเร็จ

ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์

ศุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 55 - 146) ได้เสนอการผสมผสานวิธีการต่าง ๆ เพื่อสามารถเผชิญปัญหาได้ โดยใช้ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ 4 ขั้นตอน คือ การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ การประเมินค่าและประโยชน์ การเลือกและตัดสินใจ และการปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ จัดได้ว่าเป็นพื้นฐานหรือต้นทุนในการที่จะเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา ไม่ว่าสถานการณ์ใดก็ตาม หากผู้เผชิญขาดข้อมูล ไม่รู้ว่าเหตุ ปัจจัย และลักษณะของสถานการณ์นั้น คืออะไร ก็ย่อมมีแต่ความมืดมน ไม่สามารถคิดหรือทำสิ่งที่ถูกต้อง ตัวอย่างง่าย ๆ ที่เกิดขึ้นสภาวะการณ์เสื่อมสลายทางเศรษฐกิจและสังคมไทย คือความยากจนและการว่างงาน ที่ทำให้คนไทยจำนวนนับล้านทุกข์ยาก และไขว่คว้าหาความหวังชาวบ้านที่ยากจนขัดสนมักจะตกเป็นเหยื่อและถูกมอมเมาทางไสยศาสตร์ ทางการพนันและทางทุจริต เช่น การหว่านล้อมให้เป็นสมาชิกเกษตรกรเลี้ยงนาเกลือ การคลังโคล้ดหาเลขเด็ดห่วยไต่ดินต่างพากันไปตามวัดต่าง ๆ เพื่อคูตัวเลขหยดเทียนในบาตรน้ำมันต์ การถูกชักชวนให้ขายยาบ้า ซึ่งราคาแพง ได้กำไรดี การบูชาพระราหูด้วยทองคำ 7 อย่างเพื่อพ้นเคราะห์ และแม้แต่การระบออักษรย่อของชื่อนั้น ชื่อนี้ จะมีโชค มีเคราะห์ ต้องไปถือศีลหรือบวชชีพร่าหมัน เป็นต้น ขั้นตอนนี้จะเป็นการฝึกนิสัยและทักษะในการแสวงหาความรู้ เพื่อสามารถเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากการที่บุคคลจะสามารถตัดสินใจกระทำสิ่งใดลงไปนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความรู้ ความรู้สึก ความเข้าใจและหลักการ ที่เขายึดถือ ความผิดพลาดและความล้มเหลวมักจะเกิดขึ้น เมื่อผู้ปฏิบัติขาดข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญทำไปเพราะความไม่รู้ ทำให้หลงผิด ดังนั้นในการฝึกอบรมผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้ ผู้สอนควรฝึกนิสัย และฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ เพื่อเป็นการเตรียมตัวในขั้นแรกของการศึกษา ตัวอย่างของการกระทำที่เกิดจากความไม่รู้นั้นมีมากมาย ทั้งที่เป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จนถึงเรื่องที่น่าไปสู่ความวิบัติ ดังนั้น คนที่ได้สะสมความรู้ไว้มากพอจึงได้เปรียบความรู้ในที่นี้มิได้หมายเพียงเนื้อหาวิชาการเท่านั้น ประสบการณ์ก็เป็นความรู้ที่มีค่ามาก บุคคลที่มีประสบการณ์มากก็จะทำพลาดน้อย ผู้เรียน จึงควรได้รับการฝึกฝนให้รู้จักการแสวงหาความรู้และหลักการเป็นเบื้องต้น เพื่อนำมาปรับกับวิธีการและขั้นตอนในการแสวงหาข่าวสาร ความรู้ ในปัจจุบันมีแหล่งความรู้หลายประเภท ผู้ใฝ่ศึกษาเล่าเรียนจึงมีวิธีรวบรวม ความรู้นั้น โดยใช้หลักเหตุผล 5 ของพระพุทธเจ้า ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ที่ฟังมาก อ่านมาก ดูมาก ศึกษาค้นคว้ามาก รวมไปถึงการรู้แหล่งข่าวสารต่าง ๆ และสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งข่าวสารนั้น ๆ ได้

2. เมื่อได้ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ และสามารถจับหลักการของสาระ ความรู้ และจดจำแนวคิดสำคัญไว้ได้แม่นยำ ซึ่งในปัจจุบันอาจมีวิธีการจดบันทึกข้อมูลเหล่านั้นไว้อย่างมีระบบระเบียบ

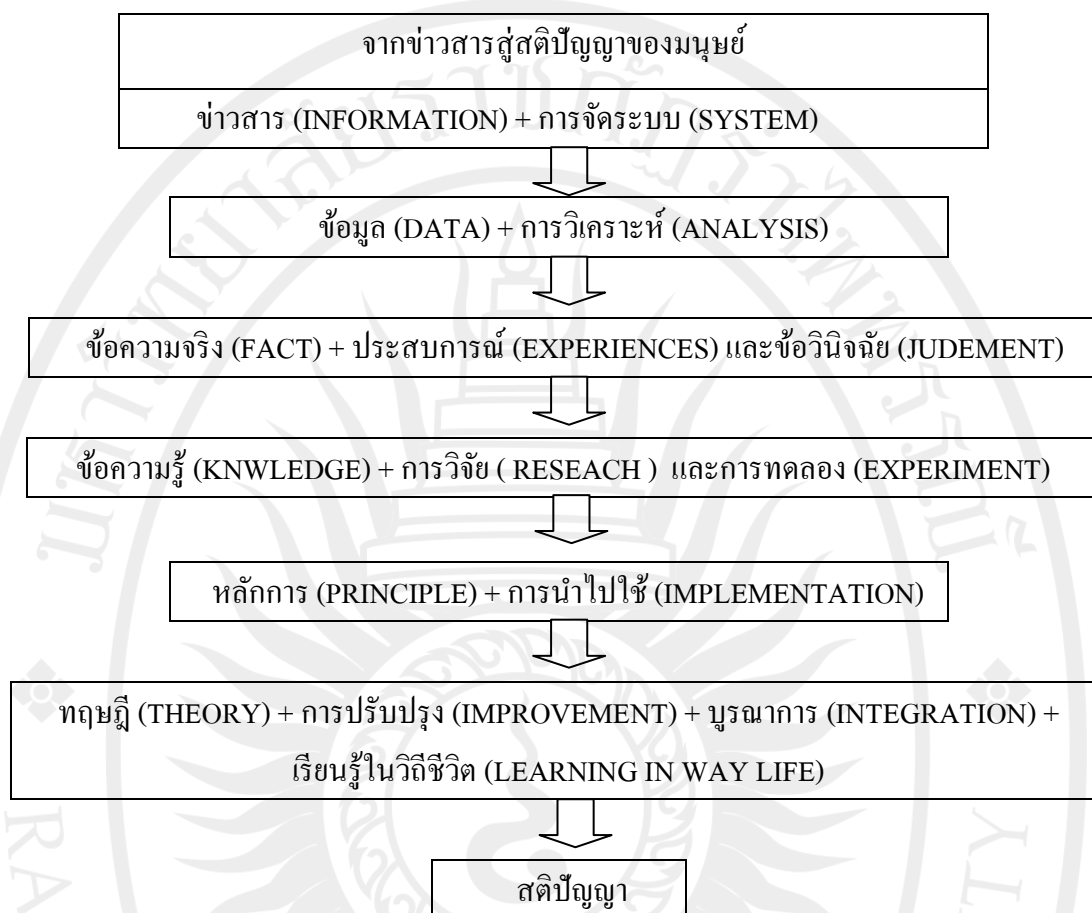
3. นำข้อมูลความรู้เหล่านั้นมาพูดอภิปราย ถกเถียงกันอยู่เสมอ จนเกิดความเข้าใจชัดเจนลึกซึ้ง ในสาระความรู้

4. เอาใจใส่ฝึกคิดพิจารณาสาระความรู้นั้น จนเจนใจ มีการทบทวน ไตร่ตรองจนกระจ่างชัด เช่น มีการทดลองใช้พิสูจน์สมมติฐานหรือหลักการนั้นอยู่เสมอ ๆ

5. สรุปสาระความรู้และหลักการนั้นด้วยความเข้าใจที่เห็นจริงแล้วประจักษ์ด้วยปัญหาทั้งในส่วนเนื้อความและเหตุผล รวบรวมข่าวสารข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการนั้นต้องพิจารณาว่า

- 5.1 ข่าวสารนั้นมีความยาก หรือง่ายต่อการเรียนรู้
- 5.2 เป็นเรื่องธรรมดา หรือซับซ้อนซ่อนเงื่อน
- 5.3 มีความแคบ ความเจาะจง หรือกว้างขวาง กระจัดกระจาย
- 5.4 มีลักษณะคลุมเครือ หรือเด่น กระจ่าง
- 5.5 มีความจริงมากกว่าเท็จ หรือความเท็จมากกว่าจริง
- 5.6 เป็นเรื่องดี หรือเรื่องร้าย
- 5.7 มีองค์ประกอบเดียว หรือมีหลายองค์ประกอบ
- 5.8 มีรูปแบบ ระบบ ระเบียบ หรือยุ่งเหยิง
- 5.9 เป็นรูปธรรม หรือนามธรรม
- 5.10 มีแหล่งอ้างอิง หรือเป็นเรื่องโคมลอย
- 5.11 เกิดจากเจตนาดี หรือเจตนาร้าย
- 5.12 เป็นข่าวที่ควรรู้ หรือไม่ควรรู้

ซึ่งกระบวนการเผชิญสถานการณ์ เพื่อพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์โดยเริ่มจากการรับข้อมูล ข่าวสารจนเกิดสติปัญญาและเกิดประโยชน์ในการเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในชีวิตมนุษย์ ซึ่งอธิบายขั้นตอนการรับข่าวสารตามภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 การรับข้อมูลข่าวสารของมนุษย์

ที่มา : สุนน อมรวิวัฒน์. 2542 : 72

ดังนั้น ผู้เผชิญสถานการณ์ต้องมีการรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ทำให้บุคคลมีความสามารถตามทักษะภาษา ทักษะความคิดวิเคราะห์ และการรู้จักการเลือกประเด็น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์จากการฟัง การอ่าน การคิด เพื่อให้เกิดทักษะการส่งสารและรับสารโดยมีผลกระทบต่อการคิด ประเมินค่า หลักการส่งสาร และรับสารตามหลักพระพุทธศาสนา พอสรุปได้ดังนี้

1. การสื่อสารที่เป็นจริง ผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีสัจจะความจริงใจ ตรงต่อกันเป็นพื้นฐาน

2. การสื่อสารที่เป็นกลาง ผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องปฏิบัติด้วยสัมมาทิฐิและปราศจากอคติ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ

3. การส่งเสริมและรับข่าวสารต้องสามารถตรวจสอบอ้างอิงได้ว่าสาระนั้นถูกต้องอยู่ในหลักธรรมที่เรียกว่า มหาปเทศ 4 คือ 1. มีผู้อ้างว่าได้ฟังจากพระพุทธองค์ 2. มีผู้อ้างว่าได้ฟังมา

ต่อหน้าพระสงฆ์ 3. มีผู้อ้างว่าได้ฟังต่อหน้าพระเถระจำนวนมากล้วนเป็นพหูสูตร 4. มีผู้อ้างว่าได้ฟังต่อหน้าพระเถรรูปหนึ่ง เป็นหลักธรรมสำหรับตรวจสอบ

4. ความชัดเจนและการจัดระบบของสาระที่นำมาสื่อตามแบบพระพุทธรูปที่เป็นหมวดหมู่ชัดเจนในพระไตรปิฎก จากเหตุไปสู่ผล อธิบายเนื้อหาชัดเจน มีตัวอย่างประกอบมีการเปรียบเทียบอุปมาอุปมัย และสื่อความหมายได้ตรงกับจิตศรัทธาอุปนิสัยของผู้ฟัง

5. การพิจารณานิสังยของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีผลต่อสาระที่สื่อต่อกันพระพุทธรูปทรงอธิบาย ไว้ดังนี้

ลักษณะของบุคคล 3 ประเภท ที่เป็นผู้ส่งสาร (พูด) คือ

1. ผู้ที่พูดทุกสิ่ง ๆ ที่รู้ เพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น หรืออามิสสินจ้าง
2. ผู้ที่ไม่พูดเพื่อหวังประโยชน์ตนเองและผู้อื่นหรืออามิสสินจ้าง
3. ผู้ที่เว้นจากการพูดหยาบคาย พูดแต่คำرينหูเป็นที่พอใจแก่คนหมู่มาก

ส่วนลักษณะของผู้รับสารนั้น พระพุทธรูปทรงแสดงบุคคล 3 ประเภท คือ

1. ผู้ไม่สนใจรับข่าวสารใด ๆ
2. ผู้ไม่สนใจข้อมูลจริงจัง ลืมง่าย
3. ผู้ที่สนใจจดจำข้อมูล เข้าใจข้อมูลข่าวสารชัดเจน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินค่า และประโยชน์

เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ตนเผชิญแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ ต้องคิดพิจารณาองค์ประกอบสิ่งนั้นและสถานการณ์นั้น ว่ามีคุณค่ามากน้อย มีประโยชน์ หรือมีโทษอย่างไร หลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้อธิบายหลักและวิธีการประเมินค่าไว้หลายเกณฑ์ เช่น ใช้เกณฑ์พิจารณาว่าสิ่งนั้นเป็นกุศล (ดี) หรืออกุศล (ชั่ว) สิ่งนั้นสนองตอบหรือขัดแย้งต่อมโนธรรมสำนึกของตน จะทำให้ตนสูญเสียความเคารพตนเองหรือไม่ วิธีการนั้นๆ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นที่ติเตียนของบัณฑิตวิญญูชนหรือไม่ วิธีการหรือสภาพการณ์นั้นๆ จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองเท่านั้น เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นเท่านั้น หรือเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

ดังนั้น ขั้นตอนนี้ จึงฝึกฝนการเผชิญปัญหาและสถานการณ์ เน้นความสามารถในการประเมินค่าอย่างมีจริยธรรมเป็นพื้นฐาน ขั้นตอนนี้เป็นการนำข่าวสาร ความรู้ที่ได้ มาจัดสรุปประเด็นของข่าวสารไว้อย่างเป็นระเบียบ แล้วประเมินค่าว่าประเด็นไหนถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดแท้จริง ประเด็นไหนบกพร่อง ไม่เหมาะสม ไม่ถูก ไม่ควร หรือเป็นผลดีชั่วร้าย ยาม ผิดแผก เลือบแผกความชั่วร้ายเอาไว้ เกณฑ์ที่จะพิจารณาถึงวิธีการและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้น ได้แก่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2542 : 92 - 100) อธิบายความหมายของการประเมินคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม ไว้ว่า

1. คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่อาศัยปัญญาเป็นเครื่องวัด ซึ่งลักษณะของผู้ที่ใช้ปัญญาในการประเมินค่ามีลักษณะ ดังนี้

- 1.1 เข้าใจคุณสมบัติ บทบาทของสรรพสิ่ง
- 1.2 รู้จักเลือกเสพคุณค่าที่เป็นประโยชน์พื้นฐานแก่ชีวิตอย่างแท้จริง
- 1.3 การกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น
- 1.4 รู้จักวิเคราะห์ตนเองอยู่เสมอ เป็นผู้รู้จักประมาณตน
- 1.5 เป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้สำเร็จ

ประโยชน์อันเป็นจุดหมายหมายของชีวิต

2. คุณค่าเทียม หมายถึง คุณค่าปรุงแต่ง พอกพูนขึ้นเกินจากประโยชน์ หน้าที่อันแท้จริง ของผู้ที่ยึดติดกับคุณค่าเทียม มีลักษณะดังนี้

- 2.1 มักมองสิ่งต่าง ๆ อย่างผิวเผิน
- 2.2 ขาดเหตุผล เมื่อจะต้องตัดสินใจ เนื่องจากข้อมูลไม่ละเอียดเพียงพอ

3. เกณฑ์การประเมินคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม มี 4 เกณฑ์ คือ

เกณฑ์ที่ 1 เกี่ยวกับวิธีการและเวลาที่ได้รับประโยชน์ บุคคลต้องรู้จักพิจารณา วิธีการ กับเวลาที่ใช้ในการเผชิญสถานการณ์ ดังนี้

- 1.1 เป็นวิธีการที่ใช้เวลาน้อย เกิดประโยชน์มาก กลุ่มค่าทันที
- 1.2 เป็นวิธีการที่ใช้เวลาน้อย เกิดประโยชน์น้อย ต้องคอยนาน
- 1.3 เป็นวิธีการที่ใช้เวลามาก เกิดประโยชน์มาก กลุ่มค่าทันที
- 1.4 เป็นวิธีการที่ใช้เวลามาก เกิดประโยชน์น้อย ไม่คุ้มค่าต้องคอยนาน
- 1.5 เป็นวิธีการที่ใช้เวลามาก เกิดประโยชน์มาก และต้องอดใจรอเป็นเวลานาน

เกณฑ์ที่ 2 เกี่ยวกับผู้กระทำและผู้รับประโยชน์ บุคคลจะเลือกตัดสินใจปฏิบัติ อย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับภารกิจ ความรับผิดชอบและประโยชน์ว่าจะเกิดขึ้นอยู่กับตนเองหรือผู้อื่น

เกณฑ์ที่ 3 เกี่ยวกับความเด่นชัดของประโยชน์ คนส่วนมากจะประเมินคุณค่า ของวัตถุสูง มากกว่าประโยชน์ทางด้านจิตใจอันเป็นประโยชน์ที่เกิดจากคุณค่าแท้ คือ ประโยชน์ ทางจิตที่เกิดจากฉันทะ คือ ความพอใจ

เกณฑ์ที่ 4 เกี่ยวกับความสมบูรณ์ของประโยชน์ วิธีการทำงานหรือวิธีปฏิบัติบางครั้ง แม้จะทำจนครบถ้วนแต่ได้ประโยชน์ไม่สมบูรณ์ ประโยชน์นั้นอาจเกิดในบางส่วน แก่บางคน ในบางเวลา และบางครั้งมีผลดีบางครั้งมีผลเสียทำให้การประเมินค่าแตกต่างกันได้ความสมบูรณ์ ของประโยชน์การประเมินได้จากเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้

- 4.1 ความเหมาะสม โดยใช้หลักคำนิยมของกลุ่มชนในสังคมในขณะนั้น
- 4.2 ความสูงส่งตามหลักของวัฒนธรรมประเพณี อันเป็นวิธีการอยู่ร่วมกัน

4.3 ความดีงามตามหลักศาสนาและศีลธรรม

4.4 ความถูกต้องตามหลักของกฎหมาย

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกและตัดสินใจ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 117 - 120) อธิบายวิธีการเลือกและตัดสินใจ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลที่ดีทำให้สามารถกำหนด และอธิบายประเด็นสำคัญของปัญหาได้
2. การประเมินค่าตามเกณฑ์ที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม ทำให้สามารถคิดและคาดถึงผลดีผลเสียในการเลือกและการตัดสินใจ
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นที่ประเมินค่าแล้ว ทำให้สามารถกำหนดทางเลือกและทางออกของสถานการณ์และปัญหาได้
4. เมื่อมีทางเลือกหลายทาง บุคคลต้องอาศัยหลักการ ประสพการณ์ และการทำนายผลมาสร้างเกณฑ์ เพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
5. ถ้าไม่มีทางเลือกหรือมาทางเลือกเดียว ที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ต้องหาทางออกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้
6. ตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด
7. วางแนวทางการปฏิบัติที่ได้ผล

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 136 - 146) เป็นขั้นตอนของการเผชิญปัญหา คือการลงมือแก้ไข และเผชิญสถานการณ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี การที่บุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลความรู้มาประเมินค่า และตัดสินใจได้อย่างดีเพียงใด แต่ถ้าขาดการนำมาปฏิบัติย่อมไม่ประสบผลสำเร็จ ตามหลักพระพุทธศาสนาที่แนะวิธีการปฏิบัติ คือ สปัปฺริสธรรม 7 ได้แก่

1. ชัมมัญญตา เป็นการปฏิบัติตามหลักการ กฎเกณฑ์ และคิดถึงเหตุ
2. อัตถัญญตา เป็นการปฏิบัติตามสาระและความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ คิดถึงผลที่พึงประสงค์
3. อัตตัญญตา เป็นการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพ ฐานะ ความรู้ ความสามารถ ของตน
4. มัตตัญญตา เป็นการปฏิบัติตนโดยยึดหลักของความพอดี รู้จักประมาณ ไม่เผลอตรง เข้มงวดเกินไป และไม่หะหลวม เหลวไหลจนเกินไป
5. กาลัญญตา เป็นการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับกาลเวลา คือ ทำให้เป็นเวลาตรงเวลา พอเหมาะกับเวลา และทันเวลา
6. ปริสตัญญตา เป็นการปฏิบัติตนให้เหมาะกับกลุ่มคน ชุมชน และสังคมนั้น ๆ
7. ปุคคัลญญตา เป็นการปฏิบัติให้สอดคล้องกับบุคคล ซึ่งย่อมแตกต่างกันในวัย สติปัญญา ฐานะ ความรู้ ความคิด ความสามารถ ความสนใจ และคุณธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ยังไม่มีผู้วิจัยโดยตรง แต่มีงานวิจัยอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประมวลเป็นแนวทาง ดังนี้

วัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser, 1964 : 11 - 12) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับความสามารถในการอ่าน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 9 จำนวน 3 โรงเรียน ในรัฐมิสซอรี (Missouri) จำนวน 318 คน ผลการวิจัยพบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอ่าน นอกจากนี้ยังอธิบายเพิ่มเติมว่าบุคคลต้องมีความสามารถในการอ่าน จึงจะทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อคำถามในแบบทดสอบ ต้องอาศัยกิจกรรมทางสมองที่ยุ่งยาก ซับซ้อนต้องรับรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และเข้าใจประโยค บุคคลที่มีความสามารถในการอ่านดีกว่า ซึ่งวัดจากแบบทดสอบการอ่าน บุคคลที่ได้คะแนนจากแบบทดสอบการอ่านต่ำ จะได้คะแนนในการทำแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำด้วยบุคคลที่ได้คะแนนจากแบบทดสอบการอ่านสูงจะได้คะแนนในการทำแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ฟรอส (Frost, 1991 : 359 - 366) ได้ศึกษาผลการเรียนแนะแนว และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่มีต่อการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาหญิงในระดับวิทยาลัยในอเมริกา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่วิจัยเองโดยมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มาร์รา (Marra, 1997 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รูปแบบการเรียนรู้และความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกคน โดยใช้แบบประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณของวัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser Critical Thinking Appraisal) ในการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้แบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ของกอลป์ (Kolb Learning Style is Inventory) ในการวัดรูปแบบการเรียนรู้และใช้มาตรวัดความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกคนของนอวิกกีและสตรีกแลนด์ (Adult Nowicki - Strickland Internal - External Scale) เพื่อวัดความเชื่ออำนาจภายในและภายนอกคน ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่ออำนาจภายในคนมีสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน จะมีความสามารถในการคิดสูงกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคน

มอนนี (Money, 1998 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ และเกรดเฉลี่ยในสามสาขาวิชา คือ การธุรกิจ การดนตรี และการพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยชุมชนแคนาเดียน ใช้แบบทดสอบการวัด

การคิดอย่างมีวิจารณญาณของเคอร์เนลล์ (The Cornell Critical Thinking Test) ผลการวิจัยพบว่า คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนใน 3 วิชาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ คะแนนผลสัมฤทธิ์และเกรดเฉลี่ย ใน 3 สาขา มีสหสัมพันธ์ กันต่ำกับคะแนนการคิดอย่างมี วิจารณญาณ นอกจากนี้ยังพบว่าคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเพศชาย และเพศหญิง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ และคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่มีความสัมพันธ์กับอายุ

เฟรนเดอร์กาสท์ (Prendergast, 1998 : Abstract) ได้ศึกษาอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ในวิทยาลัย และการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิจัยนี้มุ่งศึกษาอิทธิพลของ สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การมีปฏิสัมพันธ์กันของนักเรียนในวิทยาลัย และศึกษาความสำคัญของเพศ เชื้อชาติ ที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีอายุ 18 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ปีที่ 4 จำนวน 1,054 คน ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้สิ่งแวดล้อมในวิทยาลัยซึ่งเน้นในเรื่องผลสัมฤทธิ์ การมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

แมนนิ่ง (Manning, 1999 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมี วิจารณญาณกับเจตคติในการอ่านของนักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ในวิทยาลัยชุมชนเทนเนสซี การดำเนินการวิจัยเป็นรูปแบบการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มมีจำนวน 31 คน กลุ่มแรกสอนตามหลักสูตรปกติ กลุ่มที่ 2 สอนตามหลักสูตรปกติ แต่เพิ่มเติมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้การประเมิน เจตคติในการอ่านกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณแต่พบความแตกต่างโดยใช้การประเมินเจตคติ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการอ่าน กับการคิดอย่างมีวิจารณญาณแต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนการคิด อย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

แธ (Thie, 1999 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับความชอบในการเรียนการให้บริการของนักเรียนพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนพยาบาล จำนวน 106 คน ใช้แบบทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แคลิฟอร์เนีย (The California Critical Thinking Skills Test) และใช้เครื่องมือรูปแบบ ไมเยอร์ บริกส์ (Myers - briggs Type Indicator) ในการวัดความชอบในการเรียนการให้บริการ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับความชอบในการเรียนการให้บริการมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนที่แสดงเป็นการแสดงตัว การเก็บตัวเท่านั้น นอกนั้นมีความสัมพันธ์กัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ยังไม่มีผู้วิจัยโดยตรง แต่มีงานวิจัยอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประมวลเป็นแนวทางดังนี้

บุษกร คำคง (2542 : 87 - 92) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ระดับชั้นละ 126 คน รวมทั้งสิ้น 378 คน เลือกมาโดยสุ่มวิธีตัวอย่าง เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเลียงดูแบบใช้เหตุผล ความเชื่อภายในตน มีน้ำหนักความสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประณีต จันทรขันธ์ (2542 : 39 - 47) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักกรรมในรายวิชา ส0412 พุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์กับการสอนแบบปกติไม่แตกต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดารุณี บุญวิก (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการในด้านการแสดงตัว ความใจกว้าง ความเชื่ออำนาจภายในตน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และความสามารถในการอ่านกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และศึกษาคำนวณน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2543 ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 516 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ส่วนความสามารถในการอ่านส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อารุณี ไทยปณิตชัย (2545 : 76 - 80) ได้ศึกษาผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” จังหวัดชลบุรี ใช้เวลาทดลอง 15 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกแบบโยนิโสมนสิการ ส่วนกลุ่มควบคุมสอนโปรแกรมปกติ ผลการทดลองพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการมีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกแบบโยนิโสมนสิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พานิต พรหมดีมา (2547 : 34) ได้ศึกษาวิธีการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์กับนักเรียนโรงเรียนนาโพธิ์วิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโคนววิธีการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มีความแตกต่างกัน และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนที่เรียนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังการทดลองคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อนงค์ เนตรทิพย์ (2547 : 35) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิศาสตร์เพชรบูรณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

โกศล สีนกั้ง (2548 : 75) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนเรื่อง พระธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (4) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จรัสศรี ศรีรัตนวิบูลย์ (2548 : 49 - 51) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในวิชาสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีความสามารถด้านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อวยพร เรืองศรี (2549 : 49 - 55) ได้ศึกษาสหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างองค์ประกอบย่อยของการคิดอกิมานกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อหาน้ำหนักความสัมพันธ์ของการคิดอย่างมีอกิมานที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวมทุกด้านและจำแนกตามด้าน ๆ โดยแยก

วิเคราะห์กลุ่มนักเรียนชาย กลุ่มนักเรียนหญิง และกลุ่มนักเรียนทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตตลิ่งชัน จำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 375 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่เมื่อวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสัมพันธ์ของการคิดอภิमानที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามด้านต่าง ๆ พบว่า มีการคิดอภิमानบางด้านส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะวิเคราะห์ตามกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิง

สำราญ จันทะภา (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง หลักกรรมตามรอยพระยุคลบาท กลุ่มสาระสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระแม่สกลสงเคราะห์ จังหวัดนนทบุรี พบว่า (1) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณหทัย ชนะกุล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อบายมุข 6 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เรื่อง อบายมุข 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รุ่งสุรีย์ ศรีสุวะ (2551 : 56) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยบูรณาการ เรื่อง อยู่ดีมีสุข และความสามารถในการคิดแบบแยกส่วนประกอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุมณ อมรวิวัฒน์ (2542 : 42 - 160) คือการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ 4 ขั้นตอน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประจำปีการศึกษา 2551 ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง จำนวน 91 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประจำปีการศึกษา 2551 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลห้วยทับมอญ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549 (สำนักบริหารงานการศึกษา นอกระบบ, 2549 ค : 22) กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชน สาระที่ 2

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ กรอบสาระการเรียนรู้ กรอบการจัดสาระการเรียนรู้ หลักสูตรสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังสาระการเรียนรู้รายปี แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.2 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครอง ในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.3 ศึกษางานวิจัยของจรัสศรี ศรีรัตนวิบูลย์ (2548 : 1 - 51) เรื่อง การพัฒนา กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในวิชาสังคมศึกษาของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์

1.4 ศึกษาวิธีการคัดเลือกเนื้อหาสาระจากหนังสือ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และการคิด อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และมาตรฐาน การเรียนรู้หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจ ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.5 กำหนดประเภทของเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐาน ส 2.2 ที่นำมาจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยเลือกเนื้อหาสำหรับสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งหมด จำนวน 8 เนื้อหา ดังนี้

เนื้อหาที่ 1 หลักการอยู่ร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตยบนพื้นฐานของคุณธรรม

เนื้อหาที่ 2 โครงสร้างการเมือง การปกครองของไทย

เนื้อหาที่ 3 ความเป็นมา หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้างสภาระของรัฐธรรมนูญ

เนื้อหาที่ 4 การปฏิบัติตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญและผลของการนำมาใช้

ในการดำเนินชีวิตของประชาชน

เนื้อหาที่ 5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน

เนื้อหาที่ 6 สิทธิหน้าที่ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

เนื้อหาที่ 7 ปัญหาและสถานการณ์การเมือง การปกครองที่เกิดขึ้นในชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ ตลอดจนแนวทางแก้ไข

เนื้อหาที่ 8 การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองระดับชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ

1.6 ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีการบูรณาการ ทักษะทั้ง 14 ทักษะ คือ ตรวจสอบ ใฝ่รู้ ทำให้กระจ่าง จัดระบบ ให้เหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น วิเคราะห์ รอบคอบ แจกแจงข้อสรุป เปรียบเทียบ ตั้งสมมติฐาน ทำนาย/คาดการณ์ ประเมิน และสังเคราะห์ จำนวน 8 แผน ใช้เวลาสอน 16 ชั่วโมง ซึ่งแต่ละแผนประกอบด้วย

1.6.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....

1.6.2 สาระ.....ระดับ..... ภาคเรียนที่ปีการศึกษา.....

1.6.3 สาระที่.....เวลาเรียน.....ชั่วโมง

1.6.4 เรื่อง.....เวลา.....ชั่วโมง

1.6.5 สาระสำคัญ.....

1.6.6 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง.....

1.6.7 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.6.8 สาระการเรียนรู้.....

1.6.9 กิจกรรมการเรียนรู้.....

1.6.10 กระบวนการเรียนรู้

1.6.11 สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

1.6.12 การวัดและประเมินผล

1.6.13 บันทึกผลการเรียนรู้/สอน

1.6.16 ภาคผนวก

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะทางด้านเนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ ขั้นที่ครูผู้สอนต้องเตรียมข่าวที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นกรณีศึกษาโดยคำนึงถึงระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนเป็นอันดับแรก และการคัดเลือกข่าวต้องเน้นข่าวที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อสามารถ

นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ฝึกจากง่าย ๆ ไปหาว่าที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินค่าและประโยชน์ ขั้นตอนนี้ถือว่ามีความสำคัญและมีผลต่อการเลือกและตัดสินใจ ดังนั้น ผู้เรียนต้องใช้ความคิดอย่างมาก คิดอย่างพิจารณารอบคอบ คิดหลายด้านหลายมุมมอง ทั้งคุณค่า ประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น สังคม โดยอาศัยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาช่วยพิจารณา ครูผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศโดยการให้กำลังใจเป็นการเสริมแรงให้ผู้เรียนมีความอดทน ความพยายาม ที่จะแก้ไขปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ยกตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง นำไปสู่การคิดที่หลากหลายกระตุ้นความคิดด้วยการใช้คำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิด มองเห็นคุณค่าและประโยชน์จากข่าวกรณีศึกษา ขณะผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอยู่นั้นผู้สอนต้องสอดแทรกหลักธรรม เพื่อให้ผู้เรียนคิดดีคิด ใช้นเหตุผล ในการประเมินค่า

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกและตัดสินใจ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องนำประสบการณ์หลักการ เหตุผลมาพิจารณาในการเลือกและตัดสินใจ ดังนั้นผู้สอนได้จัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ระดมความคิด ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จะได้แนวทางการเลือกและตัดสินใจที่หลากหลาย ขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้สติปัญญานำหลักการ เหตุผลมาเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ ดังนั้นกิจกรรมขั้นตอนที่สามนี้ช่วยให้เห็นถึงความสามัคคี ความเป็นกัลยาณมิตรที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ต้องลงปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการพิสูจน์การเลือกและตัดสินใจถึงคุณค่าประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนจัดกลุ่มแล้วแสดงบทบาทสมมติจากกรณีศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเห็นสถานการณ์เหมือนจริงและได้ฝึกคิดวิเคราะห์ถึงคุณค่าประโยชน์ โทษ สังเคราะห์ และสรุปข้อคิด นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ผู้สอนต้องสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียนในเรื่องของการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความศรัทธาวิธีการคิดที่ถูกต้อง การปฏิบัติที่หลากหลายวิธีโดยเน้นการปฏิบัติจริง

1.8 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.9 นำกลับมาให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณาอีกครั้ง ก่อนนำไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

2. การหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ผู้วิจัยได้ดำเนินการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความถูกต้อง

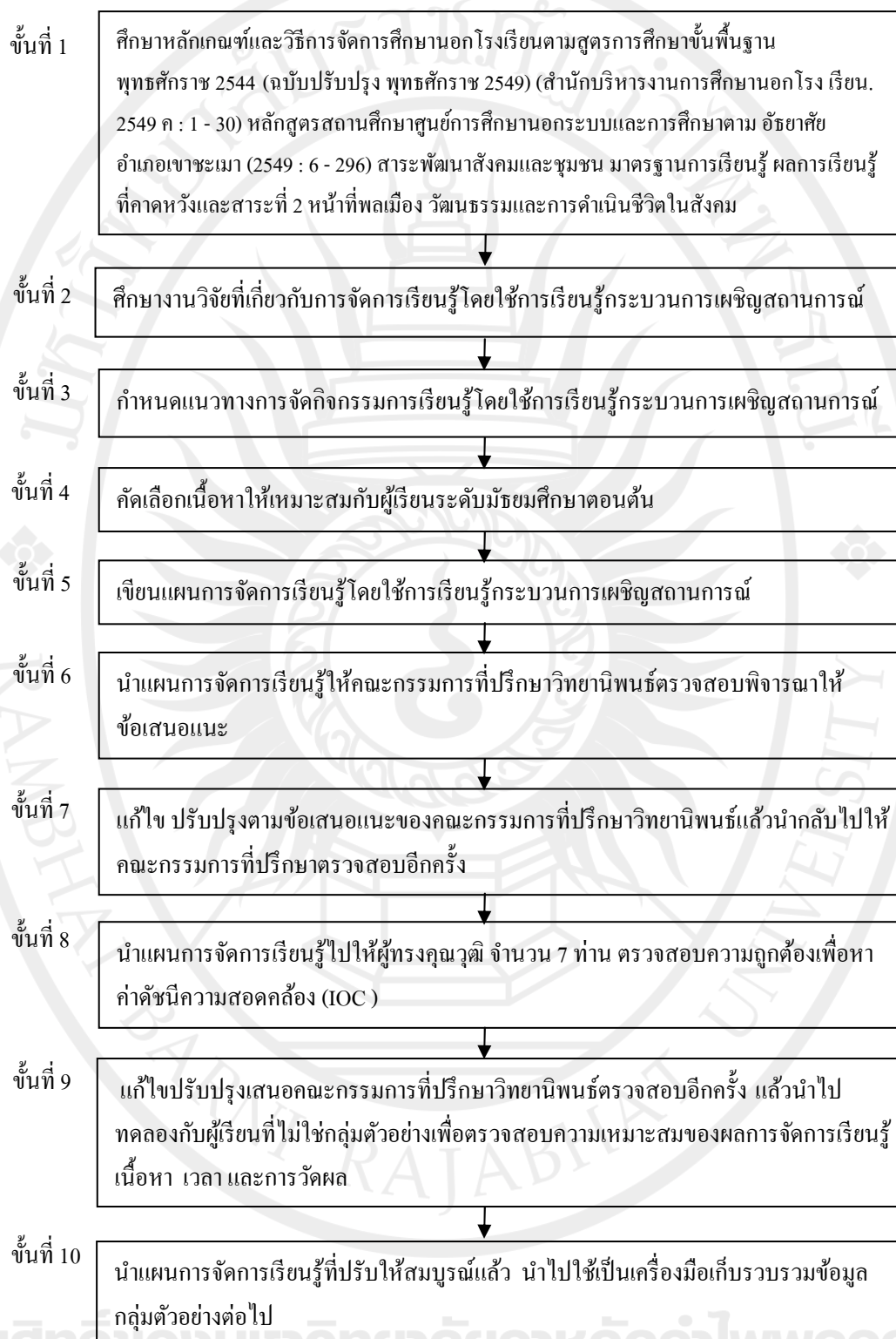
2.2 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแต่ละแผนรวมกันได้ค่าเฉลี่ย 3.50 - 3.65 แสดงว่านำไปใช้ได้และปรับปรุงตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ ดังนี้

2.2.1 ปรับองค์ประกอบของแผนที่มีรายละเอียดน้อยไม่ชัดเจนให้มีแต่ละองค์ประกอบเพิ่มขึ้น มีรายละเอียดให้ชัดเจน

2.2.2 ปรับกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนที่ไม่ชัดเจน ให้ชัดเจนและสามารถดำเนินกิจกรรมไปสู่แนวปฏิบัติได้

2.3 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องอีกครั้งก่อนที่จะนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสร็จสมบูรณ์ไปทดลองใช้กับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลน้ำเป็น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลข่าม้อ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลเขาน้อย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีขนาดเล็ก ที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อยู่ห่างจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลห้วยทับมอญ ประมาณ 4 กิโลเมตร มีจำนวนผู้เรียน 25 คน เพื่อดูความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมและเวลา

2.4 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลห้วยทับมอญ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง จำนวน 25 คน ทำการสอนทุกวันอาทิตย์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ซึ่งมีกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน ของสุมณ อมรวิวัฒน์ (2542 : 55 - 60) คือ ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินคุณค่าและประโยชน์ ขั้นตอนที่ 3 การเลือกและการตัดสินใจ ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ สรุปได้ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

ที่มา : อภิญญา วงศ์กลิ่นกรุด. 2553 : 47

การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกของการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมิน คือ มาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นจะต้องแตกเป็นประเด็นย่อยที่สำคัญ ๆ ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือการบรรลุวัตถุประสงค์นั้น นอกจากนั้น ผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินจะต้องคิดหาวิธีการประเมินที่หลากหลายวิธีและสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ พร้อมทั้งการสร้างเครื่องมือการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณและกำหนดแหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการประเมินด้วย จึงจำเป็นต้องสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตร ได้แก่ เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 16 - 221) ตำราเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลจากหนังสือ “วิธีการวิจัยทางการศึกษา” ของพรณี ลีกิจวัฒน์ (2549 : 91 - 94) หนังสือ “หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา” ของพิชิต ฤทธิจรัญ (2550 : 100) หนังสือกลุยุทธ์ การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 9 - 150) หนังสือการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2542 : 42 - 154) และเอกสารงานวิจัยของประณีต จันทรขันธ์ (2542 : 39 - 47) เรื่อง ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส0412 พุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 งานวิจัยของผานิต พรหมดีมา (2547 : 34) เรื่อง วิธีการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์กับนักเรียนโรงเรียนนาโพธิ์วิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 งานวิจัยของอนงค์ เนตรทิพย์ (2547 : 35) เรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์เพชรบูรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 งานวิจัยของโกศล ลินกิ่ง (2548 : 75) เรื่อง ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอน เรื่อง พระธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 งานวิจัยของของจรัสศรี ศรีรัตนวิบูลย์ (2548 : 9 - 30) เรื่อง การพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 งานวิจัยของสำรวย จันทะภา (2550 : บทคัดย่อ) เรื่อง ผลของการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท กลุ่มสาระสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 งานวิจัยของรุ่งสุรีย์ ศรีสุวะ (2551 : 56) เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยบูรณาการ เรื่อง อยู่ดีมีสุขและความสามารถในการคิดแบบแยกส่วนประกอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งงานวิจัย

ของณัทชัย ชนะกุล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อบายมุข 6 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา สารสนเทศสังคมและชุมชน สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม รวมทั้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่ใช้ในการทดลองเพื่อสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1.3 สร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ลักษณะของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยใช้ทักษะการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 25) 14 ทักษะ คือ ตรวจสอบ ใฝ่รู้ ทำให้กระจ่าง จัดระบบ ให้เหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น วิเคราะห์ รอบคอบ แจกแจงข้อสรุป เปรียบเทียบ ตั้งสมมติฐาน ทำนาย/คาดการณ์ ประเมิน และสังเคราะห์ และได้กล่าวว่า การคิดเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและเผชิญสถานการณ์ โดยบุคคลเมื่อเผชิญกับข้อมูล สิ่งแวดล้อมของสถานการณ์ใด ๆ ผู้ที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก็จะสามารถประยุกต์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน คือ สามารถวิเคราะห์ปัญหา ตั้งสมมติฐาน ขอบเขตปัญหา รวบรวมข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกแยกแยะ เปรียบเทียบ ประเมิน ก่อนที่จะสรุปมาเป็นคำถาม ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ คือ เป็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงได้กำหนดทักษะการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตามประเภทของข่าวจำนวน 80 ข้อ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงแผนผังการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	การเมือง	การศึกษา	สังคม	จำนวน
ตรวจสอบ	-	2	4	6
ใฝ่รู้	3	-	3	6
ทำให้กระจ่าง	-	-	6	6
จัดระบบ	-	-	6	6
ให้เหตุผล	2	-	4	6
ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	-	-	5	5
วิเคราะห์	6	-	-	6
รอบคอบ	-	-	6	6
แจกแจงสรุป	-	-	6	6

ตาราง 2 (ต่อ)

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	การเมือง	การศึกษา	สังคม	จำนวน
เปรียบเทียบ	-	-	6	6
ตั้งสมมติฐาน	2	3	-	5
ทำนาย/คาดการณ์	-	-	5	5
ประเมิน	-	2	4	6
สังเคราะห์	-	2	4	6
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	17	5	58	80

1.4 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่สร้างขึ้นนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องระหว่างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับจุดประสงค์การเรียนรู้

1.5 ผู้วิจัย แก้ไข และปรับปรุงแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ก่อนนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบการใช้คำถาม ตัวเลือก ความถูกต้องของภาษา

2. การหาคุณภาพแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.1 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบพิจารณาความตรงของเนื้อหา ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาและข้อคำถาม ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งฉบับ ดังนี้

2.1.1 ปรับสถานการณ์จากตัวอย่างเป็นแบบวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทุกครั้ง

2.2.2 ปรับภาษาให้สอดคล้องกับคำถามและคำตอบ

2.2.3 ปรับประเภทของข้อคำถามให้ชัดเจนในการวัดความสามารถในการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ

2.2.4 ปรับทักษะในการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) (พรณี ลีกิจวัฒน์. 2549 : 112 - 114) เท่ากับ 0.80 - 1.00 และคัดเลือกแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.55 ไว้จำนวน 70 ข้อ และมีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 40 ข้อ ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงแผนผังการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	การเมือง	การศึกษา	สังคม	จำนวน
ตรวจสอบ	-	1	2	3
ใฝ่รู้	1	-	2	3
ทำให้กระจ่าง	-	-	3	3
จัดระบบ	-	-	3	3
ให้เหตุผล	1	-	2	3
ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	-	-	2	2
วิเคราะห์	3	-	-	3
รอบคอบ	-	-	3	3
แจกแจงสรุป	-	-	3	3
เปรียบเทียบ	-	-	3	3
ตั้งสมมติฐาน	1	1	-	2
ทำนาย/คาดการณ์	-	-	3	3
ประเมิน	-	1	2	3
สังเคราะห์	-	1	2	3
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	6	4	30	40

2.3 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้กับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลน้ำเป็น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลช้างเผือก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลเขาน้อย จำนวน 25 คน เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลน้ำเป็น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลช้างเผือก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลเขาน้อย มีบริบทใกล้เคียงกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลห้วยทับมอญ แล้วนำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมี

วิจารณ์งาน มาตรวจค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.55 และวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งฉบับ ได้เท่ากับ 0.82

2.4 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลห้วยทับมอญ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน

2.5 ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และวิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ ตามขั้นตอน ดังตาราง 4

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ วิธีการ เครื่องมือ และแหล่งข้อมูลในการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตัวบ่งชี้	วิธีการ	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
ระบุตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับวิธีการประเมิน	1. การสังเกตขณะที่ผู้เรียน ทำกิจกรรม 2. การซักถามหรือการสัมภาษณ์ 3. การอภิปรายสรุป 4. การพิจารณาผลสำเร็จของงาน 5. การตรวจแบบฝึกหัด 6. การใช้แบบทดสอบ	- แบบบันทึกการสังเกต - คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด - แบบบันทึกการสัมภาษณ์ - ประเด็นการอภิปราย - แบบสรุปผลการอภิปราย ฯลฯ - แบบประเมินตนเองของผู้เรียน - แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม - แบบเช็ครายการต่าง ๆ - แบบการให้คะแนนผลงาน - แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ฯลฯ - เฉลยแบบฝึกหัด - ข้อสอบชนิดต่าง ๆ เช่น ข้อทดสอบ แบบปรนัย ข้อทดสอบแบบอัตนัย	ระบุแหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการประเมิน ซึ่งก็คือร่องรอยหรือหลักฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น - แบบบันทึกต่าง ๆ - Mind Map ที่ผู้เรียนสร้างขึ้น - รายงานผลการทดลอง - ผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น - หนังสือที่ผู้เรียนเขียน - สรุปผล

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	วิธีการ	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
	7. การบันทึกทักษะการเรียนรู้ 8. การใช้ แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ	- แบบบันทึกทักษะ การเรียนรู้ ของผู้เรียน - ตัวอย่างผลงานใน แฟ้มสะสมงานที่สะท้อนให้เห็น ทักษะด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน	

ที่มา : สุวิทย์ มูลคำ. 2550 : 158

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา และในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการทดลองด้วยตนเอง และดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ การวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และปฐมนิเทศผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน

ขั้นที่ 3 ดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์

ขั้นที่ 4 ทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน

ขั้นที่ 5 นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน ตามตารางแสดงขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แสดงขั้นตอนการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ที่มา : อกัญญา วงศ์กลิ่นกรุด, 2553 : 51

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
2. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยทดสอบค่าที

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตรของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 102)
2. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตรของพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2544 : 312)

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ค่าความยากง่าย (p) ของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิค 50 % เนื่องจากข้อสอบมีการให้คะแนนแบบ 0, 1 คือ ผิดให้ 0 ถูกให้ 1 และจำนวนผู้เข้าสอบมีเพียง 25 คน
2. ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิค 50 % เนื่องจากข้อสอบมีการให้คะแนนแบบ 0, 1 คือ ผิดให้ 0 ถูกให้ 1 และจำนวนผู้เข้าสอบมีเพียง 25 คน
3. ทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (IOC)
4. ค่าความเชื่อมั่น (rtt) ของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (KR-20)

สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน

สถิติการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ใช้สูตรค่าที (t-test) แบบอิสระต่อกัน (Dependent)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ผู้วิจัยขอนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบที (t-test)
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แสดงผลการศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา

ตอนที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 แสดงผลการศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ก่อนเรียนและหลังเรียน ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงคะแนนการทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การทำแบบวัดความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	$\bar{X}$	S.D.
ก่อนเรียน	12	26	18.92	4.10
หลังเรียน	32	39	33.64	1.97

จากการเปรียบเทียบแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนมีคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 12 คะแนน คะแนนสูงสุดอยู่ที่ 26 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 18.92 คะแนน ส่วนคะแนนของการทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนมีคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 32 คะแนน คะแนนสูงสุดอยู่ที่ 39 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 33.64 คะแนน

ตอนที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ก่อนเรียนและหลังเรียน ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนที่ได้จากการทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทำแบบวัดความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	N	$\bar{X}$	S.D.	ค่า ความต่าง	t	r
ก่อนเรียน	25	18.92	4.10	14.72	19.03**	0.000
หลังเรียน	25	33.64	1.97			

**p<.01

จากการทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเป็น 18.92 คะแนน ส่วนคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเป็น 33.64 คะแนน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เรื่อง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง สรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. การอภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้กำหนด วัตถุประสงค์ของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง จำนวน 91 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลห้วยทับมอญ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ จำนวน 8 แผน ใช้เวลา 16 ชั่วโมง

2. แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC)

2.2 ค่าความยาก-ง่ายโดยใช้เทคนิค 50 %

2.3 ค่าอำนาจจำแนกโดยใช้เทคนิค 50 %

2.4 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน KR-20 (Kuder Richardson Formula 20)

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

สถิติการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ใช้สูตรค่าที (t-test) แบบอิสระต่อกัน (Dependent)

สรุปผลการวิจัย

จากการสอนโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 25 คน สรุปได้ดังนี้

ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทดลองสอนผู้เรียนโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนাসังคมและชุมชน เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจาก

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียน มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการศึกษาข่าวประเภทต่าง ๆ ที่กำหนดให้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง การรวบรวมข่าวสารข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ ครูผู้สอนต้องเตรียมข่าวที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นกรณีศึกษาโดยคำนึงถึงระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนเป็นอันดับแรก และการคัดเลือกข่าวต้องเน้นข่าวที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยฝึกจากข่าวง่าย ๆ ไปหาข่าวที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ ขั้นตอนที่สอง การประเมินค่าและประโยชน์ ขั้นตอนนี้ถือว่ามีความสำคัญและมีผลต่อการเลือกและตัดสินใจ ดังนั้น ผู้เรียนต้องใช้ความคิดอย่างมากในการพิจารณาให้รอบคอบคิดหลายด้านหลายมุมมอง ทั้งคุณค่า ประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยอาศัยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาช่วยพิจารณา ครูผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศโดยการให้กำลังใจเป็นการเสริมแรงให้ผู้เรียนมีความอดทน ความพยายาม ที่จะแก้ไขปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ยกตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง นำไปสู่การคิดที่หลากหลายกระตุ้นความคิดด้วยการใช้คำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิด มองเห็นคุณค่าและประโยชน์จากข่าวกรณีศึกษา ขณะผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอยู่นั้นผู้สอนต้องสอดแทรกหลักธรรมเพื่อให้ผู้เรียนคิดดี คิดใช้เหตุผล ในการประเมินค่า ขั้นตอนที่สาม การเลือกและตัดสินใจ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องนำประสบการณ์ หลักการ เหตุผลมาพิจารณาในการเลือกและตัดสินใจ ดังนั้นผู้สอนได้จัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ระดมความคิด ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จะได้แนวทางการเลือกและตัดสินใจที่หลากหลาย ขณะเดียวกัน ก็กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้สติปัญญานำหลักการ เหตุผลมาเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ ดังนั้น กิจกรรมขั้นตอนนี้ชี้ให้เห็นถึงความสามัคคี ความเป็นกัลยาณมิตรที่จะ

นำไปสู่การแก้ปัญหา ได้เป็นอย่างดี ขั้นตอนที่ดี การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ต้องลงปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการพิสูจน์ การเลือกและตัดสินใจถึงคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียน จัดกลุ่มแล้วแสดงบทบาทสมมติจากกรณีศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเห็นสถานการณ์เหมือนจริงและได้ฝึกคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงคุณประโยชน์ โทษ และสรุปข้อคิด นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ผู้สอนต้องสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียนในเรื่องของการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความศรัทธา วิธีการคิดที่ถูกต้อง การปฏิบัติที่หลากหลายวิธีโดยเน้นการปฏิบัติจริง

จากขั้นตอนทั้งสี่ขั้นตอน จึงสามารถฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของสวิตซ์ มูลคำ (2549 : 25) ที่กล่าวสรุปไว้ว่าลักษณะของผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะต้องมีแนวทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 14 ทักษะ คือ ตรวจสอบ ใฝ่รู้ ทำให้กระจ่าง จัดระบบ ให้เหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น วิเคราะห์ รอบคอบ แจกแจงข้อสรุป เปรียบเทียบ ตั้งสมมติฐาน ทำนาย/คาดการณ์ ประเมิน และสังเคราะห์ ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัสศรี ศรีรัตนวิบูลย์ (2548 : 49 - 51) เรื่อง การพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผู้เรียนได้รับการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการจัดกิจกรรมที่นำเอาข่าวกรณีศึกษา มาให้ผู้เรียนปฏิบัติตามสี่ขั้นตอน จะเป็นข่าวที่ใกล้เคียงกับบริบทของผู้เรียน เช่น อาชีพ ความเป็นอยู่ สภาพสังคมในชุมชน เพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้แก้ปัญหา เมื่อเผชิญกับสถานการณ์จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยผลการศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชน ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้สรุปขอเสนอแนะ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 ผู้สอนต้องคำนึงถึง ระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้น การนำข่าวหรือสถานการณ์มาฝึกควรเน้นข่าวที่พบเห็นในชีวิตประจำวันหรือใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันและไม่ยากเกินไป

2. ในการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ผู้สอนควรนำประเภทของข่าวที่มีความหลากหลายมาฝึก เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้หลายมุมมอง

3. ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรเน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการกล้าแสดงออกทางความคิดและการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ง่ายขึ้น ในการตัดสินใจหรือการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ สาระพัฒนาสังคมและชุมชนในระดับชั้นอื่น ๆ และใช้ระยะเวลาสอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน

2. ควรนำเอาการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ไปทดลองกับสาระอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **กรอบมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2546). **การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **จอมปราชญ์นักการศึกษา : สังเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์ แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและการพัฒนาคน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- โกศล สันกิ่ง. (2548). **ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนเรื่อง พระธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรัสศรี ศรีรัตนวิบูลย์. (2548). **การพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ณัทชัย ชนะกุล. (2551). **ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อบายมุข 6 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองจิกนาเรือง จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คารุณี บุญวิก. (2543). **การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดนครศรีธรรมราช**. ปริญญานิพนธ์ ศษ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ทิพาวดี คล้ายฉาย. (2547). การศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร
เขต 1. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทิสนา เขมมณี. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
_____. (2548). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). งานวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญกร คำคง. (2542). ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประณีต จันทร์ขันธ์. (2542). ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส0412 พุทธศาสนาและทักษะการคิด
แบบโยนิ โสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี
จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ผานิต พรหมดีมา. (2547). ผลการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ที่มีผลต่อการคิด
แก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมในรายวิชาพระพุทธศาสนา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศษ.ม.
(หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรรณี ลีกิจวัฒน์. (2549). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2544). หลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
สถาบันราชภัฏพระนคร.
_____. (2550). หลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
แฮออฟ เคอร์มิสท์.

- รพีพรรณ เอกสุภาพันธุ์. (2541). การสอนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์กับการสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพฯ : สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย
- รัชณี ภาเข็ม. (2543). การพัฒนาแผนการสอนเขียนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนภูมิประสบการณ์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การประถมศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุ่งสุริย์ ศรีสุวะ. (2551). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยบูรณาการ เรื่อง อยู่ดีมีสุข และความสามารถในการคิดแบบแยกส่วนประกอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองกก จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วนิดา ปานโต. (2543). การเปรียบเทียบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีการตรวจให้คะแนนและจำนวนข้อของแบบทดสอบต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- คันสนีย์ จัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2544). ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง. (2544). สอนเด็กให้คิดเป็น. กรุงเทพฯ : ทิพย์ พับบลิชัน.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา. (2549). หลักสูตรสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา. ระยอง : ศูนย์ฯ.
- _____. (2551). แบบรายงานผลการเรียน. ระยอง : ศูนย์ฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- _____. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2550). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2544 - 2548). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. (2549 ก). คู่มือการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการ

จัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2549 ข). รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นปีการศึกษา 2548. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2549 ค). หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำรว จันทะภา. (2550). ผลของการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท
กลุ่มสาระสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนพระแม่สกลสงเคราะห์ จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
(หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำลี รักสุทธี. (2544). ทางก้าวสู่ครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

สุนีย์ พจยศิลป์. (2547). ผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาสังคมศึกษาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). นครสวรรค์ : บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการ
เผชิญสถานการณ์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุวิทย์ เขาแก้ว. (2551). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปลูกผักสวนครัว กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอน
แบบโครงงาน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). ลพบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สุวิทย์ มุลคำ. (2549). กลยุทธ์ การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
ภาพพิมพ์.

_____. (2550). ครบเครื่องเรื่องการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

อนงค์ เนตรทิพย์. (2547). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิศาสตร์เพชรบูรณ์ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อภิญญา วงศ์กลิ่นกรุด. (2553). ผลการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาไทยโดยใช้หลัก
การบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์
ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ
พรรณี.

อวยพร เรืองศรี. (2549). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลทางการศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อารีย์ วาสูเทพ. (2549). การพัฒนาแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). สงขลา :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อารุณี ไทยบัณฑิต. (2545). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. (2545). ฝึกเด็กให้เป็นนักคิด. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

Bloom, B.J. Ed. (1979). **Taxonomy of Educational Objectives: Handbook/Cognitive 73
Domain.** London : Longman.

Craig, G.L. (1966). **Human Development.** 2nd ed. Boston : Houghton Mifflin Company.

Decaroli, J. (1973). "Q What Research Say to the Classroom Teacher Critical Thinking : Z,"
Social Education. 37 (1) 67 - 68.

Dewey, J. (1933). **How We Think.** New York : D.C. Heath and Company.

Dressel, P.L. and Mayhew, L.B. (1957). **General Education : Explorations in Evaluation.**
2nd ed. Washington D.C. : American Council on Education.

- Ennis, R.H. (1985). "Alogical basic for Measuring Critical Thinking Skills," **Educational Leadership**. 43 (2) : 44 - 46.
- Faciencia, Peter A. (1984). "Toward athory of Critical Thinking," **Liberal Education**. 70 (3) : 253 - 261.
- Frost, S.h. (1991). "Fostering the Critical Thinking as a Function of Teacher Reaction," **Dissertation Abstracts Internationa**. 52 (9) : 3223A.
- Good Carter V. (1973). **Dictionary of Education**. 3rd ed. New York : McGraw-Hill.
- Hilgard, Ennest R. (1962). **Introduction of Psychogy**. New York : Harcourt Brace and Word.
- Hudgins, Bryce B. (1977). **Learning and Thinking**. Linois : F.E. Peacock Publishers.
- Manning, Wanda June Hembree. (1999). "The Relationship between Critical Thinking and Attitudes toaard Reading of the Community College Student Enrolled in a Critical Reading Coures at Roanc State Community College (Tennessee)," **DAI-A**. 59 (8) : 2838.
- Marra, S.E. An. (1997). "Exploration of Critical Thinking Learning State Local of Control and Environmental Rerception in Baccalaureate Nursing Student," **Dissertation: Abstracts Interaction**. 56 (3) : 3215.
- Matthew Lipman. (1993). **Thinking Children and Education**. Dubuque Iowa : Kendall/Hunt.
- Money, Sheila Mar. (1998). "The Ralationship between Critical Thinking Score Achievement Scores and Grade Point Average in Three Different Disciplines," **DAI-A**. 58 (9) : 3401.
- More and R. Parker. (1986). **Critical Thinking Evaluation Claims and Argument in Everyday Life**. California : Mayfield Publishing Co.
- Norris, S.p. and Ennis, R.H. (1989). **Evaluating Critical Thinking**. California : Midwest Publications Critical Thinking Instruction.
- Prendergast, Debra L. (1998). "Influences of College Environment and the Development of Critical Thinking Skils in College Student," **DAI-A**. 59 (4) : 1094.
- Reggiero, Vincent Ryan. (1984). **The Art of Thinking A Guide to Critical and Creative Thought**. New York : Haper and Row Publishers.

Siegel and et al. (1988). **Nonparametric Statistics for the Behavioral Science**. New York : McGraw-Hill.

Thie, Martha Jo. (1999). “The Relationship between Critical Thinking and Learning Preferences of Baccalaureate Nursing Student,” **DAI-B**. 59 (7) : 7322.

Watson, G. And Glaser,E.M. (1964). **Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal Manual**. New York : Harcourt Brace and Word Inc.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ 7 คน ได้แก่

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีศา จรตล อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภู อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรรวิทย์ เกลิมพงษ์ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
4. ดร.พีระ รัตนวิจิตร ผู้อำนวยการโรงเรียนระยองวิทยาคมปากน้ำ
สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
5. นายสาธิต เจริญรัตน์ ครูเชี่ยวชาญ สถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก
6. นายสัญญาชัย รอบรู้ ครูเชี่ยวชาญสถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก
7. นางสาวคณินิจ แซ่ฮึ้ง ครูชำนาญการพิเศษสถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดผลประเมินผล 5 คน ได้แก่

1. ดร. ผดุงชัย ภูพัฒน์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
2. นายสาธิต เจริญรัตน์ ครูเชี่ยวชาญสถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก
3. นายสัญญาชัย รอบรู้ ครูเชี่ยวชาญสถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก
4. นางสาวคณินิจ แซ่ฮึ้ง ครูชำนาญการพิเศษสถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก
5. นายวีระ ศิริผล ปศุสัตว์อำเภอเขาชะเมา

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือทำวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศร ๐๕๕๒.๐๒/ว.๑๓๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผศ.ดร.ปวีรสา จรดล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนการจัดการเรียนรู้

จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษณี ผลประพุดติ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๕๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๗๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๒/ว.๑๓๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผศ.ดร.คมพล สุวรรณภู

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนการจัดการเรียนรู้

จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพจน์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๕๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๗๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศร ๐๕๕๒.๐๒/ว.๑๓๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผศ.อรรวิทย์ เถลิ้มพงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนการจัดการเรียนรู้

จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การเรียนนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพุดิ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๕๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๗๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศร ๐๕๕๒.๐๒/ว.๑๓๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.พีระ รัตนวิจิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนการจัดการเรียนรู้

จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษณี ผลประพุดติ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๕๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๕๔๓-๑๐๗๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๒/ว.๑๓๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณฯ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษณี ผลประพุดติ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๕๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๗๑

ที่ ศร ๐๕๕๒.๐๒/ว.๑๓๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายสาธิต เจริญรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนการจัดการเรียนรู้และแบบวัดความสามารถฯ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพุดิ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๕๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๗๑

ที่ ศร ๐๕๕๒.๐๒/ว.๑๓๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายสัญญา รบรู้

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนการจัดการเรียนรู้และแบบวัดความสามารถ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาลังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพจน์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๕๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๕๔๓-๑๐๗๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศร ๐๕๕๒.๐๒/ว.๐๑๓

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นางสาวคณินิจ แซ่อึ้ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนการจัดการเรียนรู้และแบบวัดความสามารถฯ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพุดติ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๕๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๗๑

ที่ ศร ๐๕๕๒.๐๒/ว.๐๑๓

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายวีระ ศิริพล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณฯ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายจิระ ว่องไววิริยะ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในสาระพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง” โดยมี รองศาสตราจารย์เฉลา ประเสริฐสังข์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์เกษิณี ผลประพุดิ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการนี้คณะครุศาสตร์พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่นักศึกษาสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ทางทอง)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๙๓๑-๕๑๑๑ ต่อ ๘๑๐๒

โทรสาร. ๐-๓๙๔๗-๑๐๗๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

สาระพัฒนาสังคมและชุมชน
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551

มัธยมศึกษาตอนต้น
ศูนย์การเรียนนอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย
ตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา
เวลาเรียน 16 ชั่วโมง
เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
เรื่อง กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค
(กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน)
สอนเมื่อ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2551

มาตรฐาน ส 2.2

เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้
ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระสำคัญ

การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวันช่วยให้สามารถใช้ชีวิต
อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

รู้และเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายหลักการเลือกซื้อสินค้าได้ถูกต้อง
2. บอกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคได้

สาระการเรียนรู้

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

1. พฤติกรรมการบริโภค
2. ความหมายของการบริโภค

3. หลักการบริโภคนิยมที่ดี
4. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภค
5. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2541
6. หน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค

กิจกรรมการเรียนรู้

ก. ก่อนเผชิญสถานการณ์

1. ผู้สอนแต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส
2. ผู้สอนสนทนาสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียนประเด็นสนทนา เช่น
 - เมื่อเช้านี้ก่อนมา สถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา อาบน้ำใช้สบู่ยี่ห้ออะไร ยาสีฟัน ยี่ห้ออะไร
 - โทรศัพท์ที่ใช้อยู่ยี่ห้ออะไร รองเท้าแบบไหน ยี่ห้ออะไร
 - ทำไมถึงเลือกเอายี่ห้อดังกล่าว
 - เคยมีไหมที่ซื้อสินค้าแล้วหมดอายุ สินค้าปลอม สินค้าไม่ได้มาตรฐาน
 - มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

ข. ปฏิบัติ

แจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและจุดประสงค์ของการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ทบทวนความเข้าใจในกระบวนการเผชิญสถานการณ์โดยใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ 4 ขั้นตอน

ค. กระบวนการเผชิญสถานการณ์

1. การฝึกทักษะการรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ
 - 1.1 ผู้เรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่มๆละ 5 คน ตามความสมัครใจ แล้วคัดเลือกประธาน รองประธาน โดยใช้หลักประชาธิปไตย
 - 1.2 ผู้สอนมอบหมายงานโดยให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มนำเสนอประสบการณ์ในการเลือกซื้อสินค้าในชีวิตประจำวัน และปัญหาที่พบในการซื้อสินค้า
 - 1.3 ส่งตัวแทนนำเสนอเป็นแผนผังความคิด หน้าห้องเรียน ผู้สอนชมเชยผู้เรียนที่มีความสามัคคีในการทำงานกลุ่ม

2. การฝึกทักษะการประเมินคุณค่าและประโยชน์

2.1 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอประเด็นข้อดีของการเลือกสินค้าและข้อเสียที่ได้ประสบมาในการเลือกซื้อสินค้า มาเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่างอย่างชัดเจนโดยสรุปเป็นผังความคิดนำเสนอหน้าห้องเรียน

2.2 ผู้สอนให้ผู้เรียนเปลี่ยนผู้นำเสนอผลงานเป็นการแลกเปลี่ยน การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ผู้สอนชมเชยมารยาทในการนำเสนอ

3. การฝึกการเลือกและตัดสินใจ

3.1 ให้ผู้เรียนนำเสนอแนวทางในการแก้ไข เมื่อประสบปัญหา ในการเลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ พร้อมทั้งนำเสนอเหตุผลในการตัดสินใจ ด้วยแผนผังความคิด

3.2 ผู้สอนแจกใบงาน เรื่อง กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคให้แต่ละคนไปศึกษา และนำข้อมูลเดิม ประสบการณ์เดิม ในการเลือกซื้อสินค้าที่ผ่านมา เพื่อมาเปรียบเทียบกับความรู้ที่ได้รับว่ามีความเข้าใจตรงกันหรือไม่ สอดคล้องกับหลักการหรือไม่ เพื่อจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือดำเนินชีวิตได้อย่างไม่ประมาท มีสติ ใช้ปัญญา

3.3 ผู้สอนให้คำแนะนำและเน้นถึงการนำไปใช้ในชีวิตจริงก่อนตัดสินใจซื้อให้ตั้งสติก่อนเสมอทุกครั้ง

4. การฝึกทักษะการนำไปปฏิบัติ

4.1 ผู้สอนและผู้เรียนสร้างแบบสำรวจคุณภาพของสินค้าอุปโภค และบริโภค โดยกำหนดตัวอย่างสินค้า คือ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ปลากระป๋อง สบู่ ยาสีฟัน และผงซักฟอก

4.2 ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่มๆละ 5 คน แล้วผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำแบบสำรวจคุณภาพสินค้าอุปโภค และบริโภคที่สร้างขึ้นไปดำเนินการสำรวจ

4.3 วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปหน้าห้องเรียน

4.4 ให้ผู้เรียนเขียนแนวทางการนำเอาทางเลือกที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาและปัญหาการบริโภคของผู้เรียนและชุมชน

สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้งาน

2. ใบงาน

3. ตัวอย่างสินค้า บะหมี่สำเร็จรูป ปลากระป๋อง สบู่ ยาสีฟัน และผงซักฟอก

การวัดผลและประเมินผล

1. วิธีวัดผลและประเมินผล

1.1 สังเกตพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมในห้องเรียน

- การแสดงความคิดเห็น
- การทำงานกลุ่ม
- การตอบคำถาม
- การแสดงสถานการณ์จำลอง

1.2 ตรวจใบงาน

1.3 สังเกตพฤติกรรมการทำงานเป็นรายบุคคล

2. เครื่องมือวัดผลและประเมินผล

2.1 ใบความรู้

2.2 ใบงานที่ 1 หลักในการเลือกซื้อสินค้า

2.3 ใบงานที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค

2.4 ใบงานที่ 3 ผลกระทบในการเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพและสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ

2.5 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2.6 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายกลุ่ม

2.7 แบบสำรวจสินค้าอุปโภคและบริโภค

3. เกณฑ์การวัดผลและประเมินผล

3.1 เกณฑ์การประเมินจากการทำใบงาน 1 - 3 ได้ถูกต้อง ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

3.2 เกณฑ์การประเมินจากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายบุคคล สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนรายคน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

3.3 เกณฑ์การประเมินจากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายกลุ่ม สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนรายกลุ่ม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

บันทึกผลการเรียนรู้

1. ผลการสอน

ผู้เรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนเป็นอย่างดี สามารถบอกข้อมูลที่เป็นจริง สมเหตุสมผลในสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ สามารถพิจารณาแยกแยะข้อมูลเพื่อนำมาแก้ปัญหาได้ และสามารถบอกหลักการที่เป็นประโยชน์ นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาใช้ได้จริง สรุปสถานการณ์และแนวทางเสนอแนะต่าง ๆ ได้ มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างพร้อมเพรียงกัน ร่วมกัน

แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และวางแผนการนำเสนอผลงานร่วมกัน
ได้เป็นอย่างดี

2. ปัญหาและอุปสรรค

ผู้เรียนที่เรียนอ่อนจะคิดได้ช้ากว่าผู้เรียนคนอื่นๆ ในกลุ่มเดียวกัน บางครั้งผู้เรียน
ที่เรียนเก่งไม่ยอมรับเพื่อน

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

ผู้สอนได้ชวนผู้เรียนที่เรียนเก่งสนทนถึงการช่วยเหลือเพื่อน ให้คอยแนะนำเพื่อน
ที่เรียนอ่อนกว่าในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรู้ที่แม่นยำให้กับตนเอง
มากยิ่งขึ้น ผู้สอนควรใช้วิธีการสอนด้วยการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์บ่อยๆ เพื่อฝึกฝน
ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น

ใบความรู้

พฤติกรรมกรรมการบริโภค

ในปัจจุบันคนไทยมีค่านิยมและพฤติกรรมกรรมการบริโภคในลักษณะที่เรียกว่า การบริโภคแบบวัตถุนิยม คือ การบริโภคที่ไม่คำนึงคุณค่าหรือคุณภาพของสินค้าเป็นสำคัญ แต่มีความนิยมในรูปแบบ รูปทรง ความหรูหรา และสีสรรมากกว่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้า ฟุ่มเฟือยทั้งสิ้น พฤติกรรมการบริโภคแบบวัตถุนิยมนี้ ได้ฝังรากลึกลงในวิถีชีวิต ของผู้คนในสังคมไทย เสมือนหนึ่งเป็นปัจจัยที่ 5 ถ้าใครไม่ใช้ก็ถือว่าตกยุค ไม่ทันสมัย ซึ่งรูปแบบและรูปทรงของสินค้าที่ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น มาได้สร้างความพึงพอใจอย่างสูงสุดโดยสามารถจะต้องสัมผัสได้ถึง ความมีตัวตน มีสีสรร โฉบเฉี่ยวดูทันสมัย บ่งบอกถึงรสนิยมที่หรูหรา ชีวิตที่ภูมิฐาน และสร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้เป็นเจ้าของได้อย่างลงตัว จนไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ไม่มีความต้องการจะบริโภคสินค้านั้น ทั้งกลุ่มคนที่มีอำนาจซื้อสูง กลุ่มที่มีอำนาจซื้อปานกลาง และกลุ่มที่มีอำนาจซื้อต่ำ

ความหมายของการบริโภค

คือ การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งผู้ใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ เรียกว่า ผู้บริโภค ซึ่งในการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพนั้น คือ การบริโภคโดยคำนึงถึงหลักการบริโภคที่ดี

หลักการบริโภคที่ดี

1. ความจำเป็น ควรคำนึงถึงสิ่งที่เป็นต้องบริโภคหรือปัจจัย 4 ไม่ควรตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการ
2. ประโยชน์ของสินค้าและบริการ ควรคำนึงถึงสินค้าและบริการนั้น ๆ ว่ามีประโยชน์หรือไม่ และควรบริโภค หากไม่ได้
3. การเปรียบเทียบราคากับคุณภาพของสินค้า ควรพิจารณาคุณภาพของสินค้าและบริการโดยเปรียบเทียบกับสินค้าแบบเดียวกันก่อนตัดสินใจเลือกและควรสำรวจสินค้าและบริการจากแหล่งต่าง ๆ
4. ความประหยัด ควรเลือกซื้อสินค้าและบริการที่คุ้มค่า และไม่เกินฐานะของตนเอง
5. ความปลอดภัย ควรเลือกสินค้าและบริการที่มีความปลอดภัยโดยศึกษาข้อมูลหรือรายละเอียดของสินค้าและบริการนั้น ๆ ก่อนบริโภค

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภค

1. ราคาสินค้า เป็นค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคหรือผู้ซื้อที่มีต่อสินค้านั้น ๆ เมื่อราคาสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้น ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะซื้อสินค้าและบริการน้อยลง
2. รายได้ของผู้บริโภค เป็นงบประมาณหรือกำลังซื้อของผู้บริโภค ถ้าผู้บริโภคมีรายได้เพิ่มขึ้น จะทำให้มีการใช้จ่ายใช้สอยได้คล่องตัวมากขึ้น
3. จำนวนประชากร มีประชากรหรือจำนวนผู้ซื้อที่มีจำนวนที่ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น
4. ราคาสินค้าชนิดอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ความต้องการบริโภคเนื้อไก่กับเนื้อหมู ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับราคาเนื้อไก่ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจขึ้นอยู่กับราคาเนื้อหมูด้วย
5. รสนิยมของผู้บริโภค เป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภค แม้ว่าราคาสูงแต่เป็นสินค้าที่ผู้บริโภคชื่นชอบ เขาก็จะพยายามซื้อสินค้านั้น ให้ได้
6. ฤดูกาล สินค้าและบริการบางอย่างมักขายดีในบางฤดูกาล เช่น เสื้อกันหนาว ร่วมกันฝน ชุบน้ำ และสินค้าบางอย่าง(สินค้าเกษตร)การซื้อสินค้าในช่วงฤดูกาลของสินค้านั้นจะทำให้ราคาสินค้าถูกลง

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2541

ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เกี่ยวกับสิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือบริการด้วยความสมัครใจของผู้บริโภค และปราศจากการชักจูงใจ อันไม่เป็นธรรม หน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ปกป้อง รักษาสิทธิประโยชน์และคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบการ และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.)

หน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค

คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ปกป้อง รักษาสิทธิประโยชน์ และคุ้มครองผู้บริโภค มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบแตกต่างกันออกไปที่สำคัญ มีดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบการ

2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่กำกับดูแลเรื่องอาหาร ยา เครื่องสำอาง และวัตถุอันตรายต่าง ๆ
3. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม ทำหน้าที่กำกับควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่าง ๆ
4. กรมการค้าภายใน เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงพาณิชย์ ทำหน้าที่กำกับดูแลควบคุมการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาดทางการค้า

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายบุคคล

สาระพัฒนาศักยภาพและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.....

ศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบล.....

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

สาระที่.....เรื่อง.....

คำชี้แจง ผู้สอนประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และลงคะแนนให้ตรงพฤติกรรมของผู้เรียน

ที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	รายการ					รวม	สรุปผล	
		สามารถบอกข้อมูลที่เป็นจริงสมเหตุ	สามารถแยกแยะข้อมูลและเลือกใช้	สามารถบอกหลักการที่เป็นประโยชน์	สามารถสรุปผลที่เป็นประโยชน์จาก	เสนอแนะทางการนำข้อมูลมาพิจารณา		ผ่าน	ไม่ผ่าน
		3	3	3	3	3	15		

การประเมิน ผู้ผ่านการประเมิน ต้องได้คะแนนรวมร้อยละ 70 ขึ้นไป

ผู้ผ่านการประเมิน ต้องได้คะแนนตั้งแต่ 11 คะแนนขึ้นไป

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(นายจิระ ว่องไววิริยะ)

...../...../.....

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Rubrics)

สาระพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3	2	1
บอกปัญหาจากเหตุการณ์ที่กำหนดให้	บอกปัญหาได้ถูกต้องดีมาก	บอกปัญหาได้ถูกต้องพอใช้	บอกปัญหาได้ไม่ถูกต้อง
พิจารณา แยกแยะสาเหตุของปัญหาจากเหตุการณ์ที่กำหนดให้	พิจารณา แยกแยะสาเหตุของปัญหาได้ถูกต้อง ตรงประเด็นดีมาก	พิจารณา แยกแยะสาเหตุของปัญหาได้ถูกต้อง ตรงประเด็นพอใช้	พิจารณา แยกแยะสาเหตุของปัญหาได้ไม่ถูกต้อง
บอกความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักธรรม	บอกความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักธรรมได้ถูกต้องดีมาก	บอกความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักธรรมได้ถูกต้องพอใช้	บอกความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักธรรมได้ไม่ถูกต้อง
สรุปคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	สรุปคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดีมาก	สรุปคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้พอใช้	สรุปคำตอบไม่ตรงตามตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
เสนอแนวทางการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์	เสนอแนวทางการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ดี	เสนอแนวทางการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ได้พอใช้	เสนอแนวทางการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ไม่ได้

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นกลุ่ม

สาระพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.....
 ศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา ศูนย์การเรียนชุมชนตำบล.....
 ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....
 สาระที่.....เรื่อง.....

กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิกกลุ่ม

1. 2.
 3. 4.

คำชี้แจง ผู้สอนประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในการทำงานกลุ่มร่วมกัน โดยทำเครื่องหมาย /
 ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้เรียน

ที่	รายการ / พฤติกรรม	ระดับคะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1	การอภิปราย				
2	การระดมความคิด				
3	การแสดงความคิดเห็น				
4	การนำเสนอผลงาน (ใบงาน)				
5	กระบวนการกลุ่ม				

รวมคะแนน

สรุปผลการประเมิน ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน ผู้ผ่านการประเมิน ต้องได้คะแนนรวมร้อยละ 80 ขึ้นไป
 ผู้ผ่านการประเมินต้องได้คะแนนตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไป

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(นายจิระ ว่องไววิริยะ)

...../...../.....

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินการเรียนรู้เป็นกลุ่ม (Rubrics)

สาระพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3	2	1
1. การอภิปราย	สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ร่วมอภิปรายได้อย่าง ถูกต้อง ตรงประเด็นดี มาก และมีความมั่นใจ ในการอภิปราย	สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ร่วมอภิปรายได้อย่าง ถูกต้อง ตรงประเด็น พอใช้ และมีความมั่นใจ ในการอภิปราย	สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ร่วมอภิปรายได้ ไม่ถูกต้อง ไม่ตรง ประเด็น
2. การระดมความคิด	สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ร่วมแสดงความคิดเห็น ด้วยเหตุผล	สมาชิกไม่มีส่วนร่วม 1 คนขึ้นไป	สมาชิกไม่มีส่วนร่วม 2 คนขึ้นไป
3. การนำเสนอผลงาน	ผลงานครบถ้วน บริบูรณ์และถูกต้อง สัมพันธ์กัน สมาชิก มีส่วนร่วมทุกคน	ผลงานครบถ้วน บริบูรณ์และถูกต้อง สัมพันธ์กัน สมาชิกมี ส่วนร่วม 2 คน ขึ้นไป	ผลงานครบถ้วน บริบูรณ์และถูกต้อง สัมพันธ์กัน สมาชิก มีส่วนร่วมคนเดียว
4. กระบวนการกลุ่ม	สมาชิกทุกคนมีบทบาท และช่วยเหลือซึ่งกัน และกันดี	สมาชิกในกลุ่ม 1 คน ขึ้นไปไม่มีบทบาท ไม่ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน	สมาชิกในกลุ่ม 2 คน ขึ้นไปไม่มีบทบาท ไม่ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

แบบสำรวจสินค้าอุปโภคและบริโภค

กลุ่มที่ 1 บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป

ที่	ชื่อยี่ห้อ	ราคา	ปริมาณ	ประโยชน์/ คุณค่า สารอาหาร	ความสมบูรณ์ ของ บรรจุภัณฑ์	วัน เดือน ปี ที่ผลิต/ แหล่งผลิต ที่น่าเชื่อถือ/ มี อย.	ความนิยม ของตลาด	หมายเหตุ ระดับ คุณภาพ สินค้า

เรื่อง.....
 กลุ่มที่.....ระดับ.....ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบล.....
 ชื่อ.....เลขที่.....
 ชื่อ.....เลขที่.....
 ชื่อ.....เลขที่.....
 ชื่อ.....เลขที่.....
 ชื่อ.....เลขที่.....

คำชี้แจง

ผู้เรียนสรุปการเลือกซื้อสินค้าโดยช่วยกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น และให้เหตุผลว่า
 เพราะเหตุใด จึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านี้แล้วสมาชิกกลุ่มเขียนสรุปส่งครูผู้สอน

ระดับคุณภาพสินค้า

ระดับพอใช้ เท่ากับ 1

ระดับดี เท่ากับ 2

ระดับดีมาก เท่ากับ 3

แบบสำรวจสินค้าอุปโภคและบริโภค

กลุ่มที่ 2 ปลากระป๋อง

ที่	ชื่อยี่ห้อ	ราคา	ปริมาณ	ประโยชน์/ คุณค่า สารอาหาร	ความสมบูรณ์ ของ บรรจุภัณฑ์	วัน เดือน ปี ที่ผลิต/ แหล่งผลิต ที่น่าเชื่อถือ /มี อย.	ความนิยม ของตลาด	หมายเหตุ ระดับ คุณภาพ สินค้า

เรื่อง.....

กลุ่มที่.....ระดับ.....ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบล.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

คำชี้แจง

ผู้เรียนสรุปการเลือกซื้อสินค้าโดยช่วยกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น และให้เหตุผลว่า
เพราะเหตุใด จึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านี้แล้วสมาชิกกลุ่มเขียนสรุปส่งครูผู้สอน

ระดับคุณภาพสินค้า

ระดับพอใช้ เท่ากับ 1

ระดับดี เท่ากับ 2

ระดับดีมาก เท่ากับ 3

แบบสำรวจสินค้าอุปโภคและบริโภค

กลุ่มที่ 3 สบู่

ที่	ชื่อ ยี่ห้อ	ราคา	ปริมาณ	มีส่วนผสม จาก ธรรมชาติ/ ส่วนประก อบที่ใช้	ประโยชน์ มากกว่า 1 อย่าง เช่น ทำความสะอาด ระอาค ร่างกายและ ล้างหน้าได้	กลิ่น	ความ สมบูรณ์ ของ บรรจุ ภัณฑ์	วัน เดือน ปีที่ผลิต แหล่งผลิต ที่ น่าเชื่อถือ/ มี อย.	ความ นิยม ของ ตลาด	หมาย เหตุ

เรื่อง.....

กลุ่มที่.....ระดับ.....ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบล.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

คำชี้แจง

ผู้เรียนสรุปการเลือกซื้อสินค้าโดยช่วยกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น และให้เหตุผลว่า
เพราะเหตุใด จึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านี้แล้วสมาชิกกลุ่มเขียนสรุปส่งครูผู้สอน

ระดับคุณภาพสินค้า

ระดับพอใช้ เท่ากับ 1

ระดับดี เท่ากับ 2

ระดับดีมาก เท่ากับ 3

แบบสำรวจสินค้าอุปโภคและบริโภค

กลุ่มที่ 4 ยาเสพติด

ที่	ชื่อ ยี่ห้อ	ราคา	ปริมาณ	มีส่วนผสม จาก ธรรมชาติ/ ส่วนประกอบ ที่ใช้	ประโยชน์ มากกว่า 1 อย่าง เช่น ทำความสะอาด ระอา ร่างกายและ ล้างหน้าได้	กลิ่น	ความ สมบูรณ์ ของ บรรจุ ภัณฑ์	วัน เดือน ปีที่ผลิต แหล่งผลิต ที่ น่าเชื่อถือ/ มี อย.	ความ นิยม ของ ตลาด	หมายเหตุ

เรื่อง.....

กลุ่มที่.....ระดับ.....ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบล.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

คำชี้แจง

ผู้เรียนสรุปการเลือกซื้อสินค้าโดยช่วยกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น และให้เหตุผลว่า

เพราะเหตุใด จึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านี้แล้วสมาชิกกลุ่มเขียนสรุปส่งครูผู้สอน

ระดับคุณภาพสินค้า

ระดับพอใช้ เท่ากับ 1

ระดับดี เท่ากับ 2

ระดับดีมาก เท่ากับ 3

แบบสำรวจสินค้าอุปโภคและบริโภค

กลุ่มที่ 5 ผงซักฟอก

ที่	ชื่อ ยี่ห้อ	ราคา	ปริมาณ	มีส่วนผสม จาก ธรรมชาติ/ ส่วนประก อบ ที่ใช้	ประโยชน์ มากกว่า 1 อย่าง เช่น ทำความสะอาด ระอาค ร่างกายและ ล้างหน้าได้	กลิ่น	ความ สมบูรณ์ ของ บรรจุ ภัณฑ์	วัน เดือน ปีที่ผลิต แหล่งผลิต ที่ น่าเชื่อถือ/ มี อย.	ความ นิยม ของ ตลาด	หมาย เหตุ

เรื่อง.....

กลุ่มที่.....ระดับ.....ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบล.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....

คำชี้แจง

ผู้เรียนสรุปการเลือกซื้อสินค้าโดยช่วยกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น และให้เหตุผลว่า
เพราะเหตุใด จึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านี้แล้วสมาชิกกลุ่มเขียนสรุปส่งครูผู้สอน

ระดับคุณภาพสินค้า

ระดับพอใช้ เท่ากับ 1

ระดับดี เท่ากับ 2

ระดับดีมาก เท่ากับ 3

ภาคผนวก ง

แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

**แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**

คำชี้แจง

1. แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งฉบับมี ข้อสอบ 40 ข้อ (40 คะแนน) ใช้เวลา 45 นาที
2. แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบ 4 ตัวเลือก
3. ให้ผู้เรียนอ่านสถานการณ์ให้เข้าใจแล้วจึงทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมี
วิจารณญาณโดยใช้การเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์โดย X ลงในช่องที่ตรงกับตัวเลือกข้อ
ที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง

จับอีกแก๊งชนแรงงานพม่าแฉที่ระนองมี“เจี๊”เป็นขาใหญ่จ่ายค่าความสะดวกนับแสน
จับได้อีก 1 ขบวนการชนแรงงานพม่าดับ 54 ศพ สารภาพเป็นคนประสานงานได้ค่านายหน้ากว่าหมื่นบาท รับร่วมนั่งรถไปด้วยแต่แยกหลบหนี ออกหมายจับเพิ่มอีก 4 คน

จากข่าวนี้ผู้เรียนคิดว่าผู้กระทำผิด ทำผิดกฎหมายอะไร

- ก. กฎหมายจราจร
- ข. กฎหมายการค้า
- ค. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ง. กฎหมายแรงงาน

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				X

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 1 - 5

เลือกตั้งระยองหลายเขตพลิกอดีต ส.จ.บ้านค่ายพ่ายหน้าใหม่

ผู้สื่อข่าวรายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด(ส.อบจ.)ระยอง วันที่ 18 พฤษภาคม 2551 ที่ผ่านมามีปรากฏว่าอดีต ส.อบจ. หลายเขต พ่ายแพ้การเลือกตั้งให้ผู้สมัครหน้าใหม่ อาทิ นายสมศักดิ์ สุขสวัสดิ์ ส.อบจ.หน้าใหม่ ชนะ นายไพโรจน์ แก้วประดับ อดีต ส.อบจ.บ้านค่ายหลายสมัย และนายโชคก วัริยะพงษ์ ซึ่งเคยพ่ายแพ้การเลือกตั้งทุกครั้ง เอาชนะ นายจิตติพงศ์ ศรีประศาสน์ อดีต ส.อบจ.หลายสมัยได้ รวมทั้งนายสุรินทร์ เปาอินทร์ ผู้สมัครเขต 2 อ.บ้านฉาง เพียงรายเดียว ได้คะแนนผ่านเกณฑ์

รายงานข่าวแจ้งว่า ในวันเลือกตั้งนายบุญมี สุนทรถนอม อายุ 30 ปี บ้านเลขที่ 27/1 หมู่ที่ 4 ต.หนองละลอก อ.บ้านค่าย เข้าแจ้งความ สภ.บ้านค่าย ว่ามีการแจกเงิน 300 บาท เพื่อให้เลือกผู้สมัคร ส.อบจ.รายหนึ่ง ตำรวจจึงลงบันทึกประจำวันพร้อมจะติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีต่อไป

(มติชน 20 พ.ค. 2551)

1. สาเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (ส.อบจ.) มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ที่ได้เป็น ส.อบจ.บ้านค่ายคนใหม่ เป็นเพราะเหตุใด
 - ก. มีการซื้อเสียง
 - ข. มีการแจกของ
 - ค. มีนโยบายการทำงานสู่สาธารณชน
 - ง. ขยันหาเสียงและมีความมุ่งมั่นทำงาน
2. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักการเมือง อยากเข้าไปพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น คืออะไร
 - ก. งบประมาณสู่ท้องถิ่น
 - ข. การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ
 - ค. ระบบการปกครองของไทย
 - ง. ระบบการเลือกตั้งนายก อบต.
3. อะไรเป็นจุดประสงค์ที่ทำให้เกิดการแข่งขัน ในทางการเมือง
 - ก. ต้องการความก้าวหน้า
 - ข. เป็นตำแหน่งที่ทำวิทยการทำงาน
 - ค. เป็นเกียรติประวัติของครอบครัว
 - ง. ต้องการเป็นตัวแทนเข้าไปบริหารสังคม

4. ปัจจุบันการปกครองส่วนท้องถิ่น มีกี่รูปแบบ

- ก. 4 รูปแบบ คือ สุขาภิบาล เทศบาล อบต. อบจ.
- ข. 5 รูปแบบ คือ สุขาภิบาล เทศบาล อบต. อบจ. เมืองพัทยา
- ค. 6 รูปแบบ คือ สุขาภิบาล เทศบาล อบต. อบจ. เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร
- ง. 7 รูปแบบ คือ สุขาภิบาล เทศบาล อบต. อบจ. เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร การปกครองรูปแบบอื่น ๆ

5. ท่านคิดอย่างไรจากสถานการณ์ตัวอย่างกรณีผู้สมัครกระทำความผิดคดีการซื้อเสียงไม่ค่อยได้

- ก. หลักฐานและพยานไม่มี
- ข. ให้เงินสินบนแก่เจ้าหน้าที่
- ค. เป็นหน้าที่ของ กกต. เท่านั้น
- ง. รู้สึกว่าเฉย ๆ เพราะเป็นเรื่องธรรมดา

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 6 - 10

ลงเซลล์สาวหวังฆ่าปิดปากสงสัย “เจ้าคณะอำเภอ” ล้างเก็บ

4 คนร้ายลงเซลล์สาวขายเครื่องดูดฝุ่นหวังฆ่าปิดปาก หลอกมาบ้านจับกดใช้มีดแทง-สาบ หินทุบหัวนม นำร่างใส่ท้ายรถเก๋งหวังเอาไปทิ้งเหยื่อใจเด็ดกระโดดลงพื้น เจอถอยหลังทับ-ยิงซ้ำ กลืนหนีสุดชีวิต โชคดีคนพบแจ้ง ตำรวจช่วยรอดหวุดหวิด ล่าสุดอาการสาหัส

(มติชน 20 พฤษภาคม 2551)

6. ท่านทราบหรือไม่ว่าคนร้ายลงเซลล์สาวไปฆ่าหวังปิดปากเป็นการทำผิดกฎหมายมีโทษอย่างไร

- ก. ปรับ 500 บาท
- ข. ทั้งจำและปรับ
- ค. จำคุกตลอดชีวิต
- ง. ปรับและทำสัญญาปล่อยอาญา

7. เหตุใดจึงต้องลงเซลล์สาวไปฆ่า

- ก. ความกลัว
- ข. ความโกรธ
- ค. ความหึงหวง
- ง. ขัดผลประโยชน์กัน

8. สาเหตุที่ทำให้ผู้ที่บวชเป็นพระมีพฤติกรรมส่อไปในทางที่ไม่ดีต่อพระพุทธศาสนามากขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน
- ยังไม่ตัดทางโลก
 - มีพฤติกรรมทางเพศ
 - ไม่รู้พระธรรมวินัยของสงฆ์ได้ดี
 - มีปัจจัยมากกระตุ้นให้ทำผิดพระธรรมวินัย
9. จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงว่าเซลล์สาวเป็นคนที่มีความลักษณะอย่างไร
- เป็นสตรีที่มีจิตใจกล้าหาญ
 - ควบคุมสติได้ดีขณะเจอเหตุการณ์
 - สัญชาตญาณมนุษย์และสัตว์เมื่อเกิดภัยต้องหนีเอาตัวรอด
 - เป็นคนเชื่อคนง่ายอาจไม่มีการไตร่ตรองก่อนจึงถูกหลอกหลวง
10. จากเหตุการณ์ดังกล่าวเราได้ข้อคิดอะไรบ้าง
- ต้องคิดก่อนทำ
 - ไก่อเห็นดินสูง งูเห็นนมไก่
 - อย่าไว้วางใจคน อย่าวางใจคน จะจนใจเอง
 - การกระทำใดโดยไม่ยั้งคิดอาจเกิดเหตุการณ์ผิดพลาดเลวร้ายหรือภัยมาสู่ตนได้

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 11 - 13

ปดส. บุกรวบแม่ค้าลงหญิงส่งไปนอก

เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2551 พ.ต.อ.สุวิญญ์พล อิ่มใจรัชต์ รองผบก.ปดส. พ.ต.อ.ปัญญา ปิ่นสุข ผกก.ฝป.7 บก.ปดส. และพ.ต.ท.มนัส ทองสีม่วง พนักงานสอบสวน บก.ปดส. ร่วมกับฝ่ายสืบสวน สภ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย จับกุมนางจิรภา ธนทวีบูล อายุ 59 ปี ตามหมายจับศาลอาญา ข้อหาร่วมกันค้าหญิงหรือเด็กปลอมแปลงเอกสาร เนื่องจาก พ.ต.อ.ปัญญา สืบทราบว่านางจิรภาเดินทางไปข่มขู่ผู้เสียหาย ที่เคยถูกผู้ต้องหาข่มขืนขบวนการกับนางพิไลพร เสถียรธนากร และนาย วรพจน์ พิทยธนากุล ถูกจับก่อนหน้าล่อลวงพาไปค้าประเวณีที่ประเทศเพื่อนบ้าน โดยก่อนหน้านี้นางจิรภาใช้ชื่อเจ๊จ หรือบุปผา สอบสวนให้การปฏิเสธ

(มติชน 19 พฤษภาคม 2551)

11. อะไรคือสาเหตุของการถูกล่อลวงไปค้าประเวณี
- ก. มีระดับการศึกษาต่ำ
 - ข. การประกอบอาชีพหลักไม่มี
 - ค. การถูกบังคับขู่เข็ญให้ประกอบอาชีพ
 - ง. มีปัจจัยเหนี่ยวนำให้ตัดสินใจไปทางนั้น
12. การกระทำความผิดข้อหาร่วมกันคำหึงถือว่าผู้กระทำผิดขาดจิตสำนึกต่อสิ่งใด
- ก. ต่อสิทธิสตรี
 - ข. ต่อครอบครัวและเครือญาติ
 - ค. ต่อการผิดกฎหมายบ้านเมืองของไทย
 - ง. ต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทย
13. เหตุการณ์ข้างบนหัวข่าจะไม่เกิดขึ้นหากผู้กระทำความผิดยึดมั่นในเรื่องใด
- ก. หลักพุทธศาสนาประจำชาติ
 - ข. ยึดมั่นในเรื่องคุณธรรมประจำใจ
 - ค. การคิดอย่างมีเหตุผล เช่น คิดเอาใจเขา มาใส่ใจเรา
 - ง. ตั้งมั่นในการปฏิบัติสิ่งที่ดีไม่ผิดต่อระเบียบกฎหมาย

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 14 - 17

กกอ.ยันแจ้งสอบติดแล้วพ่อ ม.6 ไม่ติดใจฆ่าตัวตาย

เลขาธิการ กกอ.แสดงความเสียใจกับครอบครัวนักเรียน ม.6 ยิงตัวตาย ยันเจ้าหน้าที่ สกอ. โทรแจ้งเจ้าตัวพ่อแล้ว พร้อมเพิกซ์กำหนดการวันสอบสัมภาษณ์ให้

(มติชน 16 พฤษภาคม 2551)

14. ปัญหาสำคัญของที่เป็นสาเหตุของเรื่องนี้คืออะไร
- ก. ความหลง
 - ข. ความโกรธ
 - ค. ความเครียด
 - ง. ความผิดหวัง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

15. จากสถานการณ์ดังกล่าว ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาใด

- ก. ขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์
- ข. ขาดที่ให้การปรึกษาแนะนำทางออกที่ถูกต้อง
- ค. ขาดการเรียนรู้ทักษะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- ง. ขาดการดูแลเอาใจใส่ของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงานนั้น

16. สิ่งที่ทำให้ผู้สอบได้คิดค้นฆ่าตัวตายเพราะผู้ตายขาดสิ่งใด

- ก. ขาดสติ
- ข. ขาดกำลังใจ
- ค. ขาดผู้ให้คำปรึกษาโดยเฉพาะเพื่อนร่วมงาน
- ง. ขาดการได้รับและการเข้าสู่ระบบข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว

17. ถ้าผู้เรียนประสบปัญหาเช่นนี้ท่านควรปฏิบัติตนอย่างไรไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้น

- ก. ปรึกษาคนในครอบครัวและเพื่อนสนิท
- ข. ปล่อยไปตามเหตุการณ์ คิดเริ่มต้นทำใหม่
- ค. ขอคำปรึกษาจากครูหรือแผนกแนะแนวของโรงเรียน
- ง. พยายามคิดทบทวนและนำปัญหาไปพบกับผู้ให้ความช่วยเหลือในการบอกเล่าเหตุการณ์

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 18 - 21

สาวเครียดชีวิตแร้นแค้นผสมยาพิษให้แม่-ลูกดื่ม

อนาถสาวชาวเขาฐานะยากจนทำงานหาเช้ากินค่ำต้องอดมื้อกินมื้อ แทบไม่มีข้าวสารกรอกหม้อ แถมต้องเลี้ยงดูแม่และลูกอีก 4 ชีวิต ตัดสินใจซื้อยาฆ่าแมลงผสมแลกตาชอยให้แม่และลูกกินชักคั่นกระแฉ่วตายอนาถเคลื่อนบ้าน

(ไทยรัฐ 16 พฤษภาคม 2551)

18. สาเหตุสำคัญที่ทำให้สาวชาวเขาตัดสินใจฆ่าตัวตาย คืออะไร

- ก. ความเครียด
- ข. ความอึดอัด
- ค. แบกรับภาระหลายชีวิต
- ง. ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ

19. สิ่งนี้จะไม่เกิดขึ้นหากสาวชาวเขายึดมั่นในเรื่องใด
- ก. การทำจิตภาวนานี้ก็ถึงบาปบุญคุณโทษ
 - ข. ยึดมั่นในเรื่องพุทธศาสนา เช่น การไปวัดพบพระ
 - ค. การต่อสู้ชีวิตของมนุษย์มีทางออกมากมาย
 - ง. การหาที่พึ่งจากหน่วยงานราชการ/เอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ
20. ถ้าผู้เรียนเจอปัญหาดังกล่าวผู้เรียนคิดว่าจะตัดสินใจอย่างไร
- ก. ปล่อยชีวิตไปตามสบาย
 - ข. ทบทวนความคิดและหาทางแก้ไข
 - ค. หาที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำในทางที่ถูก
 - ง. หาที่พึ่งทางจิตใจ เพื่อทำให้ความคิดไม่ฟุ้งซ่าน
21. ข้อใดเป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย
- ก. มีความมานะอดทน
 - ข. มีการฝึกคิดอย่างมีสติและมีระบบมีเหตุผล
 - ค. ให้ความสำคัญต่อตนเองและการเอื้อเฟื้อต่อบุคคลอื่น
 - ง. ฝึกคิดเกี่ยวกับการบริหารเวลา เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 22 - 25

โจรสลัดแอบฉกปีพระอภัยมณีหน้าตำราจ
 แฉนี้รูปปั้นหักขาบ้านสาปแช่งทำป่วนทั้งจังหวัดชาวระยองสุดเศร้า มือดีลอบขโมยปี
 รูปปั้นพระอภัยมณีหน้าอนุสาวรีย์สุนทรภู่

(ไทยรัฐ 20 พฤษภาคม 2551)

22. ต้นเหตุที่ทำให้มีการลักขโมยปีพระอภัยมณี คืออะไร
- ก. การสร้างสถานการณ์ป่วนเมือง
 - ข. คิดว่าของโบราณถ้านำไปขายคงจะได้ราคา
 - ค. การเห็นตัวอย่างสื่อทีวีเกี่ยวกับการขโมยของศิลป์โบราณ
 - ง. ไม่มีระบบการป้องกันรักษาโดยเฉพาะผู้ดูแลรักษาความปลอดภัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

23. จากการกระทำของโจรถือว่าโจรขาดสิ่งใดมากที่สุด
- ขาดคุณธรรมจรรยาโลก
 - ขาดการยั้งคิดยั้งทำก่อนปฏิบัติการ
 - ขาดการอนุรักษ์หวงแหนศิลปโบราณของไทย
 - ขาดความเข้าใจว่าถ้าปฏิบัติแล้วจะเกิดผลกระทบอย่างไร
24. ขว่นนี้ให้ข้อคิดอะไรกับผู้เรียน
- ความร่วมมือของชาวบ้านเป็นหลัก
 - เหมือนกับสำนวนสุภาษิตไทยที่ว่าวัวหายแล้วจึงล้อมคอก
 - ต้องให้ความสำคัญต่อโบราณสถาน และสถานที่ทุกแห่งที่เป็นเอกลักษณ์
 - ตระหนักถึงระบบป้องกันความปลอดภัย รักษาโบราณสถานสำคัญของจังหวัดไว้
25. การกระทำดังกล่าวผิดกฎหมายอะไร
- กฎหมายแพ่ง
 - กฎหมายพาณิชย์
 - กฎหมายนิรโทษกรรม

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 26 - 30

เว็บไซต์ให้ห่วย

เรียน มรว.กระทรวงไอซีที ผอ.สนง.สลากกินแบ่งรัฐบาล และผบ.ตร. (ผ่านคุณอ๊อดเทอร์โบ) ด้วยปรากฏว่ามีเว็บไซต์มุ่งเน้นในเรื่องของห่วยและการบอกเลขห่วยกำลังเป็นแหล่งรวมตัวกันของกลุ่มมิจฉาชีพ ที่แฝงตัวหลอก ลวงประชาชน โดยอ้างว่าได้เลขมาจากสนง.สลากกินแบ่งรัฐบาลเรียกร้องให้ผู้หลงเชื่อจ่ายเงินรายละ 300 บาทบ้าง 500 บาทบ้างเป็นค่าสมาชิกเพื่อรับเลขที่อ้างว่าได้มาจากกองสลากฯ ดังกล่าวนั้นมีผู้คนจำนวนมากหลงเชื่อสูญเสียทรัพย์สินเงินทองไปมากมายโดยมาทราบภายหลังว่าไม่มีเลขเด็ดจากกองสลากฯตามที่กลุ่มมิจฉาชีพนี้อ้างแต่อย่างใด

พฤติกรรมต่างกรรมต่างวาระของกลุ่มมิจฉาชีพกลุ่มนี้กำลังขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากจะสร้างความเดือดร้อนแก่บุคคลที่หลงเชื่อยอมจ่ายเงินให้กลุ่มมิจฉาชีพเหล่านี้แล้ว ยังทำให้ประชาชนเกิดความสับสนเกิดความไม่เชื่อมั่นในองค์กรของรัฐหากปล่อยไว้จะทำให้เกิดปัญหาขยายวงกว้างในความไม่เชื่อถือกับหน่วยงานราชการได้

(ไทยรัฐ 12 พฤษภาคม 2551)

26. สาเหตุของการหลงเชื่อเรื่องการไปห่วยทางเว็บไซต์คืออะไร
- ก. แหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ
 - ข. ความต้องการเลขเด็ด
 - ค. ความต้องการเรื่องโชคราง
 - ง. ความต้องการที่จะรวยทางลัด
27. จากเหตุการณ์ดังกล่าวเราควรให้สังคมไทยเป็นอย่างไรจึงจะไม่เกิดความโลภจนถูกหลอกหลวง
- ก. สังคมเดี่ยว
 - ข. สังคมรัฐนิยม
 - ค. สังคมแห่งความพอเพียงบนความพอดี
 - ง. สังคมครอบงำ มอบเมาประชาชนเรื่องโชคลาภ
28. ทำอย่างไรให้คนในสังคมเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ทำในสิ่งที่ควรทำ
- ก. ทำให้เป็นคนรักประเทศชาติ
 - ข. ทำตามสิทธิและหน้าที่ของคนไทย
 - ค. ทำให้เป็นคนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและผล
 - ง. ทำให้เป็นธรรมชาติไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง
29. ผู้เรียนคิดว่าควรใช้กฎหมายอะไรมาใช้บังคับเอาผิดกับคดีนี้จึงจะเหมาะสมที่สุด
- ก. กฎหมายอาญา
 - ข. กฎหมายปกครอง
 - ค. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 - ง. กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค
30. รัฐบาลควรมีมาตรการในการแก้ปัญหาอย่างไร
- ก. ประกาศผ่านสื่อให้ประชาชนได้ทั่วกัน
 - ข. ใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดกรณีนี้อย่างเฉียบขาด
 - ค. ตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบทางสื่อเว็บไซต์ไปห่วย
 - ง. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบแหล่งสงสัยที่กระทำความผิด

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 31 - 35

นายแพทย์ฆ่าตัวตายนายแพทย์ฆ่าตัวตาย

เป็นที่สมองทุกข์ทรมานฉวยจังหวะลูกเมียไม่อยู่ปลิดชีพดับอนาคตาบ้าน นายแพทย์ระดับ 8
รพ.ศูนย์ขอนแก่นฆ่าตัวตายพิสดารสาเหตุเกิดจากป่วยเป็นมะเร็งที่สมอง

(ไทยรัฐ 17 พฤษภาคม 2551)

31. อะไรเป็นชนวนเหตุให้นายแพทย์ฆ่าตัวตาย
 - ก. ความเครียดจนหาทางออกไม่ได้
 - ข. ทนพิษหรืออาการของโรคนี้อันไม่ไหว
 - ค. คิดว่าคนในครอบครัวรังเกียจกลัวติดโรคนี้อัน
 - ง. คิดว่าเป็นโรคนี้อันแล้วไม่มีทางรักษาให้หายขาด
32. ผู้เรียนคิดว่าควรบรรจุหลักสูตรเสริมการเรียนการสอนเรื่องใดมากที่สุด
 - ก. เรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - ข. เรื่องการรักษาสุขภาพและสร้างสุขนิสัยที่ดีป้องกันการเกิดโรค
 - ค. เรื่องให้ความสนใจดูแลและกำลังใจใกล้ชิดเป็นกรณีพิเศษ
 - ง. เรื่องการคิดหาวิธีการหรือหนทางในการจะรักษาโรคร้ายให้ดีที่สุด
33. ตามกฎหมายการแจ้งตายต้องดำเนินการภายในเวลาเท่าไร
 - ก. 6 ชั่วโมง
 - ข. 12 ชั่วโมง
 - ค. 18 ชั่วโมง
 - ง. 24 ชั่วโมง
34. จากข่าวดังกล่าวเราควรมีวิธีการป้องกันมิให้คนฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นได้อย่างไร
 - ก. สอนให้รักตัวเอง
 - ข. สอนให้มีความอดทน
 - ค. สอนให้คิดเห็นคุณค่าของตน
 - ง. สอนให้ใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจจะปฏิบัติการใด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

35. ผู้เรียนคิดว่าการนำข่าวแบบนี้มาลงจะทำให้คนเห็นรูปแบบการฆ่าตัวตายมากขึ้นไหม

- ก. ไม่เพราะคนรู้จักคิด
- ข. ใช่เพราะเห็นเป็นแบบอย่าง
- ค. ใช่เพราะเข้าใจความรู้สึกคล้ายกัน
- ง. ไม่เพราะคนเห็นบ่อยเกิดความกลัว

อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 36 - 40

เพิ่มโทษ

นายชาญชัย พิจิตรภักดีกุล อดีตข้าราชการ ชี 8 กรมทางหลวง ประธานบริษัทแอดวานซ์ สไปรูลิน่าฯ ไปฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีอนาจารแอร์โฮสเตสการบินไทยโดยศาลให้เพิ่มโทษคุมประพฤติต้องรายงานตัวทุก 3 เดือน เป็นเวลา 1 ปี และทำงานบริการสังคม 20 ชั่วโมง

(ไทยรัฐ 14 พฤษภาคม 2551)

36. ท่านคิดว่าเหตุการณ์เรื่องนี้น่าจะเป็นคดีเกี่ยวกับอะไร

- ก. ข่มขืน
- ข. การทำอนาจาร
- ค. พฤติกรรมชู้สาว
- ง. ลวนลามทางเพศ

37. เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นที่ไหน

- ก. ห้องพักรู้โดยสารขาเข้า-สายการบินไทย
- ข. ห้องพักรู้โดยสารขาออก-สายการบินไทย
- ค. บนเครื่องบิน-สายการบินไทย
- ง. ในสนามบินสายการบินไทย

38. ท่านคิดว่าผู้กระทำความผิดคดีนี้น่าจะเกิดจากการขาดความคิดเกี่ยวกับ

- ก. ศีลธรรมและจรรยา
- ข. การเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง
- ค. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และตำแหน่งงาน
- ง. การยอมรับคำพิพากษาคัดสินกำหนดบทลงโทษ

39. การพิจารณาตัดสินคดีดังกล่าวถือว่าศาลตัดสินเหมาะสมหรือไม่

ก. ไม่เหมาะสมเพราะควรเพิ่มโทษ

ข. เหมาะสมเพราะเป็นประโยชน์ต่อสังคมบ้านเมือง

ค. เหมาะสมเพราะจะเป็นบรรทัดฐานเหมือนกันไม่เลือกปฏิบัติ

ง. ไม่เหมาะสมเพราะมีตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับสูงควรทำให้เป็นตัวอย่างที่ดี

40. จากคดีดังกล่าวผู้เรียนเห็นว่าควรให้รัฐบาลเข้ามาแก้ไขคุณธรรม จริยธรรมข้าราชการหรือไม่

ก. ควร เพราะ จะได้ช่วยดูแล

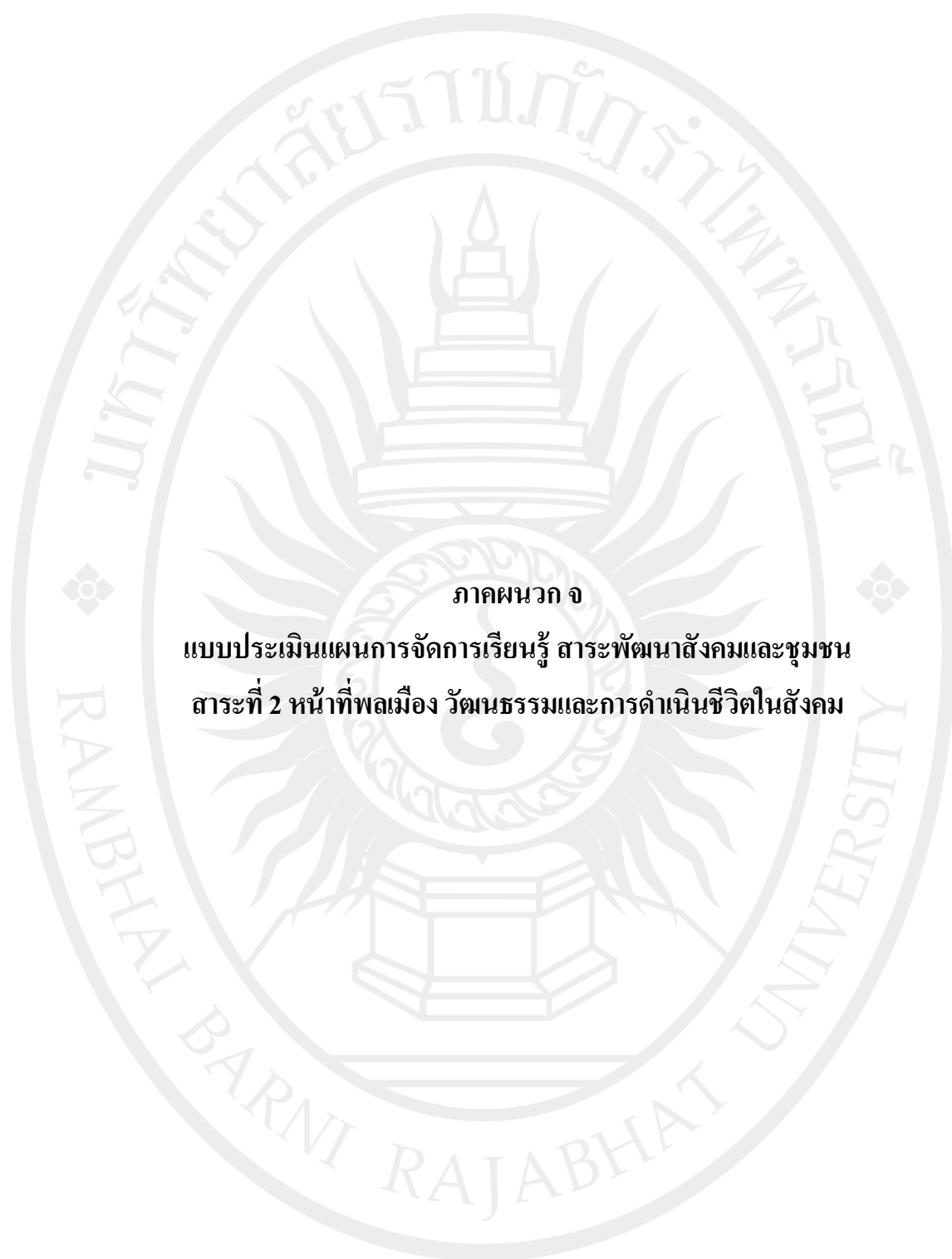
ข. ควร เพราะ ให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ค. ไม่ควร เพราะ ต้องปฏิบัติตนประจำวัน

ง. ไม่ควร เพราะ เป็นการแทรกแซงหน้าที่

เฉลยแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่ 1	ก	ข้อที่ 21	ข
ข้อที่ 2	ข	ข้อที่ 22	ง
ข้อที่ 3	ง	ข้อที่ 23	ง
ข้อที่ 4	ค	ข้อที่ 24	ข
ข้อที่ 5	ก	ข้อที่ 25	ก
ข้อที่ 6	ข	ข้อที่ 26	ง
ข้อที่ 7	ง	ข้อที่ 27	ค
ข้อที่ 8	ง	ข้อที่ 28	ค
ข้อที่ 9	ข	ข้อที่ 29	ง
ข้อที่ 10	ง	ข้อที่ 30	ข
ข้อที่ 11	ง	ข้อที่ 31	ก
ข้อที่ 12	ค	ข้อที่ 32	ก
ข้อที่ 13	ง	ข้อที่ 33	ง
ข้อที่ 14	ค	ข้อที่ 34	ค
ข้อที่ 15	ก	ข้อที่ 35	ก
ข้อที่ 16	ก	ข้อที่ 36	ข
ข้อที่ 17	ง	ข้อที่ 37	ค
ข้อที่ 18	ก	ข้อที่ 38	ก
ข้อที่ 19	ข	ข้อที่ 39	ค
ข้อที่ 20	ข	ข้อที่ 40	ข

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

คำชี้แจง แผนการจัดการเรียนรู้ สาระพัฒนาสังคมและชุมชน สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับผู้สอน

ขอความกรุณาให้ท่านได้ศึกษารายละเอียดที่แนบมาแล้วประเมินความสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ให้ทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องของรายการประเมินแต่ละข้อ

องค์ประกอบด้าน/รายการตรวจสอบ	ดีมาก 4	ดี 3	พอใช้ 2	ปรับปรุง 1
1. มาตรฐานการเรียนรู้ 3.1 ระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ประเมินได้ 3.2 ระบุพฤติกรรมที่สอดคล้องตรงกับด้านของ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดในผลการเรียนรู้				
2. สาระการเรียนรู้ 2.1 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 2.2 สอดคล้องกับผลการเรียนรู้				
3. กิจกรรมการเรียนรู้ 3.1 สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ 3.2 สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถและ วัยของผู้เรียน 3.3 เหมาะสมกับเวลา วัสดุอุปกรณ์ 3.4 น่าสนใจ จูงใจให้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และเข้าใจ 3.5 เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ 3.6 เป็นกิจกรรมที่มีแสดงผลการประเมินทุกครั้ง				
4. การประเมิน 4.1 เครื่องมือสอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดไว้ใน มาตรฐานการเรียนรู้ 4.2 เครื่องมือสอดคล้องกับธรรมชาติของสาระพัฒนาสังคม และชุมชน				

องค์ประกอบด้าน/รายการตรวจสอบ	ดีมาก 4	ดี 3	พอใช้ 2	ปรับปรุง 1
4.3 เครื่องมือสอดคล้องกับขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้ ของผู้เรียน				

ข้อเสนอแนะ.....

ลงชื่อ.....
 (.....)

ผู้ประเมิน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

**แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อต่อไปนี้ วัดผลตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้หรือไม่ แล้วเขียนผลการพิจารณาของท่านโดยกา / ลงในช่อง “คะแนนการพิจารณา” ตามความคิดเห็นของท่าน ดังต่อไปนี้

กา / ในช่อง + 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้จริง

กา / ในช่อง 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้

กา / ในช่อง -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
1. การปฏิบัติตนตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญ - รัฐสภา - การเลือกตั้ง - ผลกระทบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน	1. สามารถนำหลักการปฏิบัติตนตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญและผลของการนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ 2. สามารถติดตามวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในสังคมและตัดสินใจ	เลือกตั้งระยองหลายเขต พลิกอดีต ส.จ. บ้านค่าย พ่ายหน้าใหม่ ผู้สื่อข่าวรายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) ระยอง วันที่ 18 พฤษภาคม 2551 ที่ผ่านมามีปรากฏว่าอดีต ส.อบจ. หลายเขต พ่ายแพ้การเลือกตั้งให้ผู้สมัครหน้าใหม่ อาทิ นายสมศักดิ์ สุขสวัสดิ์ ส.อบจ. หน้าใหม่ ชนะนายไพโรจน์ แก้วประดับ อดีต ส.อบจ.บ้านค่ายหลายสมัย และนายโชคกวีริยะพงษ์ ซึ่งเคยพ่ายแพ้				

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
	เลือกปฏิบัติสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ต่อตนเอง ชุมชน สังคมได้อย่าง เหมาะสม	การเลือกตั้งทุกครั้ง เอาชนะ นายจุติพงศ์ ศรีประศาสน์ อดีต ส.อบจ.หลายสมัยได้ รวมทั้งนายสุรินทร์ เปาอินทร์ ผู้สมัคร เขต 2 อ.บ้านฉาง เพียงรายเดียว ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ รายงานข่าวแจ้งว่า ในวันเลือกตั้งนายบุญมี สุนทรถนอม อายุ 30 ปี บ้านเลขที่ 27/1 หมู่ที่ 4 ต. หนองละลอก อ.บ้าน ค่าย เข้าแจ้งความ สภ.บ้าน ค่าย ว่ามีการแจก เงิน 300 บาท เพื่อให้เลือก ผู้สมัคร ส.อบจ. รายหนึ่ง ตำรวจ จึงลงบันทึก ประจำวันพร้อมจะติดตาม ตัวผู้กระทำความผิดดำเนินคดี ต่อไป (มติชน 20 พฤษภาคม 2551) อ่านสถานการณ์ที่กำหนด แล้วตอบคำถาม ข้อ 1 - 5				

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		1. สาเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (ส.อบจ.) มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ที่ได้เป็น ส.อบจ.บ้านค่ายคนใหม่ เป็นเพราะเหตุใด ก. มีการซื้อเสียง ข. มีการแจกของ ค. มีนโยบายการทำงานสู่สาธารณชน ง. ขยันหาเสียงและมีความมุ่งมั่นทำงาน 2. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นักการเมือง อยากรเข้าไป พัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น คืออะไร ก. งบประมาณสู่ท้องถิ่น ข. การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ ค. ระบบการปกครองของไทย ง. ระบบการเลือกตั้งนายก อบต.	วิเคราะห์ วิเคราะห์			

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		3. อะไรเป็นจุดประสงค์ที่ทำให้เกิดการแข่งขันในทางการเมือง ก. ต้องการความก้าวหน้า ข. เป็นตำแหน่งที่ทำทายการทำงาน ค. เป็นเกียรติประวัติของครอบครัว ง. ต้องการเป็นตัวแทนเข้าไปบริหารสังคม 4. ปัจจุบันการปกครองส่วนท้องถิ่น มีกี่รูปแบบ ก. 4 รูปแบบ คือ สุขาภิบาล เทศบาล อบต. อบจ. ข. 5 รูปแบบ คือ สุขาภิบาล เทศบาล อบต. อบจ. เมืองพัทยา ค. 6 รูปแบบ คือ สุขาภิบาล เทศบาล อบต. อบจ. เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร ง. 7 รูปแบบ คือ สุขาภิบาล เทศบาล อบต. อบจ. เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร การปกครองรูปแบบอื่น ๆ	วิเคราะห์ รู้จำ			

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		5. ท่านคิดอย่างไรจากสถานการณ์ตัวอย่างกรณีผู้สมัครกระทำความผิดคดีการซื้อเสียงไม่ค่อยได้ ก. หลักฐานและพยานไม่มี ข. ให้เงินสินบนแก่เจ้าหน้าที่ ค. เป็นหน้าที่ของ กกต. เท่านั้น ง. รู้สึกว่าเฉย ๆ เพราะเป็นเรื่องธรรมดา	วิเคราะห์			

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น - กฎหมายแพ่ง - กฎหมายพาณิชย์ - กฎหมายอาญา - กฎหมายทะเบียนราษฎร์ - กฎหมายครอบครัวมรดก - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ - กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	1. นำความรู้ที่ได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ 2. สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามบรรทัดฐานและวัฒนธรรม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของสังคม	ดวงเซลล์สาวหวังฆ่าปิดปากสงสัย “เจ้าคณะอำเภอ” สังเกตุ 4 คนร้ายดวงเซลล์สาวขายเครื่องดูดฝุ่นหวังฆ่าปิดปาก หลอกมาบ้านจับกดใช้มีดแทง-สาทหินทุบหัวนม น่ารังใใส่ท้ายรถแก่งหวังเอาไปทิ้ง เหี่ยวใจเด็ดกระโดดลงพื้น เจอถอยหลังทับ-ยิงซ้ำ กลิ้งหนีสุดชีวิต โชคดีคนพบแจ้งตำรวจช่วยรอดหวุดหวิดล่าสุดอาการสาหัส (มติชน 20 พฤษภาคม 2551)				
เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 6-10				

		6. ท่านทราบหรือไม่ว่า คนร้ายลงเซลล์สาวไปฆ่า หวังปิดปากเป็นการทำผิด กฎหมายมีโทษอย่างไร ก. ปรับ 500 บาท ข. ทั้งจำและปรับ ค. จำคุกตลอดชีวิต ง. ปรับและทำสัญญาออ ลงอาญา 7. เหตุใดจึงต้องลงเซลล์ สาวไปฆ่า ก. ความกลัว ข. ความโกรธ ค. ความหึงหวง ง. จัดผลประโยชน์กัน 8. สาเหตุที่ทำให้ผู้ที่บวช เป็นพระมีพฤติกรรมส่อไป ในทางที่ไม่ดีต่อ พระพุทธศาสนามากขึ้นใน สังคมไทยปัจจุบัน ก. ยังไม่ตัดทางโลก ข. มีพฤติกรรมทางเพศ ค. ไม่รู้พระธรรมวินัย ของสงฆ์ได้ดี ง. มีปัจจัยมากระตุ้นให้ ทำผิดพระธรรมวินัย	รู้ - จำ			
			วิเคราะห์			
			วิเคราะห์			
เนื้อหา	จุดประสงค์ การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับ การวัด	ระดับ ความคิดเห็น		
				+1	0	-1

		9. จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แสดงว่าเซลล์สาวเป็นคนที่ มีลักษณะอย่างไร ก. เป็นสตรีที่มีจิตใจ กล้าหาญ ข. ความคุมสติได้ดี ขณะเจอเหตุการณ์ ค. สัญชาตญาณมนุษย์ และสัตว์เมื่อเกิดภัยต้องหนี เอาตัวรอด ง. เป็นคนเชื่อคนง่ายอาจ ไม่มีการไตร่ตรองก่อน จึงถูกหลอกหลวง	ความ เข้าใจ			
		10. จากเหตุการณ์ดังกล่าว เราได้ข้อคิดอะไรบ้าง ก. ต้องคิดก่อนทำ ข. ไก่เห็นตีนงู งูเห็น นมไก่ ค. อย่าไว้ใจทาง อย่า วางใจคน จะจนใจเอง ง. การกระทำใดโดย ไม่ยั้งคิดอาจเกิดเหตุการณ์ ผิดพลาดเลวร้ายหรือภัย มาสู่ตนได้	นำไปใช้			

เนื้อหา	จุดประสงค์ การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับ การวัด	ระดับ ความคิดเห็น		
				+1	0	-1

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น - กฎหมายแพ่ง - กฎหมายพาณิชย์ - กฎหมายอาญา - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายครอบครัวมรดก - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ - กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	1. นำความรู้ที่ได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ 2. สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามบรรทัดฐานและวัฒนธรรม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของสังคม	ปดส.บุกรวบแม่เล้าลงหญิงส่งไปนอก เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2551 พ.ต.อ. สุวิชัยพล อิ่มใจรัชต์ รองผบก.ปดส. พ.ต.อ.ปัญญา ปิ่นสุข ผกก.ฝป.7 บก.ปดส. และ พ.ต.ท.มนัส ทองสีม่วง พนักงานสอบสวน บก.ปดส. ร่วมกับฝ่ายสืบสวน สภ.กงไกรลาส จ.สุโขทัย จับกุมนางจิรภา ธนรววิบูล อายุ 59 ปี ตามหมายจับศาลอาญา ข้อหาร่วมกันค้าหญิงหรือเด็กปลอมแปลงเอกสารเนื่องจาก พ.ต.อ.ปัญญา สืบทราบว่านางจิรภา เดินทางไปข่มขู่ผู้เสียหายที่เคยถูกผู้ต้องหาพร้อมขบวนการกับนางพิไลพร เสถียรธนากร และนายวรพจน์ พิทยธนากุล ถูกจับก่อนหน้าล่อลวงพาไปค้าประเวณีที่ประเทศเพื่อนบ้าน โดยก่อนหน้านางจิรภาใช้ชื่อเจ้า หรือ บุปผา สอบสวนให้				
---	--	---	--	--	--	--

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น
---------	-----------------------	--------	-------------	------------------

				+1	0	-1
		การปฏิเสฐ (มติชน 19 พฤษภาคม 2551) อ่านสถานการณ์ที่กำหนด แล้วตอบคำถาม ข้อ 11 - 13 11. อะไรคือสาเหตุของการถูกล่อลวงไปค้าประเวณี ก. มีระดับการศึกษาต่ำ ข. การประกอบอาชีพหลักไม่มี ค. การถูกบังคับขู่เข็ญให้ประกอบอาชีพ ง. มีปัจจัยเหนี่ยวนำให้ตัดสินใจไปทางนั้น 12. การกระทำความผิดข้อหาร่วมกันค้าหญิงถือว่าผู้กระทำความผิดขาดจิตสำนึกต่อสิ่งใด ก. ต่อสิทธิสตรี ข. ต่อครอบครัวและเครือญาติ ค. ต่อการผิดกฎหมายบ้านเมืองของไทย ง. ต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทย	วิเคราะห์ ความเข้าใจ			

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น - กฎหมายแพ่ง - กฎหมายพาณิชย์ - กฎหมายอาญา - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายครอบครัวมรดก - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	1. นำความรู้ที่ได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ 2. เห็นความสำคัญในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย	13. เหตุการณ์ข้างบน หัวข่าว จะไม่เกิดขึ้น หากผู้กระทำผิดยึดมั่นในเรื่องใด ก. หลักพุทธศาสนาประจำชาติ ข. ยึดมั่นในเรื่องคุณธรรมประจำใจ ค. การคิดอย่างมีเหตุผล เช่น คิดเอาใจเขา มาใส่ใจเรา ง. ตั้งมั่นในการปฏิบัติสิ่งที่ดีไม่ผิดต่อระเบียบกฎหมาย กกอ.ยันแจ้งสอบติดแล้ว พ่อ ม.6 ไม่ติดใจฆ่าตัวตาย เลขาธิการ กกอ.แสดง ความเสียใจกับครอบครัวนักเรียน ม.6 ยิงตัวตาย ยันเจ้าหน้าที่ สกอ.โทรแจ้ง เจ้าตัว-พ่อแล้ว พร้อม เพื่อกำหนดการวันสอบ สัมภาษณ์ให้ (มติชน 16 พฤษภาคม 2551) อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 14 - 17	รู้ - จำ			
เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1

- พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ - กฎหมาย ทรัพย์สินทาง ปัญญา	และยอมรับ ในคุณค่าของ กันและกัน	14. ปัญหาสำคัญของผู้ที่เป็น สาเหตุของเรื่องนี้คืออะไร ก. ความหลง ข. ความโกรธ ค. ความเครียด ง. ความผิดหวัง 15. จากสถานการณ์ ดังกล่าว ประเทศไทย กำลังประสบปัญหาใด ก. ขาดทักษะในการคิด วิจารณ์ ข. ขาดที่ให้การปรึกษา แนะนำทางออกที่ถูกต้อง ค. ขาดการเรียนรู้ทักษะ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ง. ขาดการดูแลเอาใจใส่ ของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ งานนั้น 16. สิ่งที่ทำให้ผู้สอบ ได้ คิดสั้นฆ่าตัวตายเพราะ ผู้ตายขาดสิ่งใด ก. ขาดสติ ข. ขาดกำลังใจ ค. ขาดผู้ให้คำปรึกษา โดยเฉพาะเพื่อนร่วมงาน ง. ขาดการได้รับและ การเข้าสู่ระบบข้อมูล ข่าวสารได้รวดเร็ว	ความ เข้าใจ วิเคราะห์ ความ เข้าใจ			
---	--	---	--	--	--	--

เนื้อหา	จุดประสงค์ การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับ การวัด	ระดับ ความคิดเห็น		
				+1	0	-1

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น - กฎหมายแพ่ง - กฎหมายพาณิชย์ - กฎหมายอาญา - กฎหมายทะเบียนราษฎร	1. นำความรู้ที่ได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้	17. ถ้าผู้เรียนประสบปัญหาเช่นนี้ท่านควรปฏิบัติตนอย่างไรไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้น ก. ปรีกษาคณในครอบครัวและเพื่อนสนิท ข. ปล่อยไปตามเหตุการณ์ คิดเริ่มต้นทำใหม่ ค. ขอคำปรึกษาจากครูหรือแผนกแนะแนวของโรงเรียน ง. พยายามคิดทบทวนและนำปัญหาไปพบกับผู้ให้ความช่วยเหลือในการบอกเล่าเหตุการณ์ สาวเครียดชีวิตเร้นแค้น ผสมยาพิษให้แม่-ลูกดื่ม อนาคตสาวชาวเขาฐานะยากจนทำงานหาเช้ากินค่ำ ต้องอดมือกินมือ แทบไม่มีข้าวสารกรอกหม้อ แถมต้องเลี้ยงดูแม่และลูกอีก 4 ชีวิต ตัดสินใจซื้อยาฆ่าแมลงผสมแลกตาชอยให้แม่และลูกกิน ชักคั่นกระแต่วตายอนาถ เคลื่อนบ้าน (ไทยรัฐ 16 พฤษภาคม 2551)	นำไปใช้	
---	---	--	---------	--

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น
---------	-----------------------	--------	-------------	------------------

				+1	0	-1
- กฎหมาย ครอบครัวมรดก - กฎหมาย คู่สมรสผู้บริโภคร - พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ - กฎหมาย ทรัพย์สินทาง ปัญญา	2. สามารถปฏิบัติ ตามหน้าที่ ของการเป็น พลเมืองดี ตาม บรรทัดฐานและ วัฒนธรรม เช่น การเข้าร่วม กิจกรรมที่ สร้างสรรค์ของ สังคม	อ่านสถานการณ์ที่กำหนด แล้วตอบคำถาม ข้อ 18 - 21 18. สาเหตุสำคัญที่ทำให้ สาวชาวเขาตัดสินใจ ฆ่าตัวตาย คืออะไร ก. ความเครียด ข. ความอึดอัด ค. แบกภาระ หลายชีวิต ง. ความไม่มั่นคง ทางเศรษฐกิจ 19. สิ่งนี้จะไม่เกิดขึ้น หากสาวชาวเขายึดมั่น ในเรื่องใด ก. การทำจิตภาวนา นึกถึงบาปบุญคุณโทษ ข. ยึดมั่นในเรื่องพุทธ ศาสนา เช่น การไปวัด พบพระ ค. การต่อสู้ชีวิตของ มนุษย์มีทางออกมากมาย ง. การหาที่พึ่งจาก หน่วยงานราชการ/เอกชน ที่ให้ความช่วยเหลือ	วิเคราะห์ ความ เข้าใจ			

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เนื้อหา	จุดประสงค์ การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับ การวัด	ระดับ ความคิดเห็น
---------	---------------------------	--------	-----------------	----------------------

				+1	0	-1
		20. ถ้าผู้เรียนเจอปัญหาดังกล่าวผู้เรียนคิดว่าจะตัดสินใจอย่างไร ก. ปล่อยชีวิตไปตามสบาย ข. ทบทวนความคิดและหาทางแก้ไข ค. หาที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำในทางที่ถูก ง. หาที่พึ่งทางจิตใจ เพื่อให้ความคิดไม่ฟุ้งซ่าน 21. ข้อใดเป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย ก. มีความมานะอดทน ข. มีการฝึกคิดอย่างมีสติและมีระบบ มีเหตุผล ค. ให้ความสำคัญต่อตนเองและการเอื้อเฟื้อต่อบุคคลอื่น ง. ฝึกคิดเกี่ยวกับการบริหารเวลา เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน	นำไปใช้			
			ความเข้าใจ			

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น
---------	-----------------------	--------	-------------	------------------

				+1	0	-1
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น - กฎหมายแพ่ง - กฎหมายพาณิชย์ - กฎหมายอาญา - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายครอบครัวมรดก - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ - กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	1. นำความรู้ที่ได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ 2. สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามบรรทัดฐานและวัฒนธรรม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของสังคม	โจรสลัดแอบฉกปีพระอภัย หยามหน้าตำรวจ แะนั้รูปปั้นหัก ชาวบ้านสาปแช่งทำป่วนทั้งจังหวัดชาวระยอง สุดเศร้า มือดีลอบขโมยปีรูปปั้นพระอภัยมณี หน้าอนุสาวรีย์สุนทรภู่ (ไทยรัฐ 20 พฤษภาคม 2551) อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 22-25 22. ต้นเหตุที่ทำให้มีการลักขโมยปีพระอภัยมณี คืออะไร ก. การสร้างสถานการณ์ป่วนเมือง ข. คิดว่าของโบราณถ้านำไปขายคงจะได้ราคา ค. การเห็นตัวอย่างสื่อทีวีเกี่ยวกับการขโมยของศิลปโบราณ ง. ไม่มีระบบการป้องกันรักษาโดยเฉพาะผู้ดูแลรักษาความปลอดภัย	วิเคราะห์			

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น
---------	-----------------------	--------	-------------	------------------

				+1	0	-1
		23. จากการกระทำของโจร ถือว่าโจรขาดสิ่งใด มากที่สุด ก. ขาดคุณธรรมจรรยา โลก ข. ขาดการยั้งคิดยั้งทำ ก่อนปฏิบัติการ ค. ขาดการอนุรักษ์หวง แหนศิลปโบราณของไทย ง. ขาดความเข้าใจว่า ถ้าปฏิบัติแล้วจะเกิด ผลกระทบอย่างไร 24. ข่าวนี้น่าให้ข้อคิดอะไร กับผู้เรียน ก. ความร่วมมือของ ชาวบ้านเป็นหลัก ข. เหมือนกับสำนวน สุภาษิตไทยที่ว่าว้าวาย แล้วจึงล้อมคอก ค. ต้องให้ความสำคัญ ต่อโบราณสถาน และ สถานที่ทุกแห่งที่เป็น เอกลักษณ์ ง. ตระหนักถึงระบบ ป้องกันความปลอดภัย รักษาโบราณสถานสำคัญ ของจังหวัดไว้	ความ เข้าใจ นำไปใช้			
เนื้อหา	จุดประสงค์ การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับ การวัด	ระดับ ความคิดเห็น		

				+1	0	-1
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น - กฎหมายแพ่ง - กฎหมายพาณิชย์ - กฎหมายอาญา - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายครอบครัวมรดก - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ - กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	1. นำความรู้ที่ได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ 2. เห็นความสำคัญในการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายและยอมรับในคุณค่าของกันและกัน	25. การกระทำดังกล่าวผิดกฎหมายอะไร ข. กฎหมายแพ่ง ข. กฎหมายอาญา ค. กฎหมายพาณิชย์ ง. กฎหมายนิติโทษกรรม เว็บไซต์ให้หายเว็บไซต์ให้หาย เรียน มรว.กระทรวงไอซีที ผอ.สนง.สลากกินแบ่งรัฐบาล และผบ.ตร. (ผ่านคุณอ้อคเตอร์โบ) ด้วยปรากฏว่ามีเว็บไซต์มุ่งเน้นในเรื่องของหายและการบอกเลขหายกำลังเป็นแหล่งรวมตัวกันของกลุ่มมิจฉาชีพ ที่แฝงตัวหลอกหลวงประชาชน โดยอ้างว่าได้เลขมาจากสนง.สลากกินแบ่งรัฐบาลเรียกร้องให้ผู้หลงเชื่อจ่ายเงินรายละเอียด 300 บาท บ้าง 500 บาทบ้างเป็นค่าสมาชิกเพื่อรับเลขที่อ้างว่าได้มาจากกองสลากฯ ดังกล่าวมีผู้คนจำนวนมากหลงเชื่อสูญเสีย	รู้-จำ			

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		ทรัพย์สินเงินทองไปมากมายโดยมาทราบภายหลัง ว่าไม่มีเลขเด็ดจากกองสลากฯ ตามที่กลุ่มมิจนาชีพนี้อ้างแต่อย่างใด ยังทำให้ประชาชนเกิดความสับสนเกิดความไม่เชื่อมั่นในองค์กรของรัฐ หากปล่อยไว้จะทำให้เกิดปัญหาขยายวงกว้างในความไม่เชื่อถือกับหน่วยงานราชการได้ (ไทยรัฐ 12 พฤษภาคม 2551) พฤติกรรมต่างกรรมต่างวาระของกลุ่มมิจนาชีพกลุ่มนี้กำลังขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากจะสร้างความเดือดร้อนแก่บุคคลที่หลงเชื่อยอมจ่ายเงินให้กลุ่มมิจนาชีพเหล่านี้แล้ว อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 26-30 26. สาเหตุของการหลงเชื่อเรื่องการใบ้หวยทางเว็บไซต์คืออะไร ก. แหล่งที่มาน่าเชื่อถือ ข. ความต้องการเลขเด็ด	วิเคราะห์			

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		ค. ความต้องการเรื่องโซคราง ง. ความต้องการที่จะรวยทางลัด 27. จากเหตุการณ์ดังกล่าวเราควรให้สังคมไทยเป็นอย่างไรจึงจะไม่เกิดความโลภจนถูกหลอกลวง ก. สังคมเดี่ยว ข. สังคมรัฐนิยม ค. สังคมแห่งความพอเพียงบนความพอดี ง. สังคมครอบงำ มอมเมาประชาชนเรื่องโซคราภ 28. ทำอย่างไรให้คนในสังคมเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ทำในสิ่งที่ควรทำ ก. ทำให้เป็นคนรักประเทศชาติ ข. ทำตามสิทธิและหน้าที่ของคนไทย ค. ทำให้เป็นคนรู้จักคิดอย่างมีเหตุและผล ง. ทำให้เป็นธรรมชาติไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง	ความเข้าใจ นำไปใช้			

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		29. ผู้เรียนคิดว่าควรใช้กฎหมายอะไรมาใช้บังคับเอาผิดกับคดีนี้ จึงจะเหมาะสมที่สุด ก. กฎหมายอาญา ข. กฎหมายปกครอง ค. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ง. กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค 30. รัฐบาลควรมีมาตรการในการแก้ปัญหานี้อย่างไร ก. ประกาศผ่านสื่อให้ประชาชนได้ทั่วกัน ข. ใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดกรณีนี้ อย่างเฉียบขาด ค. ตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบทางสื่อเว็บไซต์ไปหยา ง. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบแหล่งสงสัยที่กระทำ ความผิด	รู้-จำ ความเข้าใจ			

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น - กฎหมายแพ่ง - กฎหมายพาณิชย์ - กฎหมายอาญา - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายครอบครัวมรดก - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ - กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	1. นำความรู้ที่ได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ 2. สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามบรรทัดฐานและวัฒนธรรม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของสังคม	นายแพทย์ฆ่าตัวพิสดาร ชดยาพิษไฟช็อต หนีมะเร็ง เป็นที่สมองทุกข์ทรมานจนจางหะลูกเมียไม่อยู่ ปลิดชีพดับอนาคาบ้าน นายแพทย์ระดับ 8 รพ. ศูนย์ขอนแก่นฆ่าตัวตาย พิสดารสาเหตุเกิดจากป่วยเป็นมะเร็งที่สมอง (ไทยรัฐ 17 พฤษภาคม 2551) อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 31-35 31. อะไรเป็นชนวนเหตุให้นายแพทย์ฆ่าตัวตาย ก. ความเครียดจนหาทางออกไม่ได้ ข. ทนพิษหรืออาการของโรคนี้นานไป ค. คิดว่าคนในครอบครัวรังเกียจกลัวติดโรคนี้ ง. คิดว่าเป็นโรคนี้นานแล้วไม่มีทางรักษาให้หายขาด	วิเคราะห์			

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		32. ผู้เรียนคิดว่าควรบรรจุหลักสูตรเสริมการเรียนการสอนเรื่องใดมากที่สุด ก. เรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ข. เรื่องการรักษาสุขภาพและสร้างสุขนิสัยที่ดีป้องกันการเกิดโรค ค. เรื่องให้ความสนใจดูแลและกำลังใจใกล้ชิดเป็นกรณีพิเศษ ง. เรื่องการคิดหาวิธีการหรือหนทางในการจะรักษาโรคร้ายให้ดีที่สุด 33. ตามกฎหมายการแจ้งตายต้องดำเนินการภายในเวลาเท่าไร ก. 6 ชั่วโมง ข. 12 ชั่วโมง ค. 18 ชั่วโมง ง. 24 ชั่วโมง	วิเคราะห์ รู้จำ			

		34. จากข่าวดังกล่าวเรา ควรมีวิธีการป้องกันมิให้ คนฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นได้ อย่างไร ก. สอนให้รักตัวเอง ข. สอนให้มีความอดทน	นำไปใช้			
เนื้อหา	จุดประสงค์ การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับ การวัด	ระดับ ความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		ก. สอนให้คิดเห็นคุณค่า ของตน ง. สอนให้ใช้เหตุผล ประกอบการตัดสินใจจะ ปฏิบัติการใด 35. ผู้เรียนคิดว่าการนำข่าว แบบนี้มาลงจะทำให้คน เห็นรูปแบบการฆ่าตัวตาย มากขึ้นไหม ก. ไม่เพราะคนรู้จักคิด ข. ใช่เพราะเห็นเป็น แบบอย่าง ค. ใช่เพราะเข้าใจ ความรู้สึกคล้ายกัน ง. ไม่เพราะคนเห็นบ่อย เกิดความกลัว	วิเคราะห์			

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น - กฎหมายแพ่ง - กฎหมายพาณิชย์ - กฎหมายอาญา - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายครอบครัวมรดก	1. นำความรู้ที่ได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้	เพิ่มโทษ นายชาญชัย พิจิตรภักดีกุล อดีตข้าราชการ ชี 8 กรมทางหลวง ประธานบริษัท แอดวานซ์สไปรูลิน่าฯ ไปฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีอนาจารแอร์โฮสเตสการบินไทยโดยศาลให้เพิ่มโทษคุมประพฤติต้องรายงานตัวทุก 3 เดือนเป็นเวลา 1 ปี				
เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1
- กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ - กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	2. เห็นความสำคัญในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายและยอมรับในคุณค่าของกันและกัน	และทำงานบริการสังคม 20 ชั่วโมง (ไทยรัฐ 14 พฤษภาคม 2551) อ่านสถานการณ์ที่กำหนดแล้วตอบคำถาม ข้อ 36 - 40 36. ท่านคิดว่าเหตุการณ์เรื่องนี้น่าจะเป็นคดีเกี่ยวกับอะไร ก. ข่มขืน ข. การทำอนาจาร ค. พวติกรรมชู้สาว ง. ลวนลามทางเพศ	ความเข้าใจ			

		37. เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ที่ไหน ก. ห้องพักผู้โดยสาร ขาเข้า-สายการบินไทย ข. ห้องพักผู้โดยสาร ขาออก-สายการบินไทย ค. บนเครื่องบิน- สายการบินไทย ง. ในสนามบิน สายการบินไทย	รู้-จำ			
--	--	---	--------	--	--	--

เนื้อหา	จุดประสงค์ การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับ การวัด	ระดับ ความคิดเห็น		
				+1	0	-1
		38. ท่านคิดว่าผู้กระทำ ความผิดคดีนี้จะเกิดจาก การขาดความคิดเกี่ยวกับ ก. ศีลธรรมและจรรยา ข. การเคารพต่อ กฎหมายบ้านเมือง ค. ความรับผิดชอบต่อ หน้าที่และตำแหน่งงาน ง. การยอมรับคำ พิพากษาคัดสินกำหนด บทลงโทษ	ความ เข้าใจ			

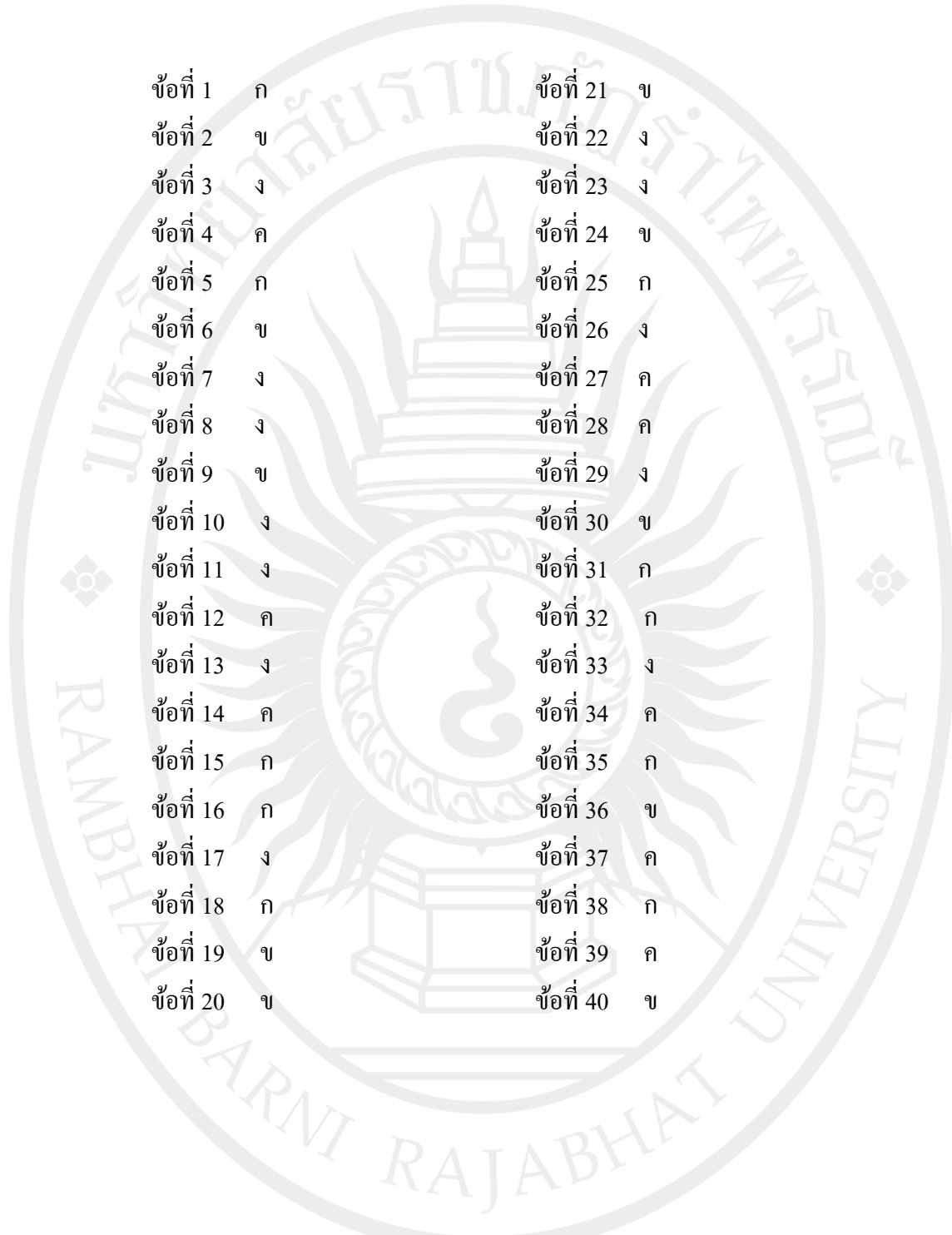
		39. การพิจารณาตัดสินคดีดังกล่าวถือว่าศาลตัดสินเหมาะสมหรือไม่ ก. ไม่เหมาะสม เพราะควรเพิ่มโทษ ข. เหมาะสม เพราะเป็นประโยชน์ต่อสังคมบ้านเมือง ค. เหมาะสม เพราะจะเป็นบรรทัดฐานเหมือนกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ง. ไม่เหมาะสม เพราะมีตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับสูงควรทำให้เป็นตัวอย่างที่ดี	วิเคราะห์			
--	--	--	-----------	--	--	--

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อสอบ	ระดับการวัด	ระดับความคิดเห็น		
				+1	0	-1

		40. จากคดีดังกล่าวผู้เรียน เห็นว่าควรให้รัฐบาลเข้ามา แก้ไขคุณธรรม จริยธรรม ข้าราชการหรือไม่ ก. ควร เพราะจะได้ช่วย คู่แฉ ข. ควร เพราะให้ปฏิบัติ ตนเป็นแบบอย่างที่ดี ค. ไม่ควร เพราะต้อง ปฏิบัติตนประจำวัน ง. ไม่ควร เพราะเป็นการ แทรกแซงหน้าที่	นำไปใช้			
--	--	---	---------	--	--	--

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
 เฉลยแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่ 1	ก	ข้อที่ 21	ข
ข้อที่ 2	ข	ข้อที่ 22	ง
ข้อที่ 3	ง	ข้อที่ 23	ง
ข้อที่ 4	ค	ข้อที่ 24	ข
ข้อที่ 5	ก	ข้อที่ 25	ก
ข้อที่ 6	ข	ข้อที่ 26	ง
ข้อที่ 7	ง	ข้อที่ 27	ค
ข้อที่ 8	ง	ข้อที่ 28	ค
ข้อที่ 9	ข	ข้อที่ 29	ง
ข้อที่ 10	ง	ข้อที่ 30	ข
ข้อที่ 11	ง	ข้อที่ 31	ก
ข้อที่ 12	ค	ข้อที่ 32	ก
ข้อที่ 13	ง	ข้อที่ 33	ง
ข้อที่ 14	ค	ข้อที่ 34	ค
ข้อที่ 15	ก	ข้อที่ 35	ก
ข้อที่ 16	ก	ข้อที่ 36	ข
ข้อที่ 17	ง	ข้อที่ 37	ค
ข้อที่ 18	ก	ข้อที่ 38	ก
ข้อที่ 19	ข	ข้อที่ 39	ค
ข้อที่ 20	ข	ข้อที่ 40	ข

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 7 แสดงคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียน เพื่อหาผลต่าง (D) และผลต่าง² (D²)

คนที่	กลุ่มตัวอย่าง			
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง (D)	ผลต่าง ² (D ²)
1	20	34	14	196
2	22	33	11	121
3	18	32	14	196
4	16	32	16	256
5	19	32	13	169
6	21	34	13	169
7	22	38	16	256
8	23	32	9	81
9	18	34	16	256
10	19	33	14	196
11	20	32	12	144
12	12	35	23	529
13	19	32	13	169
14	17	33	16	256
15	20	33	13	169
16	26	32	6	36
17	18	35	17	289
18	16	32	16	256
19	14	36	22	484
20	15	33	18	324
21	16	36	20	400
22	19	35	16	256
23	20	32	12	144
24	21	39	18	324
25	22	32	10	100

ตาราง 7 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มตัวอย่าง			
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง (D)	ผลต่าง ² (D ²)
ΣX	473	841	368	5776
$\bar{X}$	18.92	33.64	14.72	231.04
S.D	4.10	1.97		
%	47.30	84.10		

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข

คำดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 8 แสดงค่าความสอดคล้องของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ข้อที่	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลรวมของ คะแนน (ΣR)	$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$	แปลผล
	1	2	3	4	5			
1	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
2	1	1	1	1	0	4	0.80	ใช้ได้
3	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
4	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
5	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
6	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
7	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
8	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
9	1	1	1	1	0	4	0.80	ใช้ได้
10	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
11	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
12	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
13	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
14	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
15	1	1	1	1	0	4	0.80	ใช้ได้
16	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
17	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
18	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
19	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
20	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
21	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
22	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
23	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
24	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
25	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลรวมของ คะแนน (ΣR)	$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$	แปลผล
	1	2	3	4	5			
26	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
27	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
28	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
29	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
30	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
31	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
32	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
33	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
34	1	1	1	1	0	4	0.80	ใช้ได้
35	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
36	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
37	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
38	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
39	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
40	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 9 แสดงผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ

องค์ประกอบด้าน/รายการตรวจสอบ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ							$\sum x$	$\bar{x}$	S.D.
	1	2	3	4	5	6	7			
1. มาตรฐานการเรียนรู้										
1.1 ระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ประเมินได้	3	4	4	3	4	4	3	25	3.57	0.35
1.2 ระบุพฤติกรรมที่สอดคล้องตรงกับด้านของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดในผลการเรียนรู้	3	3	4	4	3	4	4	25	3.57	0.35
2. สาระการเรียนรู้										
2.1 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	3	4	4	4	3	4	3	25	3.57	0.35
2.2 สอดคล้องกับผลการเรียนรู้	4	4	4	3	4	3	3	25	3.57	0.35
3. กิจกรรมการเรียนรู้										
3.1 สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้	3	3	4	4	4	3	4	25	3.57	0.35
3.2 สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและวัยของผู้เรียน	3	4	4	4	3	4	3	25	3.57	0.35
3.3 เหมาะสมกับเวลา วัสดุอุปกรณ์	4	3	4	4	4	3	4	26	3.71	0.35

ตาราง 9 (ต่อ)

องค์ประกอบด้าน/รายการตรวจสอบ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ							$\sum x$	$\bar{x}$	S.D.
	1	2	3	4	5	6	7			
3.4 น่าสนใจ จูงใจให้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และเข้าใจ	4	3	4	3	4	4	4	26	3.71	0.35
3.5 เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้	4	4	3	4	4	3	4	26	3.71	0.35
3.6 เป็นกิจกรรมที่มีแสดงผลการประเมินทุกครั้ง	4	4	3	4	4	3	4	26	3.71	0.35
4. การประเมิน										
4.1 เครื่องมือสอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้	3	4	3	4	4	4	4	26	3.71	0.35
4.2 เครื่องมือสอดคล้องกับธรรมชาติของสาระพัฒนาสังคมและชุมชน	4	4	4	3	3	4	4	26	3.71	0.35
4.3 เครื่องมือสอดคล้องกับขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน	3	3	4	4	4	4	4	27	3.85	0.35
เฉลี่ย	3.46	3.61	3.75	3.69	3.61	3.69	3.69	333	3.65	0.35

ภาคผนวก ข

ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 10 แสดงค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถ
ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ข้อที่	R	N	$P = \frac{R}{N}$	R_U	R_L	$r = \frac{R_U - R_L}{N}$	แปลผล
1	20	25	0.80	12	8	0.20	ใช้ได้
2	18	25	0.72	12	6	0.30	ใช้ได้
3	23	25	0.92	16	7	0.45	ใช้ได้
4	17	25	0.68	12	5	0.35	ใช้ได้
5	20	25	0.80	14	6	0.40	ใช้ได้
6	22	25	0.88	15	7	0.40	ใช้ได้
7	17	25	0.68	12	5	0.35	ใช้ได้
8	16	25	0.64	11	5	0.30	ใช้ได้
9	19	25	0.76	12	7	0.25	ใช้ได้
10	21	25	0.84	14	7	0.35	ใช้ได้
11	20	25	0.80	15	5	0.50	ใช้ได้
12	17	25	0.68	13	4	0.45	ใช้ได้
13	16	25	0.64	12	4	0.40	ใช้ได้
14	19	25	0.76	13	6	0.35	ใช้ได้
15	18	25	0.72	12	6	0.30	ใช้ได้
16	16	25	0.64	12	4	0.40	ใช้ได้
17	23	25	0.92	15	8	0.35	ใช้ได้
18	21	25	0.84	15	6	0.45	ใช้ได้
19	20	25	0.80	13	7	0.30	ใช้ได้
20	17	25	0.68	14	3	0.55	ใช้ได้
21	16	25	0.64	10	6	0.20	ใช้ได้
22	18	25	0.72	11	7	0.20	ใช้ได้
23	20	25	0.80	12	8	0.20	ใช้ได้

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อที่	R	N	$P = \frac{R}{N}$	R_U	R_L	$r = \frac{R_U - R_L}{N}$	แปลผล
24	16	25	0.64	11	5	0.30	ใช้ได้
25	16	25	0.64	12	4	0.40	ใช้ได้
26	19	25	0.76	12	7	0.25	ใช้ได้
27	20	25	0.80	12	8	0.20	ใช้ได้
28	18	25	0.72	11	7	0.20	ใช้ได้
29	18	25	0.72	11	7	0.20	ใช้ได้
30	17	25	0.68	12	5	0.35	ใช้ได้
31	20	25	0.80	12	8	0.20	ใช้ได้
32	18	25	0.72	12	6	0.30	ใช้ได้
33	17	25	0.68	12	5	0.35	ใช้ได้
34	22	25	0.88	14	8	0.30	ใช้ได้
35	16	25	0.64	12	4	0.40	ใช้ได้
36	19	25	0.76	12	7	0.25	ใช้ได้
37	21	25	0.84	16	5	0.55	ใช้ได้
38	20	25	0.80	12	8	0.20	ใช้ได้
39	18	25	0.72	12	6	0.30	ใช้ได้
40	18	25	0.72	12	6	0.30	ใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เท่ากับ 0.82

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นายจิระ ว่องไววิริยะ
วัน เดือน ปีเกิด	27 กันยายน 2520
สถานที่เกิด	อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	228 ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง 21110
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเขาชะเมา อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2540	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. (ช่างไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์) วิทยาลัยเทคนิคระยอง จังหวัดระยอง
พ.ศ. 2542	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปวส. (ช่างอิเล็กทรอนิกส์) วิทยาลัยเทคนิคระยอง จังหวัดระยอง
พ.ศ. 2544	ศิลปศาสตรบัณฑิต ศศ.บ. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2556	ครุศาสตรมหาบัณฑิต ค.ม. (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี